

ULRICH BECK JA ILMASTONMUUTOS

- Yhteiskuntatieteilijä luomassa yhteyksiä yhteiskunta- ja luonnontieteiden välille

Sami Siltanen
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiologian pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2016

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

SILTANEN, SAMI: ULRICH BECK JA ILMASTONMUUTOS - YHTEISKUNTATIETEILIJÄ LUOMASSA YHTEYKSIÄ YHTEISKUNTA - JA LUONNONTIETEIDEN VÄLILLE

Pro gradu -tutkielma 70 s. + liite 3 s.

Sosiologia

Ohjaajat: Pia Vuolanto, Jari Aro

Marraskuu 2016

Pro gradu -tutkielmassani käsittelen, miten sosiologi Ulrich Beck tematisoi ja käsitteellistää ensisijaisesti luonnontieteelliseksi ilmiöksi määriteltyä ilmastonmuutosta. Samalla hahmotan, kuinka Beck tulee luoneeksi yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille. Beckin tapaan luoda tieteiden välisiä yhteyksiä pääsen työssäni käsiksi hahmottamalla hänen tapaansa ymmärtää ilmastonmuutosta sosiologisena ilmiönä. Tulen tämän lisäksi analysoineeksi, miten ilmastonmuutosta käsittelemällä Beck täyttää puutetta, joka liittyy ympäristöongelmien ja luonnon huomioon ottamiseen sosiologisessa tutkimuksessa. Työni merkitys sosiologiselle kentälle kumpuaa siitä, että kokoan keskustelua yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välisestä suhteesta ja esitän yhden esimerkin, miten yhteiskuntatieteilijä on luonut yhteiskunta- ja luonnontieteiden välille yhteyksiä käsittelemällä sosiologisesti luonnontieteelliseksi määriteltyä ilmiötä.

Aineistonani ovat Beckin ilmastonmuutosta englanniksi käsittelevät tekstit, joihin kuuluvat seitsemän tieteellistä ja vertaisarvioitua artikkelia, kaksi haastattelua ja kaksi kirjaa. Aineisto ajoittuu pääasiassa 2000-luvulle. Metodina käytän työssäni diskurssianalyysiä, koska tutkimuskysymykseeni vastaaminen vaatii tekstien tulkintaa ja asiayhteyksien luomista. Diskurssianalyysin avulla teemoittelen aineistoani ja etsin käsitteitä, joilla Beck hahmottaa ilmastonmuutosta yhteiskunnallisena ilmiönä. Havaitsin neljä teemaa, jotka toistuivat Beckin ilmastonmuutosta käsittelevissä teksteissä. Ensimmäinen liittyy ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhteeseen, toinen ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhteeseen, kolmas ilmastonmuutoksen ja talouden suhteeseen ja neljäs ilmastonmuutoksen sosiaaliseen rakentumiseen. Nämä ovat ne muodot, joilla tulkitseen Beckin aineistossani luovan yhteyksiä yhteiskunta- ja luonnontieteiden välille.

Aineistoni perusteella Beckistä muodostui kuva enemmänkin aikalaisanalyytikkona kuin empiriaan pohjaavana yhteiskuntateoreetikona. Hän jäsensi ilmastonmuutosta monipuolisesti, mutta usein abstraktisti ja ohjelmallisesti yksinkertaistettujen ääripäiden kautta. Konkretian puutteesta häntä on kritisoitu muutoinkin yhteiskuntatieteellisellä kentällä, kuten tulen analyysissä osoittaneeksi. Beckiä voi kaikesta kriitistä huolimatta pitää kuitenkin laaja-alaisena aikalaisanalyytikkona, jolla on ollut suuri vaikutus oman tieteenalansa parissa sekä yleisesti yhteiskunnassa. Hän asetti kysymyksiä ilmastonmuutokseen liittyen uudella tavalla ja avasi uusia kenttiä ja näkökulmia ilmastonmuutoksen yhteiskunnallistamiseen. Tämän lisäksi Beck on ilmastonmuutosta käsitellessään vahvistanut ympäristöasioiden roolia sosiologisella kentällä.

Avainsanat: Ulrich Beck, ilmastonmuutos, tieteidenvälisyys, ympäristösosiologia

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1 Beckin tausta ja merkitys sosiologialle.....	2
1.2 Beck yhteiskunta- ja luonnontieteiden rajapinnalla.....	6
2. AINEISTO JA MENETELMÄT	11
2.1 Mitä on laadullinen tutkimus ja diskurssianalyysi.....	14
2.2 Diskurssianalyysi metodina oman työni kontekstissa.....	15
2.3 Analyysin tekeminen.....	17
3. AINEISTON ANALYYSI	19
3.1 Teema 1 - Kosmopoliittisuuden ja ilmastonmuutoksen suhde.....	19
3.2 Teema 2 - Ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhde.....	29
3.3 Teema 3 - Ilmastonmuutoksen ja talouden suhde.....	38
3.4 Teema 4 - Ilmastonmuutosriskien sosiaalinen rakentuminen.....	48
4. BECK AIKALAISANALYYTIKKONA JA TIETEIDEN VÄLISTEN YHTEYKSIEN LUOJANA	59
LÄHDELUETTELO	67
LIITE - ANALYYSISSÄ KÄYTTÄMÄNI AINEISTON SANALLINEN KUVAILU	71

1. JOHDANTO

Työssäni tutkin, miten yhteiskuntatieteilijä ymmärtää ensisijaisesti luonnontieteelliseksi määriteltyä ilmiötä ja luo samalla yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille. Tarkasteltava yhteiskuntatieteilijä on Ulrich Beck ja luonnontieteelliseksi määritelty ilmiö ilmastonmuutos. Pääsen käsiksi Beckin tapaan luoda yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille hahmottamalla hänen tapaansa ymmärtää ilmastonmuutosta sosiologisena ilmiönä. Tarkasteltavana aineistona ovat Beckin ilmastonmuutosta käsittelevät tekstit, joissa kuvataan ilmastonmuutoksen yhteiskunnallisia vaikutuksia. Beckin valinta tarkastelun kohteeksi on perusteltu, koska hän kirjoittaa ilmastonmuutoksesta yhteiskuntatieteilijänä ilmastonmuutoksen ollessa muutoin lähinnä luonnontieteiden piirissä tutkittu ilmiö. Tulen samalla analysoineeksi, miten ilmastonmuutosta käsittelemällä Beck täyttää puutetta, joka liittyy ympäristöongelmien ja luonnon huomioon ottamiseen sosiologisessa tutkimuksessa. Tästä kumpuaa myös työni merkitys sosiologiselle kentälle: opinnäytteeni kokoaa keskustelua yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välisestä suhteesta ja esittää yhden esimerkin siitä, miten yhteiskuntatieteilijä on tematisoinut ja käsitteellistänyt luonnontieteelliseksi määritellyn ilmiön yhteiskunnallisena ilmiönä.

Ilmastonmuutos ei ilmiönä luonnostaan paikannu minkään tietyn tieteenalan piiriin vaan se on riippuvainen neuvotteluista ja määrittelyistä. Tieteenalojen ensisijaisuus ilmastonmuutoksen tutkimisessa on yhteiskunnallinen konventio ja tällä hetkellä yhteiskunnallisen konvention tuloksena ilmastonmuutos sijoittuu pääasiassa luonnontieteissä tutkituksi ilmiöksi. Tämä huomio ei arvota määrittelyn sopivuutta vaan kertoo aiemminkin siitä, että ilmastonmuutoksen liittäminen luonnontieteisiin ei ole itsestään selvästi syntyvä jäsenys.

Tutkin työssäni, miten Beck tuottaa teksteissään ilmastonmuutosta yhteiskunnallisena ilmiönä. Tutkimuskysymykseni on: Minkä käsitteiden ja diskurssien avulla Beck tematisoi ja jäsentää ilmastonmuutosta sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä? Laajempaan päämääränäni on tarkastella, miten Beck luo yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille. Beck on sosiologi, joka kirjoittaa ensisijaisesti luonnontieteelliseksi määrittelystä ilmiöstä sosiaalitieteilijöille.

Aineistonani ovat Beckin ilmastonmuutosta englanniksi käsittelevät tekstit, joihin kuuluu seitsemän artikkelia, kaksi haastattelua ja yksi kirja. Näiden lisäksi aineistossani on mukana hänen kirjansa "Risk society: Towards a new modernity" (1992). Artikkelit ovat kaikki vertaisarvioituista, tieteellisistä julkaisuista. Metodina käytän diskurssianalyysiä, jonka avulla teemoittelen aineistoani ja etsin käsitteitä ja tapoja, joilla Beck hahmottaa ilmastonmuutosta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jaan löytämäni teemat analyysissäni neljään osaan. Ensimmäisessä teemassa käsittelen ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhdetta, toisessa ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhdetta, kolmannessa ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta ja neljännessä ilmastonmuutosriskien sosiaalista rakentumista.

Lopussa keskustelen vielä tekemistäni löydöksistä ja havainnoista sekä käsittelen, minkälainen kuva Beckistä muodostui aikalaisanalyytikkona. Kuvaan myös Beckin tapaa luoda yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille.

1.1 Beckin tausta ja merkitys sosiologialle

Tässä kappaleessa esittelen lyhyesti Beckin henkilö- ja työhistoriaa. Tämän tarkoitus on antaa kuvaa siitä, mitä Beck on tehnyt ja paikantaa häntä sosiologina. Tämän jälkeen käsittelen, miten Beckin merkitystä sosiologialle on kuvattu.

Ulrich Beck syntyi vuonna 1944 puolalaisessa pikkukaupungissa, mutta kävi koulunsa Hannoverissa Saksassa. Hieman oikeustiedettä opiskeltuaan, hän siirtyi Münchenin yliopistoon lukemaan sosiologiaa, filosofiaa ja valtio-oppia. Vuonna 1972 Beck väitteli Münchenin yliopistosta tohtoriksi. Beck jäi tohtoroiduttuaan Münchenin yliopistoon työelämän sosiologian tutkijaksi ja 1979 sai sieltä sosiologian professuurin. Paria vuotta myöhemmin hän kuitenkin siirtyi Bambergin yliopistoon. Vuonna 1986 Beck julkaisi teoksen "Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne". Teos on käännetty 35:lle kielelle ja sitä pidetään yleisesti sosiologian klassikkona sekä hänen pääteoksenaan. Vuonna 1992 Beck palasi Münchenin yliopistoon, mistä hän jäi eläkkeelle 2009. Vuonna 2009 Beck julkaisi myös teoksen "World at risk", jota voisi pitää eräänlaisena jatko-osana "Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne" -teokselle.

Beck oli aktiivinen akateemisessa maailmassa. Hän toimi muun muassa saksalaisen sosiologian alan *Soziale Welt* -lehden toimittajana, julkaisi noin 150 artikkelia, oli kirjoittamassa useita kirjoja sekä oli perustamassa Münchenin yliopistoon "Reflexive modernization" -tutkimuskeskusta. Lisäksi Beck toimi vierailevana professorina London school of economics and political science- yliopistolla ja vaikutti myös Harvardin yliopistossa sekä Pariisin Fondation Maison des Sciences de l'Homme -säätiossä. Vuonna 2012 hän sai EU:n alaiselta European research council -neuvostolta rahoituksen projektilleen, jossa selvitettiin ilmastonmuutoksen sosiaalisia ja poliittisia vaikutuksia. Tämä työ jäi kuitenkin Beckiltä kesken. Hän kuoli 1.1.2015.

Sosiologit ja ympäristösosiologit eri maista ja maanosista ovat pitäneet Beckin panosta suurena sosiologialle ja varsinkin ympäristösosiologialle. Hänen laajimman vaikutuksensa on todettu tulleen riskiyhteiskunta- ja riskianalyysin kautta, joiden avulla hän on antanut sosiologialle yhteiskuntatieteellisiä välineitä käsitellä luonnontieteellisiksi nähtyjä ilmiöitä, kuten ilmastonmuutosta (Mythen 2007, 293). Tässä kappaleessa kuvaan keskustelua, jota Beckin merkityksestä sosiologialle on käyty sosiologien ja yhteiskuntatieteilijöiden kesken. Kyseistä keskustelua on hyvä käsitellä, koska siinä ei tule esiin ainoastaan hänen merkityksensä sosiologina vaan lisäksi keskustelussa korostuu myös Beckin merkitys ympäristöongelmien tuomisessa yhteiskuntatieteelliseen keskusteluun. Kuvaamassani keskustelussa Beck nähdään tieteenalojen rajojen ylittäjänä ja tieteidenvälisenä toimijana.

Liverpoolin yliopiston sosiologian, sosiaalipolitiikan ja kriminologian professori Gabe Mythen toteaa Beckin riskidiskurssin vaikuttaneen useisiin tieteenaloihin kuten sosiologiaan, politiikantutkimukseen, kriminologiaan ja kulttuuritieteisiin. Mythen kuvaa Beckin Riskiyhteiskunta -teoksen olleen jopa yksi vaikutusvaltaisimmista akateemisista kirjoista 1900-luvun jälkipuoliskolla. Hän näkee Beckin vaikutuksen olleen tärkeä varsinkin ympäristöongelmien uudenaikaisessa kehystämisessä. (Mythen 2007, 793-794.) Analyysini yksi osa käsittelee juuri sitä, miten Beck tekee Mythenin mainitsemaa kehystämistä eli miten Beckin mukaan ilmastonmuutoksen kaltaisia riskejä tuotetaan sosiaalisesti todeksi.

Mythenin kanssa samantyyppisen huomion kehystämisestä ovat tehneet myös Campinaksen yliopiston sosiologian tutkijatohtori Esteva Ño Bosco ja ympäristöterveyden apulaisprofessori Gabriela Marques Di Giulio. Bosco ja Di Giulio toteavat Beckin tuoneen ympäristöasiat yhteiskuntatieteisiin monimutkaisten riskien, kuten ilmastonmuutoksen kautta. He näkevät Beckin merkityksen olevan siinä, miten hän kuvaa ilmastonmuutoksen

kaltaisten riskien kehystämisestä yhteiskuntatieteellisesti samalla avaten dialogia tieteiden välillä. (Bosco & Di Giulio 2015, 148.) Bosco ja Di Giulio menevät hieman Mytheniä pidemmälle analyysissään todetessaan, että Beckin tapa kehystää ensisijaisesti luonnontieteelliseksi määriteltäviä ilmiötä yhteiskuntatieteellisesti on samalla tapa luoda kytköksiä tieteiden välille.

Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden tohtorit Jarno Valkonen ja Kimmo Saaristo (2010) toteavat Beckin luoneen yhteiskuntatieteille ja sosiologialle sanaston, jonka avulla on mahdollista keskustella ympäristökysymyksistä tieteenalan omista lähtökohdista käsin siitä huolimatta, että ympäristökysymyksiä on totuttu käsittelemään yleensä luonnontieteellisesti. Tällä uudella sanastolla Beck auttoi heidän mukaansa luomaan näköalan uudelle ja tärkeälle tutkimuskentälle sekä avaamaan luonnon ja yhteiskunnan välille näkökulman, jossa luonnonkatastrofit voidaan nähdä myös poliittisina ja yhteiskunnallisina katastrofeina. (Valkonen & Saaristo 2010, 18-37.) Valkonen ja Saaristo sekä Jyväskylän yliopiston sosiologian yliassistentti Tapio Litmanen (2010) toteavat Beckin riskikäsitteen olevan yksi merkittävimmistä nykypäivän ympäristöasioista avaavista käsitteistä ja mainitsevat samalla riskien tutkimisen nousseen ympäristösosiologian yhdeksi keskeisimmäksi tutkimusalueeksi. (Valkonen & Saaristo 2010, 26; Litmanen 2010, 191).

Jyväskylän yliopiston sosiologian tohtori Marja Ylönen ja Litmanen (2010) jatkavat yhteisessä artikkelissaan Beckin roolin painottamista. Heidän mukaansa Beckin riskiyhteiskuntateoria edustaa eurooppalaisen ympäristösosiologian pioneerivaihetta ja eurooppalaisen ympäristösosiologian tutkimuksen alullepanijaa. Heillä on osaltaan Valkosen & Saariston (2010) kanssa samankaltainen näkemys Beckin merkityksestä. Ylönen ja Litmanen ajattelevat Beckin avanneen sosiologiaan uuden näköalan sekä uuden ja laajan tutkimusalueen. Heidän mukaansa riskiyhteiskunnan teoria on samalla ensimmäinen sosiologian teoriaperinteestä nouseva hahmotelma yhteiskunnasta, jossa ympäristöuhkilla on suuri rooli yhteiskunnan kehityksessä. (Ylönen & Litmanen 2010, 55-58.) Valkonen ja Saaristo (2010) sekä Litmanen ja Ylönen (2010) näkevät siis Beckin ylittävän tieteenalojen rajoja hänen hahmottaessaan riskejä yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta.

Hong Kongin yliopiston sosiaalitieteiden laitoksen professori Darryl L.S. Jarvis (2007), Etelä-Australian yliopiston sosiologian tutkijaprofessori Anthony Elliott (2002) sekä

Kööpenhaminan yliopiston sosiologian professori Anders Blok (2015) toteavat Beckin olevan innovatiivinen ja näkemyksellinen sosiologi. Blok painottaa Beckin ansioita siinä, miten hän on myöhemmässä tuotannossaan pystynyt uusiutumaan ja päivittämään vanhoja teorioitaan koskemaan ilmastonmuutoksen kaltaisia moderneja riskejä. Blok näkee Beckin olevan vieläkin yhtä ajankohtainen kuin aiemmin. Jarvis puolestaan toteaa Beckin olevan tärkeimpiä sosiologeja vuosikymmeniin. Jarvisen mukaan Beckin ansioihin kuuluu se, miten hän on vakiinnuttanut riskikäsitteen moderniin sosiologiaan. Kerroin tässä kappaleessa Mythenin (2007) näkevän Beckin riskidiskurssin lyöneen läpi useilla tieteenaloilla ja myös Jarvis havaitsee Beckin merkityksen levinneen sosiologisen kentän ulkopuolelle. Jarvisen mukaan Beck on onnistunut hahmottamaan jotain olennaista nyky-yhteiskunnan tilasta ja tämän vaikutus näkyy ympäri maailmaa käydyissä keskusteluissa muun muassa ympäristöriskeistä, terveydestä, teknologisen kehityksen aiheuttamista vaaroista, kemikaaleista ja taudeista. (Jarvis 2007, 23-24; Elliott 2002, 293-294; Blok 2015, 110.) Jarvis havaitsee Beckin luomien käsitteiden siirtyneen akateemisesta maailmasta arkisen maailman diskursseihin. Beckin merkitys ei Jarvisin mukaan ole pelkästään siinä, että Beck on luonut yhteiskunnallisen kielen, jolla puhua luonnontieteellisiksi nähdyistä ilmiöistä vaan Beckin vaikutus näkyy myös laajemmin tavassa, jolla yleisesti ymmärrämme ja puhumme erilaisista globaaleista riskeistä.

Roskilden yliopiston sosiologian professori Klaus Rasborg (2012) ja Lancasterin yliopiston politiikan, filosofian ja uskontotieteiden professori Mark J. Lacy (2002) pitävät Beckin Riskiyhteiskunta -kirjaa modernina klassikkona ja yhtenä vaikutusvaltaisimmista kirjoista sosiologian lähihistoriassa. Lacy pitää erityisesti Beckin kirjoituksia ympäristöongelmista hänen huomattavimpana antinaan sosiaalitieteille. Lacy näkee tärkeänä myös Beckin kyvyn kuvata kansalliset rajat ylittäviä ja arkielämää uhkaavia ilmiöitä aina finanssikriiseistä ilmastonmuutokseen. (Rasborg 2012, 4; Lacy 2002, 42-43.) Lacy toteaa Beckin olevan merkityksellinen myös oman tieteenalansa ulkopuolella. Hän luonnehtii Beckin tuovan sosiologista ymmärrystä muuallekin kuin vain oman alansa vaikutuspiiriin.

Keskustelussa Beckin merkityksestä sosiologialle tulee selkeästi esiin, että Beckin on nähty ylittäneen tieteiden välisiä rajoja käsitellessään yhteiskuntatieteellisesti ilmastonmuutoksen kaltaisia ympäristöongelmia. Työni tarkoituksena ei kuitenkaan ole painottaa, että yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välinen raja on ylitetty vaan analysoida sitä, millä tavalla se on ylitetty. Ja tarkemmin, millä tavalla Beck on sitä teksteissään ylittänyt käsitellessään ilmastonmuutosta sosiologisesti.

1.2 Beck yhteiskunta- ja luonnontieteiden rajapinnalla

Sosiologian sisällä on 2000-luvun alussa keskusteltu yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden vuorovaikutuksesta. Keskustelu on ollut luonteeltaan kriittistä. Useat sosiologit ja ympäristöpolitiikan tutkijat ovat havainneet yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välisen vuorovaikutuksen puutteelliseksi ja varsinkin ilmastonmuutos on ilmiönä tutkijoiden mukaan jäänyt valtavirtasosiologian ulkopuolelle. Kuvaan tässä kappaleessa keskustelua siitä, miten yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välistä kuilua on käsitelty yhteiskuntatieteilijöiden ja varsinkin sosiologien keskuudessa. Tämä keskustelu on relevantti työni kannalta, koska se paikantaa sosiologiassa nähdyn puutteen, jota työssäni analysoin Beckin täyttävän. Ratkaisuksi kuvattuun puutteeseen keskustelussa ehdotetaan tieteidenvälisyyttä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välillä. Työssäni analysoinkin juuri sitä, miten Beck luo yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden kesken.

Lancasterin yliopiston sosiologian professori John Urry kuvailee kirjassaan "Ilmastonmuutos ja yhteiskunta" (2013) ilmastonmuutoskeskustelua, jota on hallinnut kaksi ryhmää: luonnontieteilijät ja taloustieteilijät. Luonnontiedettä edustavat ilmastonmuutostutkijat ja ilmastoasiantuntijat ja taloustiedettä esimerkiksi ekonomisti Nicholas Stern (Stern 2007), joka on toiminut muun muassa Maailmanpankin johtavana taloustutkijana. Hän on julkaissut Iso-Britannian hallitukselle tehdyn laajan tutkimuksen ilmastonmuutoksen taloudellisista vaikutuksista. Urry väittää, etteivät nämä ilmastokeskustelua dominoivat tahot ota diskurssissaan huomioon yhteiskuntaa (Urry 2013, 8-9) ja toisaalta, että sosiaalitieteissä ei olla oltu kovin kiinnostuneita ottamaan osaa ilmastonmuutoskeskusteluun (Szerszynski & Urry 2010, 3). Urryn mielestä yhteiskuntatieteiden pitäisikin olla osana tätä keskustelua ja kaapata varsinkin taloustieteeltä sen hallitseva rooli (Urry 2013, 256). Urry (2010) esittää jopa, että ilmastonmuutoksen pitäisi olla tärkein aihe, mihin sosiaalitieteiden tulisi keskittyä. Ilmastonmuutos on hänen mielestään liian iso ja tärkeä ilmiö, jotta sen tutkiminen jäisi vain luonnontieteiden tai taloustieteiden tehtäväksi. (Szerszynski & Urry 2010, 3)

Aberdeenin yliopiston sosiologi Philip W. Sutton (2004) ihmettelee myös yhteiskuntatieteiden ja etenkin valtavirtasosiologian asennetta ympäristöasioihin nähden. Suttonin mukaan ympäristöasioita ei olla otettu tarpeeksi huomioon vaikka poliittisessa toiminnassa ja kansalaisjärjestöissä ovat vihreät arvot ja ympäristötietoisuus saaneet

enenevissä määrin tilaa muun muassa Greenpeacen toiminnan ja vihreiden puolueiden perustamisen kautta. (Sutton 2004, 1.) Helsingin yliopiston ympäristöpolitiikan professori Ilmo Massa (2009) taas väittää yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välisessä keskustelussa olevan paljon erimielisyyksiä ja väärinymmärryksiä. Ratkaisuksi tähän Massa ehdottaa tiukempaa tieteidenvälisyyttä, joka voisi helpottaa luonnontieteiden ja yhteiskuntatieteiden välistä vuorovaikutusta. Tieteidenvälisyyden Massa näkisi helpottavan sitä, että yhteiskuntatieteet hyväksyttäisiin helpommin osaksi luonnontieteellisten ympäristötieteiden teorioita. (Massa 2009, 43-44.)

Lontoolaisen Brunelin tutkimusyliopiston sosiologian professori Alan Irwin (2001) sanoo Urryn (2013) tavoin sosiologian tutkivan lähinnä vain yhteiskuntaa ja sen ongelmia jättäen luonnon tutkimusten ulkopuolelle. Tämän valinnan Irwin näkee tapahtuneen siksi, että sosiologialla on ollut tarve löytää selkeä ja oma tutkimuskohde, jonka kautta se voi oikeuttaa olemassaolonsa (Irwin 2001, 6). Sosiologiassa nähdäänkin Irwinin mukaan luonto ja yhteiskunta toisistaan erillisinä asioina, mistä syystä ympäristö- ja ilmastonmuutostutkimus ovat jääneet enemmän luonnontieteiden kontolle ilman yhteiskuntatieteellistä ulottuvuutta. Tämä johtuu Irwinin mukaan aiemmin mainitun lisäksi myös seuraavista asioista:

- sosiologiassa on nähty vaikeaksi liittää sosiologisia teemoja, kuten luokkaa tai eriarvoisuutta, ympäristöteemoihin
- sosiologit eivät ole nähneet omaavansa tarpeeksi kompetenssia kommentoida ympäristöasioita
- ympäristöasioiden on nähty olevan mahdollisesti vain ohimenevä muoti-ilmiö, johon ei kannata tarttua (Irwin, 2001, 4.)

Constance Lever-Tracy on australialaisen Flindersin yliopiston yhteiskuntatieteilijä, mutta myös hallitustenvälisen ilmastopaneelin IPCC:n erikoisasiantuntija. Lever-Tracy jatkaa Irwinin (2001) ja Urryn (2013) tavoin sosiologisen valtavirran kritisoimista. Lever-Tracyn (2008) mukaan useimmat sosiologit ympäristösosiologian ulkopuolella eivät juurikaan käsittele ilmastonmuutoksen vaikutuksia vaikka ne voivat suuresti muuttaa sosiologian omaa tutkimuskenttää - eli yhteiskuntaa. Tulevaisuuden yhteiskunnista ja kulttuurista ei sosiologia voi hänen mukaansa sanoa juuri mitään, ellei se ota huomioon ilmastonmuutoksen tuomia vaikutuksia. Lever-Tracy painottaa, että sosiologian on tärkeää ottaa osaa ilmastonmuutoskeskusteluun ja tutkimukseen, jotta se pystyisi tuottamaan

tietoa muuttuvista yhteiskunnista ja ilmastonmuutoksen rakenteellisista sekä sosiaalisista vaikutuksista. (Lever-Tracy 2008, 446.)

Tilanne valtavirtasosiologiassa on hankala Lever-Tracyn (2008) mukaan myös siksi, että vaikka sosiologian tutkija työskentelisi ilmastonmuutoksen parissa, hän ei saa ääntään kuuluviin sosiologian keskeisimmissä julkaisuissa. Lever-Tracy haluaisi nähdä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden tekevän enemmän yhteistyötä. Esteenä tälle hän toteaa Irwinin (2001) tavoin sosiologien taipumuksen olla ottamatta kantaa luonnontieteiden tuottamaan tietoon, koska he eivät koe omaavansa tarpeeksi validia tietoa luonnontieteelliseltä kentältä. (Lever-Tracy 2008, 454.)

Newcastlen yliopiston sosiaalitieteiden vanhempi yliopistonlehtori Terry Leahy (2008) lisää vastineessaan Lever-Tracylle, että samalla kun sosiologit eivät tutki ilmastonmuutoksen seurauksia, muut tieteenalat vain lisäävät keskustelujaan siihen liittyen. Leahy vuorostaan löytää sosiologien passiivisuudelle syyn siitä, että sosiologian tieteenalan piirissä ajatellaan yhteiskunnan konstruoituvan ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ilman luonnon vaikutusta. Näin luonto voi jäädä helposti sosiologisen tutkimuksen ulkopuolelle. (Leahy 2008, 475.)

Massa (2014) ajattelee yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen aseman olevan vielä tänäkin päivänä ongelmallinen. Hänen mukaansa ympäristötutkimuksen rooli on hieman vahvistunut yliopistojen ja rahoittajien keskuudessa, mutta sen institutionaalinen asema on jäänyt silti heikoksi. Arvovaltataistelussa luonnontieteiden kanssa ympäristötutkimuksen piirissä yhteiskuntatieteellä on vaarana jäädä vain eräänlaiseksi aputieteeksi ja menettää itsenäisyytensä. (Massa 2014, 11-12.)

Massa on kommentoinut yhteiskunnallisen ympäristötutkimuksen asemaa jo vuonna 1998. Tuolloin hän sanoi Beckin riskiyhteiskuntatulkinnoilla olevan huomattava sosiaalinen ja yhteiskuntapoliittinen tilaus. Massan mukaan ympäristökeskustelu painottuu Suomessa lähinnä filosofian ja luonnontieteiden piiriin ja hänen mielestään siitä puuttuu selkeä yhteiskuntatieteellinen näkökulma. Massa näkee sosiologialla olevan vielä paljon tehtävää ympäristökeskustelun yhteiskunnallistamisessa. (Massa 1998, 36.)

Tampereen yliopiston ympäristöpolitiikan professori emeritus Yrjö Haila ja filosofian tohtori Ville Lähde sanovat 1900-luvun lopun ympäristöherätyksen johtaneen luonnon

politisoitumiseen (Haila & Lähde 2003). Luonnon politisoitumisella he tarkoittavat ympäristöpolitiikan nousemista yhdeksi julkisen vallan toimialaksi. Ympäristöasioihin alettiin kiinnittää huomiota poliittisessa keskustelussa ja poliittisessa toiminnassa ja samalla alettiin puhua myös ilmastonmuutoksen seurauksista ympäristöpolitiikassa. Ympäristöuhat ja riskit nousivat poliittisen kentän lisäksi joukkotiedotusvälineiden ja ihmisten arkisen kommunikaation kautta myös julkiseen tilaan. Ympäristöuhat ovat siis Hailan ja Lähteen mukaan läpäisseet ilmiönä niin poliittisen kuin arkisen kokemusmaailman. (Haila & Lähde 2003, 8-14.) He kuvaavat luonnon politisoitumista ja ihmisen ja luonnon keskinäistä roolia toteamalla:

“Siitä lähtien, kun luonnon elinvoiman on katsottu olevan uhattuna ihmistoimien seurauksena, luonto on kaikessa moninaisuudessaan ja epämääräisyydessään tullut pysyvästi läsnäolevaksi inhimillisessä elossa ja olossa - politiikassa, taloudessa sekä kaikenlaisessa käytännöllisessä toiminnassa. Mikäli luonnon elinvoima murtuu, myös inhimillisen toimeentulon perusta murtuu. Luonto on pakko tunnustaa inhimillisen olemassaolon ylläpitäjäksi” (Haila & Lähde 2003, 15.)

Vaikka luonnon ja ympäristön on todettu nousseen marginaalista poliittiseen ja julkiseen keskusteluun ja todettu luonnon olevan ihmisen olemassaolon perusta, ei ympäristöongelmia tai ilmastonmuutosta ole tästä huolimatta yhteiskuntatieteellisellä kentällä tarpeeksi käsitelty, kuten Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulun professori Pekka Jokinen (2008) huomauttaa. Jokinen väittää, että ympäristöongelmia ei edelleenkään ajatella riittävästi yhteiskunnallisina kysymyksinä vaikka ympäristöongelmat ovat muutoin nousseet yhdeksi keskeisimmistä yhteiskunnallisista kiistanaiheista. Jokinen peräänkuuluttaa ympäristöongelmien sosiologista ymmärtämistä, mitä hän näkee Beckin teksteissään tekevän (Jokinen 2008, 8.)

Yhteenvetona edellä kuvatusta kriitikistä voidaan sanoa, että sosiologisella kentällä on kritisoitu sosiologian kykyä vastata ympäristöhaasteisiin. Varsinkin ilmastonmuutoksen on todettu jääneen valtavirtasosiologiassa liian vähälle huomiolle. Ilmastonmuutoksen on lisäksi todettu jääneen lähinnä luonnontieteilijöiden käsiteltäväksi samalla, kun yhteiskuntatieteiden on nähty jumiutuneen tutkimaan vain yhteiskuntaa ottamatta huomioon luonnon roolia sosiaalisen maailman muokkaajana. Luonnon unohtamisen on puolestaan todettu johtuvan siitä, että sosiologit eivät koe omaavansa riittävää kompetenssia tulkita luonnontieteellisiksi määriteltyjä ilmiötä. Kriitikkissä on tuotu esiin

myös yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välisen vuorovaikutuksen puute. Ratkaisuksi mainittuun puutteeseen on tarjottu tieteidenvälisyyttä, jossa korostettaisiin enemmän yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välistä yhteistyötä ja ymmärrystä. Kuvaamani kriittinen keskustelu voidaan toki nähdä myös tieteellisenä kenttäkamppailuna, jossa toimijat pyrkivät tuomaan omaa tutkimusalaansa esiin ja vakuuttamaan tiedemaailmaa oman alansa tärkeydestä.

Tulkitsen työssäni, miten Beckin tekstit ilmentävät yhteiskunta- ja luonnontieteiden välisiä suhteita. Hahmottaakseni Beckin toimintaa tällä rajapinnalla olen hakenut välineitä tieteidenvälisyyden ja tieteenalakulttuurien tutkimusperinteestä. Näissä esitetään toiminta eri tieteiden rajapinnalla rajojen rikkomisena ja hämärtämisenä sekä tieteiden välisenä yhteistyönä (Mikkeli & Pakkasvirta 2007), keskusteluna kahdesta tiedekulttuurista ja tieteiden välistä ymmärrystä korostavana vuorovaikutuksena (Ylijoki 1998) sekä rajojen ylittämisenä ja läpäisemisenä (Klein 1996). Tätä kirjallisuutta käyttäen tarkastelen työssäni, miten Beck käsitteellistää ilmastonmuutosta ja luo samalla yhteyksiä tieteenalojen välille.

2. AINEISTO JA MENETELMÄT

Työni käsittelee tapoja, joilla Beck hahmottaa ilmastonmuutosta yhteiskunnallisena ilmiönä, joten olen etsinyt aineistokseni Beckin ilmastonmuutosta käsitteleviä tekstejä. Aineistoni teksteihin kuuluvat seitsemän vertaisarvioitua artikkelia, kaksi haastattelua ja kaksi kirjaa.¹

Ensisijaisena tavoitteenani aineiston suhteen oli löytää kattavasti Beckin tuotannosta ne tekstit, jotka käsitelivät ilmastonmuutosta englannin kielellä. Löysin müncheniläisen Ludwig Maximilian yliopiston kotisivuilta Beckin bibliografian², jossa oli lueteltu hänen tuottamansa artikkelit. Päätin kuitenkin varmistaa aineiston mahdollisimman laajan kattavuuden ja tein haun vielä Scopus -tietokannassa. Scopus on maailman suurin tietokanta vertaisarvioidulle tieteelliselle kirjallisuudelle, kuten artikkeleille ja kirjoille ja se kattaa laajalti eri tieteenaloja. Hain Beckin ilmastonmuutosta englanniksi käsitteleviä tekstejä Scopusen tekijähaulla seuraavilla hakusanoilla: “Beck, U” and “climate change”, “warming climate”, “global warming” ja “climate”. Valitsin haun koskemaan Beckin nimen lisäksi avainsanoja, otsikkoa ja abstrakteja. Kokonaisuudessaan Beckin tekstejä löytyi Scopuksesta 79 kappaletta. Kävin läpi kaikkien 79:n artikkelin otsikot ja abstraktit ja valitsin aineistokseni ne, joissa mainittiin ilmastonmuutos. Kriteerit täyttäviä artikkeleita löytyi seitsemän kappaletta, mutta jätin näistä yhden pois. Tein tämän päätöksen sillä perusteella, että Beck oli tässä artikkelissa nelihenkenen työryhmän osana. Muut aineistoni artikkelit hän on kirjoittanut yksin. Koska Beck oli osana työryhmää, en voinut olla täysin varma ovatko artikkelissa esitetyt asiat ilmastonmuutoksesta Beckin omia ajatuksia vai jonkun muun työryhmään kuuluvan tai muutoin yhteistyön ja kompromissien tulosta. Koska työni tavoitteena on analysoida nimenomaan Beckin tapaa hahmottaa ilmastonmuutosta, yhteistyössä kirjoitettu artikkeli ei mielestäni tuo tarpeeksi tarkasti esiin Beckin omia näkemyksiä.

Artikkeleita on aineistossani yhteensä seitsemän, joista kuusi löysin Scopusen kautta ja “Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision” (2009b) artikkelin Beckin bibliografiasta.

---

¹ työn lopussa liitteenä sanallinen kuvailu aineistostani

² www.ls2.sozioologie.uni-muenchen.de/personen/professoren/beck_ulrich/veroeffent/auf-der_art/index.html

Living in the world risk society (2006) ja Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision (2009b) artikkeleissa ilmastonmuutosta ei mainittu suoraan otsikkotasolla ja ilmastonmuutos oli muutoinkin näissä kahdessa tekstissä lähinnä sivujuonne. Otin kyseiset artikkelit tästä huolimatta mukaan aineistooni, koska niissä oli silti ilmastonmuutosaiheista sisältöä. Määrittelin nämä tekstit ilmastonmuutosaiheisiksi, koska teksteissä itsessään mainittiin sanapari "climate change" vähintään yhden kerran. Viidessä muussa artikkelissa ilmastonmuutos oli tekstien pääaiheena, mikä näkyikin jo kyseisten artikkeleiden otsikoissa.

Aineistossani olevasta kahdesta haastattelusta ensimmäinen on Frankfurter Allgemeine Zeitung -lehdessä 15.5.2014 julkaistu Beckin ja Latourin yhteishaastattelu. Haastattelu löytyi Bruno Latourin omien kotisivujen kautta.³ Haastattelun aiheena oli Beckin ja Latourin näkemykset ilmastonmuutoksesta. Toinen Beckin haastattelu "Five minutes with Beck" löytyi taas LSE -yliopiston kotisivuilta.⁴ Haastattelu oli osa haastattelujen sarjaa, jossa Beck käsittelee erinäisiä ajankohtaisia aiheita. Aineistossani olevassa haastattelussa on aiheena ilmastonmuutos.

Työssäni aineistona olevat Beckin artikkelit ovat lähes kaikki monitieteellisistä lehdistä. Lehdissä on kuitenkin yhteiskuntatieteellinen painotus ja niissä käsitellään yhteiskunnan ohella myös ympäristöasioita, globalisaatiota ja taloutta, jotka ovat keskeisiä teemoja Beckin tuotannossa. Ainoastaan Current Sociology -lehti on julkaisu, jolla ei ole selkeää monitieteellistä painotusta vaan se keskittyy enemmän yhteen tutkimuskenttään, sosiologiaan. Beckin artikkelit ovat useilta eri foorumeilta ja tämän johdosta voidaan olettaa, että aineistoni kuvastaa Beckin ajattelua laajasti. Koska aineistoni on koottu Scopus -tietokannasta ja Ludwig Maximilian yliopiston kotisivuilla olleesta Beckin artikkelibibliografiasta, voidaan myös olettaa aineistoni kattavan laajasti sen, mitä hän on ilmastonmuutoksesta englanniksi kirjoittanut.

Aineistoni koostuu Beckin tuotannon loppupäästä lukuunottamatta hänen englanniksi käännettyä Risk society: Towards a new modernity -pääteostaan vuodelta 1992. Tätä selittää se, että Beck ei ottanut osaa ilmastonmuutoskeskusteluun kuin vasta 1990-luvun lopulta alkaen. Otin Risk society: Towards a new modernity -kirjan mukaan aineistooni vaikka siinä ei käsitelläkään ilmastonmuutosta, koska pidän sitä pohjana sille, miten Beck

---

³ http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/downloads/14-BECK-Interview_Latour_SUS-BL.pdf

⁴ <http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2014/02/26/five-minutes-with-ulrich-beck-all-kinds-of-positive-developments-can-result-from-climate-change/>

myöhemmin käsittelee ilmastonmuutosta yhteiskunnallisena ilmiönä. Toinen aineistossani oleva kirja on Beckiltä vuonna 2009 julkaistu "World at risk", (2009a) jossa hän käsittelee ilmastonmuutosta ja muita 2000-luvun riskejä.

Suurin osa aineistoksi valituista julkaisuista on joko eurooppalaista tai amerikkalaista alkuperää. Yksi artikkeli on julkaistu eteläkorealaisessa lehdessä. Kaikkien artikkeleiden kielenä on englanti, joten niiden kohdeyleisönä on kansainvälinen tiedeyhteisö ja muu kansainvälinen yleisö. Analyysissä käyttämäni aineisto taulukoituna:

	Risk society: Towards a new modernity	Living in the world risk society	Climate Change and globalisation are reinforcing global inequalities: high time for new social democratic era	World at risk	Critical theory of world risk society: a cosmopolitan vision	Climate for change, or how to create a green modernity?
Vuosi	1992	2006	2008	2009a	2009b	2010a
Julkaisu	SAGE	Economy and society	Globalizations	Polity Press	Constellations	Theory, culture & society
Tutkimuskenttä	Sosiologia	Monitieteellinen	Monitieteellinen	Sosiologia	Monitieteellinen	Monitieteellinen
Julkaisumaa	Iso-Britannia	Iso-Britannia	Iso-Britannia	Iso-Britannia	Yhdysvallat	Iso-Britannia
Onko ilmastonmuutos pääaiheena	Ei	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä
Muoto (artikkeli, haastattelu, puhe, kirja)	Kirja	Puhe	Artikkeli	Kirja	Artikkeli	Artikkeli
Vertaisarvioitu	Ei	Kyllä	Kyllä	Ei	Kyllä	Kyllä

	Remapping social inequalities in an age of climate change: for a cosmopolitan renewal of sociology	How climate change might save the world	Interview Ulrich Beck & Bruno Latour	Five minutes with Ulrich Beck	Emancipatory catastrophism: what does it mean to climate change and risk society
Vuosi	2010b	2014a	2014b	2014c	2015
Julkaisu	Global networks	Development and society	Frankfurter allgemeine zeitung	LSE -yliopiston kotisivu	Current sociology
Tutkimuskenttä	Monitieteellinen	Sosiaalitiheet	Sanomalehti	Sosiaalitiheet	Sosiologia
Julkaisumaa	Iso-Britannia	Etelä-Korea	Saksa	Iso-Britannia	Yhdysvallat
Onko ilmastonmuutos pääaiheena	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä	Kyllä
Muoto (artikkeli, haastattelu, puhe, kirja)	Puhe	Artikkeli	Haastattelu	Haastattelu	Artikkeli
Vertaisarvioitu	Kyllä	Kyllä	Ei	Ei	Kyllä

2.1 Mitä on laadullinen tutkimus ja diskurssianalyysi

Käytän työssäni laadullista analyysiä ja tarkemmin diskurssianalyysiä, koska asettamaani tutkimuskysymykseen vastaaminen vaatii tekstien tulkintaa ja asiayhteyksien luomista. Tämä onnistuu parhaiten laadullisen tutkimuksen menetelmin.

Pietikäinen & Mäntynen (2009) kuvaavat kirjassaan laadullisen tutkimuksen olevan väljä nimitys monille eri tutkimustavoille, joita käytetään useilla eri tieteenaloilla. Yksi näistä tutkimustavoista on diskurssintutkimus. Diskurssintutkimus keskittyy heidän mukaansa siihen, miten merkityksiä rakennetaan sosiaalisesti ja kielellisesti toimimalla. He kuvaavat, että laadullinen tutkimus keskittyy yritykseen ymmärtää ihmisen käyttäytymistä ja pyrkii hahmottamaan niitä tulkintoja ja merkityksiä, jotka rakentuvat vuorovaikutuksessa toisten kanssa. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 139-140.)

Merkitysten luomisen tutkiminen liittyy Pietikäisen & Mäntynen (2009) mukaan myös sosiaalisen konstruktivismin viitekehykseen. Siinä tutkitaan, miten sosiaalinen todellisuus ja merkitykset rakentuvat. Keskeinen ajatus on, että merkityksiä tuotetaan sosiaalisesti eri tavoin ja eri tilanteissa eli maailmaa ja todellisuutta luodaan uudestaan vuorovaikutuksessa sen mukaan, miten niistä puhumme. Diskurssintutkimuksen tehtävä on tutkia miten tämä prosessi tapahtuu, miten erilaisia todellisuuksia luodaan, miten tapahtumia merkityksellistetään ja mitä seurauksia tällä kaikella on. Kyse ei ole vastauksen löytämisestä siihen, mikä on kaikkein totuudellisin versio todellisuudesta vaan erilaisten maailman kuvausten hahmottaminen. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12-13.) Omassa työssäni toimin tämän periaatteen mukaisesti tutkien Beckin tapaa kuvata ja rakentaa ilmastonmuutosta. En pyri löytämään vastausta siihen, mikä on Beckin kanta ilmastonmuutokseen vaan hahmotan hänen tapaansa määritellä ilmastonmuutosta ilmiönä hänen teksteissään.

Myös Eskola & Suoranta toteavat kirjassaan "Johdatus laadulliseen tutkimukseen" (2000) laadullisen tutkimuksen liittyvän kieleen ja sosiaalisen todellisuuteen. Heidän mukaansa yksi sen keskeisimmistä tutkimuskohteista on inhimillinen kieli, koska inhimillinen elämä on paljolti kielellistä kommunikaatiota eri muodoissaan. Kiinnostavaa ei kuitenkaan ole heidän mukaansa tutkia kieltä sinällään vaan miten kieltä käytetään, mitä sillä kuvataan ja millaisia todellisuuksia kielellä tuotetaan. Eskola & Suoranta havaitsevat Pietikäisen & Mäntynen tavoin kielen olevan sosiaalisen todellisuuden tuote, joka samalla tuottaa itse

todellisuutta. Kieli on siis muutosta luovaa toimintaa eikä vain neutraali sosiaalisen todellisuuden heijastaja. (Eskola & Suoranta 2000, 140-142.)

Jokinen, Juhila & Suoninen toteavat kirjassaan "Diskurssianalyysi liikkeessä" (1999) diskurssianalyysin pohtivan, miten toimijat tekevät ymmärrettäväksi asioita kielenkäytöllään. Tämän pohdinnan keskiössä ovat kuvaukset ja selitykset siitä, millaisia asiantiloja tai seurauksia kielenkäytöllä kulloinkin rakennetaan. Jokinen, Juhila & Suoninen siis myös korostavat diskurssianalyysin konstruktivistista painotusta, jossa kielenkäyttö ymmärretään sosiaalisena toimintana ja asiana, jolla tuotetaan muutosta. Tärkeää ei heidän mukaansa ole se, että pyrittäisiin selvittämään ilmiöiden ja tapahtumien syitä vaan se, että pyritään ymmärtämään niitä tapoja, joilla toimijat kuvaavat ilmiöitä. He näkevät puheiden ja tekojen olevan samanarvoisia siinä mielessä, että ne molemmat ovat tekemistä, jotka ylläpitävät tai muuntavat sosiaalista toimintaa. (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 18-19.)

2.2 Diskurssianalyysi metodina tämän työn kontekstissa

Pietikäinen ja Mäntynen esittelevät kirjassaan Kurssi kohti diskurssia (2009) diskurssintutkimusta ja sen soveltamista tutkimukseen. Pietikäisen ja Mäntynen mukaan todellisuus rakentuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa, jossa kieli on tärkeässä asemassa. He esittävät, että erilaista kieltä käyttämällä voi saada aikaan erilaisia asiantiloja ja todellisuuksia. Tärkeätä heidän mielestään diskurssintutkimuksessa on huomioida miten tapahtumia ja todellisuuksia merkityksellistetään. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 12-13.) Lähestyn aineistoani juuri tämän ajatuksen tapaan. Beck hahmottaa teksteissään maailmaa tietyllä tavalla eli antaa asioille ja tapahtumille merkityksiä ja tuottaa tämän kautta maailmasta tietynlaisen kuvan. Hänen tuottamansa kuva ilmastonmuutoksen todellisuudesta on oman analyysini keskiössä.

Tätä maailman ja todellisuuden kuvailua Pietikäinen ja Mäntynen (2009) kutsuvat myös representaatioksi. Heidän mukaansa representaatio on diskurssintutkimuksen yksi keskeisimmistä tutkimuskohteista. Diskurssien voima liittyy juuri niiden kykyyn representoida asiat totena ja tapahtuneena. Tätä piirrettä he kutsuvat tietokäsitysten- ja

rakennelmien muodostumiseksi. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 52-53.) Siihen liittyy myös se, miten eri asioiden välille luodaan diskurssissa syy-seuraussuhteita. Tätä teen myös analyysissäni: Toisin sanottuna hahmotan, minkälaisia syy-seuraussuhteita Beck löytää teksteissään ilmastonmuutoksen ja muun maailman välillä. Beck representoi nämä yhteydet tietynlaisina ja tuottaa niistä tosiasioita. Hän esittää ilmastonmuutoksen vaikutukset ja siihen liittyvät yhteydet tietystä näkökulmasta ja käyttää tällä tavalla valtaa jäsentäen tietoa ja luoden oman perspektiivinsä ilmastonmuutokseen sosiaalisena ilmiönä. Pietikäisen ja Mäntynen ajatusta mukaillen voidaan sanoa, että Beck osoittaa diskurssillaan valoa pimeään huoneeseen valaisten tiettyä kohtaa huoneesta. Minun tehtäväni on katsoa, mitä kohtaa huoneesta Beck valaisee. Pimeä huone on tässä vertauksessa maailma ja Beckin tekstit valo, jolla hän maailmaa valaisee.

Pietikäinen ja Mäntynen esittävät representaation olevan konstruktivistinen ajatus kielestä, jonka avulla rakennetaan maailmaa ja kuvataan ilmiöitä ja toimijoita ja näiden välisiä suhteita. Tämä rakentaminen ja merkitysten tuottaminen syntyy heidän mukaansa myös ladattujen ilmausten kautta (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 57). Omaan työhöni tämä diskurssianalyysin piirre sopii, koska etsin Beckin teksteistä ladattuja ilmauksia, joilla hän tuottaa yhteyksiä ilmastonmuutoksen ja muun maailman välille. Hain siis aineistostani ilmauksia, joilla Beck rakentaa kuvaamaansa todellisuutta.

Näen analyysini yhdistävän diskurssintutkimuksen mikro- ja makrotason elementtejä. Pietikäinen ja Mäntynen (2009) kuvailevat mikro- kuin makrotasojen tarkoittavan kaikkea arkisesta sananvaihdosta aina yhteiskunnallisiin tai historiallisiin tilanteisiin. (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 18-19.) Mikrotason diskurssianalyysiä edustaa työssäni se, miten analysoin Beckin hahmottamaa ilmastonmuutosta. Luen tarkkaan läpi hänen tekstejään etsien sieltä tapoja, joilla hän määrittää ilmastonmuutosta sosiaalisena ilmiönä. Tämä vaatii paneutumista Beckin käyttämään kieleen ja merkityksiin. Makrotasolla puolestaan luodaan yhteyksiä isompien kokonaisuuksien puitteissa. Tätä edustaa työni laajempi konteksti, joka liittyy tieteidenvälisyyteen. Tarkastelen työssäni, miten Beck teksteillään luo yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille.

Olen käyttänyt analyysissäni diskurssianalyysiin kuuluvaa teemoittelua, jonka pohjalta löysin Beckin teksteissä toistuvat neljä teemaa. Eskola ja Suoranta (2000) toteavat teemoittelun olevan hyvä tiedonhankintamenetelmä, jos tavoitteena on löytää aineistosta tutkimusongelmaa valaisevia keskeisiä aiheita. Työssäni nämä keskeiset aiheet ovat mainitut neljä teemaa, joiden avulla vastaan esittämäni tutkimuskysymykseen. Eskola &

Suoranta toteavatkin vielä, että jatkettaessa teemoittelua pidemmälle, sillä saadaan tekstiaineistosta esille vastauksia tai tuloksia esitettyihin kysymyksiin (Eskola & Suoranta 2000, 174-179.)

2.3 Analyysin tekeminen

Kävin läpi kaiken löytämäni aineiston, joissa Beck käsittelee ilmastonmuutosta englanniksi. Tekstien läpikäymisen myötä minulle alkoi hahmottumaan neljä teemaa tai diskurssia, jotka toistuivat teksteissä. Yksi teema käsitteli Beckin käyttämää kosmopoliittisuus -termiä ja sen suhdetta ilmastonmuutokseen, toinen eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhdetta, kolmas ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta ja neljäs ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista. Olin lukenut myös Beckin alkuperäisteosta "Risk society: Towards a new modernity" (1992) ja nämä samat teemat toistuvat sielläkin vaikka kirjassa ei käsiteltykään ilmastonmuutosta vaan muita ympäristöongelmia, kuten radioaktiivisuutta ja metsäkatoa. Teemojen hahmottamisen jälkeen aloin käydä aineistoani läpi uudestaan nämä teemat mielessäni ja merkitsin teksteihin, missä kohtaa Beck käsittelee mitään teemaa ja millä tavalla. Näistä huomioista ja merkinnöistä muodostui analyysini pohja.

Analyysimenetelmänä minulla oli löytää Beckin teksteistä käsitteitä ja tapoja, joiden avulla hän hahmotti ilmastonmuutosta. Käytännössä tämä tarkoitti, että etsin aineistosta Beckin käyttämiä avainilmauksia, joilla hän tuotti ilmastonmuutosta sosiaalisena ilmiönä. Nämä käsitteet ja ilmaukset olivat ikään kuin ikkuna siihen maailmaan, jota Beck teksteissään kuvasi. Lähestymistapaani voisi kuvata kerroksellisuudeksi. Pääsin jokaisella lukukerralla vähitellen syvemmälle ja syvemmälle siihen, mitä käsitteitä Beck käyttää ja miten hänen käyttämänsä diskurssit ovat muodostuneet.

Ensimmäisessä teemassa käsittelen Beckin käyttämää kosmopoliittisuuden käsitettä. Tämän avulla hän hahmottaa ilmastonmuutoksen voivan johtaa positiiviseen kehitykseen. Analysoin Beckin tarkoittavan kosmopoliittisuudella, miten ilmastonmuutoksesta voi seurata rajoja ylittävää yhteistyötä ja yleistä maailmanlaajuista yhteishenkeä.

Toisessa teemassa käsittelen ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhdetta, mihin kuvaan Beckin liittävän sosiaalisen haavoittuvuuden käsitteen. Tämän käsitteen kautta analysoin Beckin tapaa nähdä ilmastonmuutoksen pahentavan jo olemassa olevia

sosiaalisia ongelmia. Sosiaalisen haavoittuvuuden käsitteen kautta hahmotan, miten Beck kuvaa eriarvoisuuden syvenemistä ilmastonmuutoksen yhtenä seurauksena. Sosiaalisen haavoittuvuuden kautta hahmottuu myös se, miten siinä ei ole kyse Beckille pelkästään eriarvoisuudesta vaan yleensäkin sosiaalisten ongelmien kasaantumisesta kaikkien köyhimmille.

Kolmannessa teemassa käsittelen ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta, mihin esitän Beckin liittävän vapauttavan katastrofin käsitteen. Tällä käsitteellä kuvaan hänen tarkoittavan ilmastonmuutoksen tuomaa potentiaalia vapautua vanhoista käyttäytymismalleista ja luoda jotain uutta. Vapauttavan katastrofin käsitteen kautta hahmottuu, miten Beck näkee ilmastonmuutoksella olevan myös positiivisia vaikutuksia. Vapauttavan katastrofin tulkitseen tarkoittavan hänelle mahdollisuutta ihmisten ajattelutapojen ja elämäntyylien muutokselle.

Neljännessä teemassa käsittelen Beckin hahmottamaa ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista. Havaitsin hänen käyttävän tässä yhteydessä apuvälineenään näyttämöllepanon metaforaa. Tulkitsin tähän teemaan kuuluvia tekstejä tämän metaforan avulla ja sen kautta avaan Beckin tapaa määrittää ilmastonmuutosta sosiaalisena ilmiönä. Jokinen, Juhila ja Suoninen (1999) toteavat metaforan tekevän uuden asian ymmärrettäväksi liittämällä siihen merkityksiä jostain tutusta asiasta. Heidän mukaansa metaforilla on kykyä mobilisoida merkityspotentiaaleja (Jokinen, Juhila & Suoninen 1999, 148). Näyttämöllepano -metaforalla kuvaan Beckin tekevän juuri tätä uuden asian ymmärrettäväksi tekemistä tutun asian kautta.

Teemojen rakenne alkoi hahmottua, kun olin saanut valmiiksi ensimmäisen teeman kokonaisuudessaan. Kunkin teeman aluksi esittelen, mitä asioita teemaluvussa käsittelen, avaan sen rakennetta sekä selvitän teeman keskeisiä käsitteitä ja ajatuksia. Analyysin lopussa esittelen vielä muiden tutkijoiden kommentointia kuhunkin teemaan ja Beckiin liittyen, tarkoitukseni avata sitä, miten käsitellyt teemoja on tieteellisessä keskustelussa arvioitu. Analyysin lopuksi teen vielä yhteenvedon luvussa käsitellyistä asioista sekä keskeisistä löydöksistä.

3. AINEISTON ANALYYSI

3.1 Teema 1 - Ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhde

Tässä luvussa kuvaan, miten Beck yhdistää kosmopoliittisuuden ja ilmastonmuutoksen toisiinsa ja mitä kosmopoliittisuus merkitsee Beckille ilmastonmuutoksen yhteydessä. Lisäksi käyn läpi käsitteet, joita käyttämällä Beck keskustelee ilmastonmuutoksesta. Kosmopoliittisuus on ilmastonmuutoksen yhteydessä Beckille moninainen ilmiö, mutta myös sisäisesti koherentti. Beck näkee ilmastonmuutoksessa riskejä, mutta samalla potentiaalia positiiviseen kehitykseen rajojen häviämisen ja ihmisten keskinäisen yhdistymisen ja yhteistyön kasvun kautta. Analyysissäni tuon esiin Beckin käsittelevän ilmastonmuutosta ja kosmopoliittisuutta abstraktisti. Toisin sanottuna Beck ei kerro, miten hänen ehdottamansa positiiviset muutokset käytännössä tapahtuisivat.

Peilaan Beckin ajattelua kahteen tutkimukseen, joissa käsitellään Beckiin pohjautuen ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden yhdistämistä sekä ilmastonmuutoksen lokaalia ja globaalia piirrettä. Ilmastonmuutoksen globaali ja lokaali piirre tarkoittavat, että ilmastonmuutoksen vaikutukset ylittävät maiden paikalliset rajat muuttaen sen globaaliksi ongelmaksi, ja että ilmastonmuutoksen vaikutukset tulevat siirtymään tuleville sukupolville. Molemmat tutkimustekstit pohjaavat Beckin aloittamaan keskusteluun. Käyttämäni tekstit ovat ilmastonmuutoksen professori Mike Hulmelta (2010) ja maantiedon professori Harriet Bulkeleyltä (2001).

Perustan analyysini tässä luvussa neljään Beckin artikkeliin (2006, 2008, 2010b, 2014a), yhteen hänen kirjaansa (2009a) sekä yhteen haastatteluun (Selchow 2014b). Haastattelu on Beckin ja Latourin välistä dialogia, mutta käytän analyysissäni ainoastaan Beckin vastauksia.

Kosmopoliittisuus on terminä noussut esiin sosiologisella kentällä 2000-luvun alussa ja Beck on ollut yksi tämän käsitteen esiintuojista. Kosmopoliittisuuden käsitteellä Beck halusi korvata globalisaation käsitteen. Globalisaatio liitettiin hänen mielestään liikaa taloudellisen toiminnan eri muotoihin, kuten maailmanmarkkinoihin, pääoman vapaaseen

liikkuvuuteen ja yleisemmin uusliberalismiin nousuun. Beck kuvaa kosmopoliittisuudella moniulotteista prosessia, johon liittyy muun muassa kansainvälisten elämäntyylien leviäminen, ei-valtiollisten toimijoiden nouseminen ja uusliberalistisen globalisaation vastustaminen. Beck näkee kosmopoliittisuuden olevan ikään kuin vastavoima tai vaihtoehto globalisaatiolle. Hän hahmottelee sillä uudenlaista maailmaa, joka synnyttää uudenlaisen kapitalismin, uudenlaisen talouden ja uudenlaisen maailmanjärjestyksen. Lisäksi hän piti kosmopoliittisuuden tutkimista vallankumouksellisena sosiaalitieteille. (Beck 2000, 81; Beck 2002, 17; Beck 2004, 135-136)

Beck määrittelee kosmopoliittisuus -termiä Global Networks -lehden (2010b) artikkelissa "Remapping social inequalities in an age of climate change" sekä Frankfurter Allgemeine Zeitung -lehden haastattelussa (Selchow 2014b). Global Networks -lehdessä Beck kuvaa kosmopoliittisuuden eli maailmankansalaisuuden tarkoittavan ei niinkään globalisaatiota vaan globalisaation sivuvaikutuksia. Beckin mukaan globalisaation sivuvaikutukset näkyvät siinä, miten me elämme yhteisessä maailmassa, jossa ei ole ulkopuolisia tai jakoa meihin ja muihin. Saman huomion Beck tekee myös Frankfurter Allgemeine Zeitung -lehden haastattelussa (2014b). Siinä hän toteaa jaettujen riskien synnyttävän ihmisissä rationaalisen reaktion, joka lisää demokratiaa ihmisten kesken ja häivyttää vastakkainasettelun (Selchow 2014b, 5). Beck näkee kosmopoliittisuuden positiivisena ja hyvää luovana kehityksenä, joka tuottaa yhteistä kuvaa maailmasta ja luo ihmisistä maailmankansalaisia.

Global Networks -lehdessä (2010b) Beck kirjoittaa työn, pääoman ja riskien virtojen luovan uudenlaisen maailman, jossa kulttuurit ja ihmiset yhdistyvät. Tämä kehitys saattaa kuitenkin Beckin mielestä luoda myös pelkoa, koska valtioiden rajojen merkityksen väheneminen ja uusien ihmisten ja kulttuurien kohtaaminen voi aiheuttaa turvattomuuden tunnetta. Kosmopoliittisuuden negatiivista potentiaalia Beck kuvaa näin:

"The flows of labour, capital and risks create transnational networks of culture and people and simultaneously a new kind of strangeness, because the interconnectivity of the world is perceived as throwing open the doors to the world and leaving us unprotected from threats that come from previously secure borders." (Beck 2010b, 178-179)

Vaikka Beck näkeekin kosmopoliittisuudella olevan mahdollisuuksia yhdistää ihmisiä kirjoittaa hän myös, että valtioiden rajat eivät ole kokonaan menettäneet merkitystään vaikka niiden rooli onkin muuttunut. Beckin mukaan kosmopoliittisuus voi toisinaan johtaa jopa valtioiden rajojen vahvistamiseen. (Beck 2010b, 178-179.) Beckille kosmopoliittisuus esittäytyy siis potentiaalina, joka voi johtaa joko hyvään tai pahaan. Se voi yhdistää ihmisiä ja kulttuureita, mutta maailman avautuminen voi synnyttää myös pelkoa ja aiheuttaa rajojen sulkemista. Kosmopoliittisuus tarkoittaa sekä hyvien että huonojen asioiden jakamista. Kosmopoliittisessa maailmassa esimerkiksi työvoima ja pääoma voivat liikkua vapaammin ja samalla myös riskit, kuten ilmastonmuutos, levittyvät yli valtioiden rajojen. Kosmopoliittisuus on Beckille monimuotoinen asia, joka vaikuttaa samanaikaisesti useisiin eri yhteiskunnan osa-alueisiin. Beck näkee kaikesta huolimatta kosmopoliittisuudella olevan pääasiassa positiivisia vaikutuksia.

Huomioitavaa Beckin kosmopoliittisuus -käsitteessä on myös se, että hän esittää sille useita käytötapoja, joilla on keskenään paljon samoja merkityksiä. Vuoden 2006 artikkelissaan "Living in the world risk society" Beck käyttää termiä "cosmopolitan moment"⁵ viitatessaan siihen, miten riskiyhteiskuntaan reagoidaan (Beck 2006, 331). Tässä yhteydessä Beck tarkoittaa kosmopoliittisuudella riskien, kuten ilmastonmuutoksen, tuomien uhkien ihmisiä yhdistävää voimaa. Ihmisiä yhdistävä voima voi Beckin mukaan luoda yhteistyötä ja jopa vapautta, mutta hän ei avaa tarkemmin, miten kosmopoliittisuus ja riskien luoma tarve yhteistyöhön käytännössä vapautta tuottaisi. Beck näkee ihmisten toimien muuttuvan lokaalista globaaliksi riskien vaikutuksesta, koska he alkavat toimia yhdessä riskien haittojen minimoimiseksi. Beck kuvaa tapaa, jolla hän näkee ihmisten välisen yhteistyön ja sen kautta vapauden syntyvän:

"The shock of danger is a call for a new beginning. Where there is a new beginning, action is possible. Human beings enter into relations across borders. This common activity by strangers across borders means freedom. All freedom is contained in this ability to begin." (Beck 2006, 331)

Beck tuottaa kosmopoliittisuus -käsitteen kautta kuvaa maailmasta, joka on valmis yhdistymään yhteisen uhan edessä. Beck liittää kosmopoliittisuuden ja ihmisten yhdistymisen olennaisesti toisiinsa ja ilmastonmuutos on Beckille se ilmiö, jonka avulla hän

---

⁵ käänös: kosmopoliittinen hetki

perustelee syyt ihmisten välisen yhteistyön syntymiselle. Vaikka ilmastonmuutos onkin suuri riski, Beck tuottaa sille positiivisen merkityksen ihmiskunnan mahdollisena yhteenliittäjänä. Mutta vaikka Beck näkee ilmastonmuutoksen tuottavan positiivisia vaikutuksia, hän ei kuitenkaan esitä tarkempia toiminnallisia mekanismeja, joiden kautta kuvailut positiiviset muutokset tapahtuisivat. Hänen tekstiensä perusteella asiat vain tapahtuvat ikään kuin itsestään.

Beck käyttää samaa "cosmopolitan moment" -termiä myös World at Risk -kirjassaan (2009a). Tässä yhteydessä Beck ei puhu kuitenkaan vapaudesta vaan lähinnä globaalien riskien kansallisvaltioiden rajoja rikkovasta luonteesta. Tämä rajojen rikkoontuminen tapahtuu Beckin mukaan siten, että globaalit riskit pakottavat ihmiset liikkeelle ja sekoittumaan muiden kanssa. Tämän seurauksena ihmisten täytyy alkaa löytää merkitystä elämälleen muista ihmisistä. Ihmiset eivät enää ole tekemisissä vain lähipiirinsä kanssa vaan vuorovaikutus on globaalimpaa. Kansallisvaltioiden rajat ylittävä ihmisten välinen vuorovaikutus luo Beckin mukaan suuren muutoksen 2000-luvun yhteiskunnassa ja ilmastonmuutoksen kaltaiset riskit ovat isossa roolissa tässä muutoksessa.

Ilmastonmuutos pakottaa ihmiset toimimaan yhdessä ja samalla laajentamaan vuorovaikutuksensa piiriä totuttua laajemmaksi (Beck 2009a, 15-16).

Beck tuottaa cosmopolitan moment -termillä kuvaa ihmisestä kosmopoliittisena maailmankansalaisena, joka ei ole enää yksin maailmassa vaan joutuu kohtaamaan itselleen kaukaisia ja tuntemattomia ihmisiä. Nämä Beckin kuvaamat kohtaamiset tapahtuvat pakon edessä, mutta silti edesauttavat valtioiden rajojen merkityksen häviämistä. Beck tuottaa tässäkin kuvaa maailmasta, joka joutuu yhdistymään selviytyäkseen globaalien riskien tuomista vaaroista.

Living in the world risk society -artikkelissaan Beck käyttää kosmopoliittisuudesta muunnosta "enforced cosmopolitanism"⁶ (Beck 2006, 340). Tämä tarkoittaa periaatteessa samaa kuin "cosmopolitan moment". Kyse on riskien aktivoivasta luonteesta, joka luo yhteyksiä toisilleen tuntemattomien ihmisten välille yli kansallisten rajojen. Beck kirjoittaa useasti kosmopoliittisuuden roolista, joka stimuloi ihmisiä rajoja ylittäviin uusiin alkuihin. Hän toteaa tämän muun muassa "Living in the world risk society" -artikkelissaan:

---

⁶ käänös: pakotettu kosmopoliittisuus

“Cosmopolitanism in world risk society opens our eyes to the uncontrollable liabilities, to something that happens to us, befalls us, but at the same time stimulates us to make border-transcending new beginnings.” (Beck 2006, 341)

Beck viittaa samoihin kosmopoliittisuuteen liittyviin uusiin alkuihin ja sen ihmisiä yhdistävään voimaan *Development and Society* -lehdessä (2014a). Beck kuvailee kosmopoliittisuutta tärkeäksi osatekijäksi ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa, koska se rakentaa siltaa poliittisten vastapuolten välille ja sen kautta luo yhteishenkeä. (Beck 2014a, 176.) Ilmastonmuutoksen kokeminen yhteiseksi uhaksi saa Beckin mukaan vastapuolet toimimaan yhdessä ja unohtamaan erimielisyytensä. Beck kirjoittaa lisää poliittisten riitojen unohtamisesta ilmastonmuutoksen vaikutuksesta vuonna 2008 *Globalizations* -lehdessä:

“...climate change entails a political paradigm shift. Only a broad-based coalition that includes ‘old Europeans’, eco-conscious Americans, underdeveloped countries, developing countries and civil society movements can win back national sovereignty in a world risk society that is ecologically fragile and vulnerable to terrorist threats. It is not a matter of undermining, let alone abolishing nation states. Rather, it is a matter of restoring to them the capacity to act effectively at all—together.” (Beck 2008, 80)

Beckin tuottama kosmopoliittisuuden käsite on sisäisesti koherentti. Hän toistaa samoja asioita, vaikka käyttääkin kosmopoliittisuudesta erilaisia muunnelmia ja käsittelee niissä kosmopoliittisuutta hieman eri näkökulmista. Kaikissa muunnelmissa pääasia on yhteistyössä, yhdistymisessä ja valtioiden rajojen merkitysten häviämisessä. Yhdistymistä voi tapahtua niin ihmisten kuin poliittisten puolueiden tai valtioiden välillä. Tämä samojen asioiden painottaminen tuo koherenttiuden tunteen Beckin tapaan käsitellä kosmopoliittisuutta. Beckin kuvaama muutos ei kuitenkaan tapahdu tässä hetkessä, vaan hän rakentaa kuvaa maailmasta, jonka hän toivoo realisoituvan tulevaisuudessa. Beckin kosmopoliittisuus on koko ajan jotain, mitä pitäisi tavoitella, eikä jotain, mikä tapahtuu juuri nyt.

Development and Society -lehden (2014a) artikkelissa Beck jatkaa ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhteen käsittelemistä. Beck korostaa, että kosmopoliittisuudella voidaan taistella ilmastonmuutoksen luomaa pessimismää ja yleistä maailmanlopun

diskurssia vastaan. Beck käyttää tässä yhteydessä termiä “cosmopolitan outlook”⁷. Tällä hän tarkoittaa kosmopoliittisuuden yhdistävää ulottuvuutta tutkimuksessa ja politiikassa. Näin Beck laajentaa kosmopoliittisuuden analyysiään uusille yhteiskunnallisen toiminnan alueille. Tutkimuksen ja politiikan yhteistyöllä voidaan Beckin mukaan saavuttaa ymmärrystä ilmastonmuutoksen myötä syntyvästä suuresta muutoksesta taloudessa, kulttuurissa, yhteiskunnassa ja politiikassa:

“To combat the sources of climate pessimism, we need a new cosmopolitan outlook, in research and politics, capable of grasping the epochal transformations of economy, culture, society and politics set in motion by the global risk of climate change.” (Beck 2014a, 170)

Beck on kuvannut kosmopoliittisuuden luonnetta ihmisiä yhdistävänä ja rajoja häivyttävänä määreenä, mutta *Development and Society* -lehdessä (2014a) hän antaa kosmopoliittisuudelle hieman tästä poikkeavan määritelmän. Beck tarkoittaa kosmopoliittisuudella tässä yhteydessä asioiden yhdistämistä ja rajojen häivyttämistä, mutta nyt yhdistymisen vaatimus kohdistuu ihmisten sijaan tutkimukseen sekä politiikkaan. Beckille kosmopoliittisuus on siis monien erilaisten lokaalien ja globaalien toimijoiden ja kenttien yhdistymistä ilmastonmuutoksen vastaisessa taistelussa. Beck käsittelee kosmopoliittisuutta ilmastonmuutoksen suhteen tässä mielessä monialaisesti ja näkee ilmastonmuutoksen olevan monitahoinen ongelma, jota ei kannata tarkastella pelkästään yhdestä näkökulmasta.

Beck ei viittaa aineistossani kosmopoliittisuuden ja ilmastonmuutoksen suhdetta käsitellessään konkreettisiin esimerkkeihin tai tutkimuksiin vaan luo enemmänkin ideaaleja ja positiivisia odotushorisontteja. Beckin teksti on osittain visionääristä, eikä siinä aina ole tarkoituskaan pyrkiä kuvailemaan tai ymmärtämään maailmaa sellaisena kuin se on vaan piirtää kuvaa siitä, millainen maailma voisi olla. Kosmopoliittisuuden käsitteellä Beck haluaa selkeästi ilmastonmuutoksen yhteydessä luoda kuvaa yhteiskunnasta ja maailmasta, jotka voisivat hyötyä ilmastonmuutoksen sivuvaikutuksista pelkän kärsimyksen ja tuhon sijaan. Tällä tavalla Beck antaa kosmopoliittisuuden kautta ilmastonmuutokselle ja sen seurauksille vaihtoehdoisen tulkintakehyksen, jonka myötä yhteistyö voisi lisääntyä. Beckin analyysi on kuitenkin abstraktia, eikä hän anna

---

⁷ käänös: kosmopoliittinen näkökulma

konkreettisia esimerkkejä siitä, miten hänen kuvailema kosmopoliittisuus tapahtuisi käytännössä.

Olen havainnut Beckin analyysin ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhteesta olevan monialainen, mutta jääneen silti osittain abstraktiksi. Tähän puutteeseen vastaavat Hulme (2010) ja Bulkeley (2001). He toistavat Beckin käsityksiä ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden yhteydestä sekä ilmastonmuutoksen globaaleista ja lokaaleista piirteistä, mutta tuovat näihin myös Beckin analyysistä puuttuvaa konkretiaa. Hulmen analyysi tuo konkretiaa yksilön kokemusten kautta ja Bulkeley painottaa enemmän ilmastonmuutoksen konkreettista ja luonnontieteellistä näkökulmaa jättäen pois kosmopoliittisuuden käsittelemisen.

Bulkeley tekee samoja huomioita ilmastonmuutoksen muuttumisesta globaaliksi riskiksi kuin Beck. Beck esittää "Living in the world risk society" -artikkelissaan (2006) ilmastonmuutosriskien syiden ja vaikutusten olevan sidottuja useampiin paikkoihin eikä näe niillä olevan vain yhtä tiettyä syntypistettä. Riskit ovat hänen mukaansa tässä mielessä globaaleja, koska ne ylittävät helposti maiden rajat. Näin lokaalin ja globaalin rajat sekoittuvat eikä ole helppoa määritellä, mistä riskit ovat alunperin lähtöisin tai missä niiden vaikutukset tarkkaan ottaen tullaan näkemään. Beck kuvaa riskien paikallista ja ajallista vaikutuspiiriä näin:

"De-localization: its causes and consequences are not limited to one geographical location or space, they are in principle omnipresent.

Spatial: the new risks (e.g. climate change) do not respect nation-state or any other borders" (Beck 2006, 334)

Bulkeley on käsitellyt Royal geographical society -lehden artikkelissa "Governing climate change: the politics of risk society" (Bulkeley 2001) ilmastonmuutoksen lokaaliuden ja globaaliuden piirteitä. Hänen näkökulmansa on samantyyppinen kuin Beckillä, mutta Bulkeley ei käsittele ilmastonmuutoksen globaaliutta kosmopoliittisuuden kautta vaan kuvaamalla ilmastonmuutoksen konkreettisia vaikutuksia. Bulkeleyn mukaan ilmastonmuutoksen syyt ja seuraukset etäännyvät toisistaan maantieteellisesti ja ajallisesti. Esimerkkinä tästä Bulkeley kuvaa, kuinka kehittyneet maat ovat pääsyynä suurimpaan

osaan ilmastopäästöistä, mutta haittavaikutukset ovat tästä huolimatta koko maapallon laajuisia ja koskettavat myös tulevia sukupolvia. (Bulkeley 2001, 432.)

Hulme taas pohjaa analyysinsä Beckin ajatuksiin kosmopoliittisuudesta. Hulme vie Beckin kosmopoliittisuuden analyysiä eteenpäin ja hänen kirjoituksiaan voikin pitää eräänlaisena vastauksena Beckille. Hulme yhdistää kosmopoliittisuuden ja ilmastonmuutoksen Theory, culture & society -lehden artikkelissa (2010), jossa hän kuvaa ilmastonmuutosta termillä "mutating hybrid entity".⁸ Tällä Hulme tarkoittaa Beckin tavoin ilmastonmuutoksen olevan kompleksinen ja moninainen ilmiö, joka ylittää fyysiset maiden rajat, mutta myös henkiset rajat ihmisten ja kansakuntien välillä. Hulme sanoo lähestyvänsä ilmastonmuutosta sosiologisena ja psykologisena ilmiönä ja luo samalla vahvoja yhtymäkohtia Beckin kosmopoliittisuus -käsitteeseen. Kosmopoliittisuus tarkoittaa Hulmelle tapaa selittää ilmastonmuutoksen sosiologisia puolia. (Hulme 2010, 268)

Beckin tavoin Hulme tulkitsee kosmopoliittisuuden tarkoittavan ihmisten ja väestöjen keskinäistä riippuvuutta ja erilaisten ihmisten välille eroja tekevien toimijoiden häviämistä. Näillä toimijoilla Hulme tarkoittaa muun muassa markkinoita, valtioita, kulttuureita ja sivilisaatioita, joiden rajojen purkautuminen tulee yhdistämään ihmisiä. Hulme näkee siis kosmopoliittisuuden hyvin samalla tavalla kuin Beck, mutta Hulme antaa kosmopoliittisuudelle myös uudenlaisen merkityksen. Hän ei näe sitä pelkästään välineenä ymmärtää muuttuvaa maailmaa ihmisten ja valtioiden merkityksessä vaan Hulmen mukaan kosmopoliittisuus voi auttaa ymmärtämään ilmastonmuutosta ja sen tuomia vaikutuksia myös henkilökohtaisemmalla tasolla.

Hulme kokee ilmastonmuutoksella Beckin tavoin olevan monia positiivisia puolia: ilmastonmuutos hävittää rajoja ja yhdistää ihmisiä ja samalla syventää kosmopoliittista perspektiiviä. Uutta Hulmen analyysissä Beckiin verrattuna on kuitenkin taso, jolla hän liikkuu. Hulme tuo Beckin kosmopoliittisuuden käsitteeseen konkreettisempia piirteitä, joiden kautta hän pyrkii avaamaan ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden moninaista vuorovaikutusta. Hulme jakaa ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhteen kolmeen vastakkainasetteluun: luonto-kulttuuri, nykyaika-tulevaisuus ja globaali-lokaali.

---

⁸ käänös: muuttuva hybridinen olio

Luonto-kulttuuri vastaparilla Hulme haluaa painottaa ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden yhteydessä, ettei ole enää olemassa puhtaasti luonnollista säätä. Toisaalta Hulmen mukaan se ei ole myöskään täysin keinotekoinen eli ihmisen luoma. Ilmasto on Hulmen mukaan näiden tekijöiden sekava hybridi, jossa sekoittuvat luonnolliset ja ihmislähtöiset ja kulttuuriset vaikutukset. Ilmastonmuutoskin on Hulmen mukaan ilmiönä luonnollinen ja kulttuurinen samaan aikaan.

Hulme liittää myös nykyaika-tulevaisuus vastaparin kosmopoliittisuuteen. Beckiä myötäillen Hulme näkee, ettei tulevaisuuden ilmastonmuutosta voi ymmärtää tai hallita, mutta se silti vaikuttaa sosiaaliseen todellisuutemme tässä hetkessä. Tätä paradoksia Hulme kuvaa ilmastotieteilijöiden ennustuksilla ja arvioilla ilmastonmuutoksen vaikutuksista yhteiskuntaan ja luontoon samalla kun sosiologit hänen mukaansa painottavat, ettei tulevaisuutta voi ennustaa vaan ainoastaan kuvitella. (Hulme 2010, 271-272)

Hulmen kuvailema kosmopoliittisuus tarkoittaa ilmastonmuutoksen suhteen, että ilmastonmuutoksen tulevaisuus on avoin emmekä voi tietää siitä mitään varmaa. Mutta Hulmen mukaan voimme tietää kuitenkin sen, että tulevaisuuteen tulee vaikuttamaan, miten käsitämme ilmastonmuutoksen nyt. Nykyiset oletukset ilmastonmuutoksesta määrittävät tekemisiämme tässä hetkessä ja näillä tekemisillä on faktuaalisia seurauksia tulevaan. Hulmella on tässä suhteessa hyvin samankaltainen kuva kosmopoliittisuudesta kuin mikä Beckillä on katastrofien odottamisen potentiaalista luoda toimintaa. Tällä Beck tarkoittaa, että tietomme ilmastonmuutoksen vaikutuksista tuottaa meissä toimintaa jo nyt näiden vaikutusten estämiseksi vaikka ilmastonmuutoksen riskit eivät olisikaan vielä täysin realisoituneet (ks. esim. Selchow 2014b, 4). Hulme kuvaa tätä nykyaika-tulevaisuus - vastakkainasettelua nykyhetken ja tulevan uudenlaiseksi keskinäiseksi vuorovaikutukseksi, jonka kautta luomme ilmastonmuutosta todelliseksi ilmiöksi (Hulme 2010, 272).

Luomallaan kosmopoliittisuuden globaali-lokaali -vastaparilla Hulme kuvaa ilmaston muuttumista globaaliksi. Ilmasto menettää paikallisen luonteensa, mutta ei siinä mielessä, mitä Beck on tarkoittanut. Beck korostaa ilmastonmuutoksen lokaali-globaali -luonteen tarkoittavan, että ilmastonmuutoksen vaikutukset ylittävät valtioiden rajat ja muuttuvat tässä mielessä globaaleiksi (ks. esim. Beck 2006, 334). Hulmen näkökulma on ihmislähtöisempi ja henkilökohtaisempi. Hän käsittää ilmaston globaaliuden ja kosmopoliittisuuden siten, että ihmiset voivat kokea monia eri ilmastoja riippuen siitä,

missä he milloinkin ovat. Hulmen mukaan maailma on muuttunut pienemmäksi ja ihmiset matkustavat enemmän kuin koskaan aiemmin ja pääsevät näin kokemaan useita ilmastoja lyhyenkin ajan sisällä. Eikä ihmisten tarvitse Hulmen mukaan edes välttämättä matkustaa minnekään vaan he voivat seurata eri ilmastoja kotoaan esimerkiksi nettikameroiden avulla (Hulme 2010, 272). Hulme korostaa tällä muutoksella olevan psykologisia vaikutuksia. Kosmopoliittinen tapamme hahmottaa ilmastoa muokkaa Hulmen mukaan tapaa, jolla identiteettimme rakentuu. Tämä on uusi huomio Hulmelta Beckiin nähden. Beck ei ole käsitellyt omassa kosmopoliittisuuden analyysissään ilmastomuutosta Hulmen tavoin yksilön näkökulmasta.

Hulme toteaa ilmaston olleen ennen teollistumista paikallisesti koettu ja tarjonneen hyvin partikulaarisen kontekstin, jonka yhteydessä tulkita kokemuksia ja testata uskomusjärjestelmiä.

“These cosmopolitan tendencies in our 21st-century experiences of weather have significance for the way in which we construct identity and search for meaning through our relationships with climate. The traditional pre-Enlightenment experience of weather in Europe was intensely local and particular. It offered a context around which life experiences were interpreted and belief systems tested.” (Hulme 2010, 272)

Teollistumisen jälkeen ilmastoa alettiin tutkia tarkemmin ja siitä syntyi Hulmen sanoin standardoitu ja kesytetty ilmiö. Tämä johti uusien kansallisten ilmastoidentiteettien syntymiseen ja lopulta siirtymiseen globaaliin ilmastoon ja globaalista ilmastomuutoksesta puhumiseen. Muutoksen seurauksena ilmastoa ei enää koettu paikallisesti, mikä myös muokkasi ihmisten ilmastoidentiteettiä. Nyt Hulmen mukaan globaalin ja kosmopoliittisen ilmaston tieteellinen narratiivi sekoittuu ihmisten vanhaan paikalliseen kokemukseen ilmastosta ja pakottaa ihmiset etsimään uusia identiteettejä vanhojen tilalle. (Hulme 2010, 273)

Yhteenvetona voidaan todeta tämän luvun käsitelleen Beckin tapaa yhdistää kosmopoliittisuuden käsite ja ilmastomuutos toisiinsa sekä sitä, mitä kosmopoliittisuus merkitsee Beckille ilmastomuutoksen yhteydessä. Kosmopoliittisuus on Beckille ilmastomuutoksen yhteydessä moninainen käsite. Kosmopoliittisuus omaa Beckin

mukaan potentiaalia negatiiviseen kehitykseen, esimerkiksi valtion rajojen sulkemisen muodossa, mutta tästä huolimatta Beck haluaa painottaa enemmän sen mahdollisia myönteisiä vaikutuksia. Beck käyttää kosmopoliittisuudesta useita sen positiivista potentiaalia korostavia käsittemuunnoksia, jotka hän liittää useisiin yhteiskunnallisiin kenttiin. Beck näkee ilmastonmuutoksen luovan kosmopoliittisuutta, joka johtaa ihmisten keskinäiseen yhteistyöhön, valtioiden yhteistyöhön sekä tutkimuksen ja politiikan yhteistyöhön. Beckin mukaan kansallisvaltioiden rajatkin menettävät lopulta merkitystään.

Beckin käyttämät muunnokset kosmopoliittisuudesta omaavat kaikki samantyyppisen sisällön. Kyse on yhteistyöstä yhteisen uhan edessä. Beck tuottaa kosmopoliittisuudella ilmastonmuutoksen yhteydessä kuvan maailmasta, joka pystyy unohtamaan erimielisyydet ja yhdistämään voimansa ilmastonmuutoksen vastaiseen taisteluun.

Beckin luoma kuva kosmopoliittisesta maailmasta jää kuitenkin abstraktiksi. Hän ei anna konkretiaa sille, miten taistelu ilmastonmuutosta vastaan käytännössä loisi kosmopoliittisen maailman. Tästä syystä Beckin tekstiä voi kuvata visionääriseksi ja ohjelmalliseksi. Vaikka Beck itse kirjoittaa kosmopoliittisuudesta ja ilmastonmuutoksesta abstraktisti, käsittelemäni Hulmen ja Bulkeley'n artikkelit tuovat konkretiaa Beckin ajatuksille ja vievät tällä tavoin hänen analyysiään eteenpäin.

3.2 Teema 2 - Ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhde

Tässä luvussa kuvaan tapoja, joilla Beck kytkee yhteen ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden. Esittelen, miten Beck kuvaa ilmastonmuutoksen aiheuttamaa eriarvoisuutta yhteiskunnallisena ilmiönä ja hahmotan, mitä käsitteitä käyttämällä Beck tuottaa ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden yhteyttä.

Ensin käsittelen yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitettä, joka on Beckille ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden yhteydessä tärkeä. Tällä käsitteellä hän tuottaa kuvaa jo olemassa olevien sosiaalisten ongelmien kasautumisesta, joita ilmastonmuutos syventää entisestään. Yhteiskunnalliseen haavoittuvuuteen liittyvät vahvasti myös yhteiskunnalliset valta-asetelmat. Toiseksi kuvaan tapaa, jolla Beck näkee ilmastonmuutoksen syventävän eriarvoisuuden muokkaavan yhteiskuntaluokkia.

Yhteiskuntaluokkien määrittämiseen liittyy olennaisella tavalla myös valta. Kolmanneksi käsittelemme Beckin esitystä rikkaiden ja köyhien välisestä globaalista tasa-arvosta, minkä hän näkee ratkaisuksi eriarvoistumiselle. Neljänneksi kuvaan Beckin näkemystä luonnon ja yhteiskunnan synteesisistä ilmastonmuutoksen taustalla. Myös tähän liittyy vallan tematiikka. Avaan Beckin näkemystä luonnon ja yhteiskunnan synteesisistä ja sen suhteesta eriarvoisuuteen. Lopuksi käsittelemme Beckiin kohdistuvaa kritiikkiä, erityisesti Curranin (2013) ja Ekbergin (2007) näkökulmista. He kritisoivat Beckin näkemyksiä ilmastonmuutoksen epätasa-arvoa lieventävistä vaikutuksista. Kritiikki tuo esiin monitulkintaisuuden ja häilyvyyden siinä, miten Beck käsittelee eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhdetta.

Perustan analyysini tässä luvussa neljään Beckin artikkeliin (2006, 2008, 2009b, 2010b) sekä hänen kirjaansa *Risk society: Towards a new modernity* (1992).

Ensimmäinen Beckin tapa kytkeä ilmastonmuutos ja eriarvoisuus on käyttämällä käsitettä "social vulnerability", jonka voi kääntää suomeksi termillä "yhteiskunnallinen haavoittuvuus". Beck yhdistää käsitteen avulla ilmastonmuutokseen useita eri sosiaalisten ongelmien muotoja, kuten eriarvoisuuden eri yhteiskuntaluokkien ja sukupuolten välillä, ylikansoituksen sekä ympäristön saastumisen ja korruption. Ilmastonmuutos syventää näitä ongelmia entisestään. Yhteiskunnallisen haavoittuvuuden avulla Beck osoittaa, ettei ilmastonmuutos ole laukaiseva tekijä eriarvoisuuden synnylle vaan sitä pahentava voima. Beck luo kuvaa moniongelmaisista yhteiskunnista, joilla ei ole keinoja vastata ilmastonmuutoksen tuomiin uhkiin. Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen omaavan yhteiskunnallista muutosvoimaa, joka tulee esiin yhteiskunnallisten ongelmien pahentuessa. Hänelle yhteiskunnallinen haavoittuvuus antaa monimuotoisen lähestymistavan eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhteeseen, jossa ei ole kyse pelkästään eriarvoisuuden synnystä vaan isommasta ongelmien kasautumisesta. Vuoden 2006 artikkelissa "Living in the world risk society" Beck esittää ilmastonmuutoksen pahentavan yhteiskunnallisia ongelmia köyhissä maissa:

"Global risks have two sides: the probability of possible catastrophes and social vulnerability through catastrophes. There is good reason to predict that climate change will cause devastation especially in the poor regions of the world, where population growth, poverty, the pollution of water and air, inequalities between classes and

genders, AIDS epidemics and corrupt, authoritarian governments all overlap.” (Beck 2006, 339)

Beck mainitsee vuoden 2006 tekstissään yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitteen ja palaa siihen laajemmin vuonna 2010 artikkelissaan “Remapping social inequalities in an age of climate change: for a cosmopolitan renewal of sociology” (2010b). Kyseisessä artikkelissa Beck antaa yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitteelle vuoden 2006 artikkeliin verrattuna suuremman merkityksen liittyen ilmastonmuutoksen ja eriarvoistumisen ymmärtämiseen. Ilman yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitettä ei hänen mukaansa voida täysin ymmärtää ilmastonmuutoksen tuhoavaa luonnetta. Beck ajattelee tämän käsitteen olevan jopa tärkeimmässä asemassa maailman riskiyhteiskunnan sosiaalista rakennetta määriteltäessä. Tämän rakenteen puitteissa Beck näkee sosiaalisten prosessien ja olosuhteiden luovan eriarvoisuutta siinä, miten riskien vaikutukset jakautuvat. Yhteiskunnallinen haavoittuvuus tarkoittaa tässä yhteydessä hänelle siis sitä, onko yhteisöillä käytettävissä resursseja reagoida ilmastonmuutokseen ja onko odotettavissa, että ne voisivat selvitä ilmastonmuutoksen aiheuttamista uhkista. Tässä Beck kuvailee yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitteen tärkeyttä:

“In recent years, however, social vulnerability has become a key dimension in the social structural analysis of world risk society: social processes and conditions produce an unequal exposure to hardly definable risks, and the resulting inequalities must largely be seen as an expression and product of power relations in the national and global context. Social vulnerability is a sum concept, encompassing means and possibilities, which individuals, communities or whole populations have at their disposal, in order to cope – or not – with the threats of climate change” (Beck 2010b, 171)

Beck näkee vuoden 2006 artikkelissaan yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitteeseen liittyvän sosiaalisten ongelmien kasautumisen, joita ilmastonmuutos voimistaa, mutta vuonna 2010 julkaistussa artikkelissaan hän liittää siihen myös valtataistelun. Beckin mukaan kansallisen ja kansainvälisen valtataistelun tuloksena on sosiaalista eriarvoisuutta, joka johtaa valtataistelun häviäjien heikompaan asemaan. Hän jäsentää kuvaa yhteiskunnasta, joka elää eräänlaista “nollasummapeliä”, jossa yhden voitto on toisilta pois. Pelin osapuolina ovat ne, joilla on valtaa ja ne, joilla valtaa on vähemmän.

Enemmän valtaa omaavat pystyvät suojautumaan ilmastonmuutoksen haitoilta, mutta samaan aikaan vähemmän valtaa omaavien mahdollisuudet suojautumiseen heikkenevät. Samanlaiseen eriarvoisuuteen johtavaan vallan teemaan Beck viittaa myös vuoden 2006 artikkelissaan, jossa hän toteaa riskien olevan sosiaalisesti konstruoituja. Toisilla on enemmän mahdollisuuksia osallistua riskien määrittelyyn kuin toisilla. Epäsuhdat riskien määrittämiskyvyssä luovat Beckin mukaan tilanteen, jossa syntyy kamppailu vallasta. Kamppailun seurauksena voimakkaammat voivat minimoida omia ilmastonmuutoksen aiheuttamia riskejään ja maksimoida niiden jakautumista muille. (Beck 2006, 333).

Beckin teksteissä yhteiskunnallisen haavoittuvuuden merkitys on kehittynyt yksityiskohdiltaan, mutta sen ydinmerkitys on pysynyt samana. Hän liittää vallan ja valtakamppailun läheisesti ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhteeseen. Toisaalta valta yhteiskunnallisen haavoittuvuuden yhteydessä on Beckille konkreettista valtaa resursseista, joilla suojautua ilmastonmuutoksen vaikutuksilta. Toisaalta taas valta on Beckille valtakamppailua riskien määrittelystä. Tästäkin kamppailusta löytyy voittajia ja häviäjiä. Hän luo kuvaa valtapelistä, jota käydään niin konkreettisesti resursseista kuin abstraktimmin riskien määrittelyistä. Molemmilla kamppailuilla on kuitenkin sama ihmisiä kahteen kastiin jakava lopputulos.

Beckin tekstejä analysoitaessa voidaan havaita hänen näkevän ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden välisen suhteen yksinkertaistettujen ja määrittelemättömien kategorioiden lävitse sen sijaan, että nähtäisiin hänen käsittelevän niiden mahdollista monimuotoisuutta. Beck luo siis kuvaa yhteiskunnista, jossa ihmiset jaetaan voittajiin ja häviäjiin. Hän näkee yhteiskunnan jakautumisen näiden polarisoitujen ääripäiden lävitse, mutta ei tarkemmin määrittele, mitä hän tarkoittaa voittajilla ja häviäjillä. Hän vain toteaa tämän liittyvän siihen, miten ihmiset pystyvät suojautumaan ilmastonmuutoksen tuomalta eriarvoistumiselta ja muilta siihen yhdistetyiltä sosiaalisilta ongelmilta.

Beckin yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitteen konkreettinen käyttö muuttui sen ensimmäisistä vuosista vuonna 2006 verrattuna sen jatkokäsittelyyn vuoden 2010 artikkelissa (2010b), jolloin Beck antoi sille huomattavasti tärkeemmän roolin. Vuosien 2006 ja 2010 välissä Beck ei aineistossani viitannut tuohon käsitteeseen lainkaan. Huomattavaa on myös se, että Beck ei aineistossani viittaa enää uudelleen yhteiskunnallisen haavoittuvuuden käsitteeseen vuoden 2010 jälkeen. Näin siitä huolimatta, että Beck antoi sille tuolloin merkittävän roolin ilmastonmuutoksen ja maailman riskiyhteiskunnan ymmärtämisessä. Beck jopa totesi yhteiskunnallisen haavoittuvuuden olevan

avainasemassa, jolla käsitellä ilmastonmuutoksen tuottamaa eriarvoistumista (Beck 2010b, 171).

Toisena Beckin tapana käsitellä ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhdetta on nähdä se yhteiskuntaluokkia muokkaavana voimana. Hän toteaa riskien jakautumisen logiikan korvaavan yhteiskuntaluokat eriarvoisuuden kuvaajana modernissa yhteiskunnassa. Tämän logiikan hän kytkee Karl Marxiin. Beck näkee Marxin tavan nähdä köyhien suuremman riskin altistua modernisaation ja kapitalismin synnyttäneille riskeille olevan analoginen hänen oman ajatuksensa kanssa, jonka mukaan ilmastonmuutos luo eriarvoisuutta. Sekä Beckin että Marxin näkökulmissa on kysymys modernisaation aiheuttamista haitoista ja niiden synnyttämien vaikutusten jakautumisesta yhteiskuntaluokittain. (Beck 2006, 333). Beck antaa tällä tavoin ilmastonmuutoksen ja eriarvoistumisen suhteelle huomattavan yhteiskunnallisen roolin esittäessään niiden yhteisvaikutuksen olevan oleellinen yhteiskuntarakenteita määrittävä tekijä. Beck kuvaa riskien luomaa yhteiskunnallista jakoa jo kirjassaan "Risikogesellschaft":

"The history of risk distribution shows that, like wealth, risks adhere to the class pattern, only inversely: wealth accumulates at the top, risks at the bottom. To that extent, risks seem to strengthen, not abolish, the class society." (Beck 1992, 35)

Myös politiikan, filosofian ja uskontotieteiden professori Mark J. Lacy kytkee yhteen Beckin ja Marxin (Lacy 2010, 54). Lacy löytää Beckin tavasta käsitellä ilmatoriskien jakautumista yhteiskuntaluokittain marxilaisia piirteitä. Lacy näkee Beckin eriarvoistumisen analyysin olevan suora jatke Marxin eriarvoisuutta käsittelevälle yhteiskunta-analyysille. Beck ei siis käsittele eriarvoistumista ja ilmastonmuutosta ainoastaan määrittelytaistelun tai resurssikamppailun kautta vaan hän kuvaa lisäksi yhteiskuntaa, joka syntyy ilmastonmuutoksen muuttaessa sen rakenteita. Tämä jatkaa sitä ilmastonmuutoksen ja eriarvoistumisen analyysiä, jota Beck teki sosiaalinen haavoittuvuus -käsitteensä kanssa. Hänen käymäänsä luokka-analyysia voi pitää jatkeena sosiaalisen haavoittuvuuden ajatuksella, koska nämä molemmat käsittelevät yhteiskunnan eriarvoistumista ja jakautumista.

Kolmantena tapana käsitellä ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhdetta on Beckin esitys globaalista tasa-arvosta. Hän esittää globaalin tasa-arvon kautta

ratkaisuehdotuksen ilmastonmuutoksen aiheuttamiin eriarvoisuuden ongelmiin. Vuoden 2008 artikkelissa “Climate Change and Globalisation are Reinforcing Global Inequalities: High Time for a New Social Democratic Era” Beck käsittelee tapoja, joiden avulla kulut taistelusta ilmastonmuutosta vastaan voitaisiin jakaa tasaisemmin rikkaiden ja köyhien maiden välillä. Beckin mukaan rikkaimmat maat tuottavat suurimman osan ilmastoa lämmittävistä päästöistä ja samaan aikaan turvaavat itseään ilmastonmuutoksen haitoilta:

“The richest countries in the world contribute the most to global warming and are thereby threatening the very survival of the poorest countries. Even today these same rich countries are spending billions of dollars or euros on protecting themselves from the worst outcomes of global warming, such as drought and rising sea levels.” (Beck 2008, 79)

Rikkaita maita vähemmän saastuttavat köyhät maat joutuvat kuitenkin kärsimään ilmastonmuutoksen vaikutuksista eniten, koska köyhillä ei ole varaa turvautua niiltä. Tämän huomion Beck on tehnyt aiemminkin, mutta nyt hän kuvaa tilannetta globaalien oikeudenmukaisuuden puuttumisena. Beck kysyy, ovatko rikkaat maat valmiita vähentämään päästöjään antaen köyhille maille mahdollisuuden kehittyä. Hän vastaa kysymykseen itse sanoen, että ratkaisu ongelmaan olisi globaali tasa-arvo. Globaali tasa-arvo merkitsee Beckille sitä, että köyhät otettaisiin huomioon päätöksenteossa, jotta he pystyisivät suojautumaan paremmin ilmastonmuutoksen negatiivisilta seurauksilta:

“Only by taking account of the others—the poor—in our own decision-making can we ultimately protect ourselves effectively from the consequences of climate change.” (Beck 2008, 80)

Beck (2008) pyrkii esittämään ratkaisuja ilmastonmuutoksen tuomiin eriarvoisuuden ongelmiin. Hänen ratkaisuehdotuksensa on pyrkimys globaaliin tasa-arvoon, mutta Beck ei tarkemmin selvitä, miten siihen päästäisiin vaan puhe globaalista tasa-arvosta jää toteamisen tasolle. Uutta Beckin tavassa käsitellä eriarvoisuutta on kuitenkin se, että hän esittää ratkaisuehdotuksia pelkkien ongelmien kuvailujen sijaan. Beckin analyysissä on uutta sekin, että hän luo selkeästi kuvaa rikkaiden länsimaiden syyllisyydestä eriarvoisuuden syntyyn. Eriarvoisuus ei Beckin mukaan synny pelkästään ilmastonmuutoksen konkreettisten ympäristövaikutusten kautta vaan siihen liittyy vahvasti länsimaiden valtiopolitiikka, jolla pyritään turvaamaan saavutetut edut köyhimpien maiden

kustannuksella. Valta ja kamppailut vallasta näyttäytyvät Beckille tekijöinä, jotka mahdollistavat yhteiskunnallisen eriarvoisuuden ja ilmastonmuutos on katalyytti tälle kamppailulle.

Neljäntenä tapana käsitellä ilmastonmuutosta ja eriarvoisuutta on nähdä ilmastonmuutos luonnon ja yhteiskunnan synteessä. Artikkelissaan "Remapping social inequalities in an age of climate change: for a cosmopolitan renewal of sociology" Beck toteaa:

"Climate change, held to be anthropogenic and catastrophic, occurs in the shape of a new kind of synthesis of nature and society." (Beck 2010b, 171)

Beck juontaa toteamuksensa ajatukseen modernin maailman ja sosiaalisen järjestyksen muutoksesta 2000-luvulla. Muutos on Beckin mukaan johtanut tilanteeseen, jossa globaalit riskit, kuten ilmastonmuutos, ovat syntyneet modernin teollisen yhteiskunnan onnistumisten eivätkä niinkään epäonnistumisten ansiosta (Beck 2010b, 166). Tällä Beck tarkoittaa, että ilmastonmuutos on modernisaation tarkoittamaton seuraus, joka on syntynyt teollisen kehityksen sivutuotteena. Lisäksi hän määrittää luonnon ja yhteiskunnan suhdetta ilmastonmuutoksen kautta. Ilmastonmuutoksen aiheuttamat luonnonkatastrofit voidaan nähdä Beckin mukaan luonnollisina tapahtumina, eikä niiden itsestäänselvästi voida ajatella olevan riippuvaisia yhteiskunnallisesta päätöksenteosta. Beckin mukaan on mahdollista, että alamme nähdä ilmastonmuutoksen luoman eriarvoistumisen samanlaisena luonnonkatastrofina kuin esimerkiksi tulvat tai myrskyt. Tämä johtaisi Beckin mukaan siihen, että eriarvoistuminenkin koettaisiin luonnollisena asiana. Beck toteaa:

"The natural law evidence of 'natural' catastrophes produces a naturalization of social relations of inequality and power. The political consequence is that the conception of the natural equality of human beings tips over into the conception of a natural inequality of human beings produced by natural catastrophes." (Beck 2010b, 171)

Kehitys, jossa eriarvoistuminen selitetään luonnonlakien tapaiseksi tapahtumaksi, häivyttää ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden poliittisten piirteiden ymmärrystä. Beck ei korostakaan tässä tulkinnassa enää suoraan poliittista valtataistelua vaan muutosta ilmastonmuutoksen seurausten kehystämiseksi eli siinä, millaisena ilmiönä ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhde nähdään. Beck kuvaa tässä tapaa, jossa eriarvoistumiselle löydetään naturalistinen selitys luonnon toiminnan kautta. Hänen tulkintakehyksensä on silti yhteiskunnallinen. Yhteiskunnan tasolla ilmastonmuutoksen ja sen seurausten näkeminen vain luonnollisena katastrofina on poliittinen päätös ja siihen

liittyy valtaa. Kehystämisen ja vallan suhteeseen liittyy myös määrittelytaistelua siitä, kuka on pätevä tekemään jaon luonnollisen ja ei-luonnollisen välillä.

Beckin tapaan käsitellä eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhdetta liittyy myös monitulkintaisuutta ja häilyvyyttä. Hän ei kaikissa teksteissään johdonmukaisesti esitä, että riskit loisivat yhteiskunnallista epätasa-arvoa. Kirjassaan "Risk society: Towards a new modernity" (1992) Beck kuvailee, miten loppujen lopuksi kaikki joutuvat kärsimään riskien muuttuessa globaaleiksi. Hän käyttää tästä termiä "boomerang effect" (Beck 1992, 37). Termillä hän viittaa siihen, miten riskien kerrannaisvaikutukset tulevat koskemaan jokaista, myös yhteiskunnallisen hierarkian huipulla olevia. Vuoden 2009 artikkelissaan "Critical theory of world risk society: a cosmopolitan vision" Beck painottaa samaa asiaa. Siinä hän toteaa, ettei ilmastonmuutosta voida pitää selkeästi vain eriarvoisuutta luovana ilmiönä vaan sillä on paradoksaalisesti myös potentiaalia tasata eriarvoisuutta:

"Climate change exacerbates existing inequalities of poor and rich centre and periphery – but simultaneously dissolves them: The greater the planetary threat the less the possibility that even the wealthiest and most powerful will avoid it. Climate change is both hierarchical and democratic." (Beck 2009b, 11)

Sitaatissa tulee ilmi muutos Beckin ajattelussa aiempaan eriarvoisuuden analyysiin verrattuna. Vuoden 2008 artikkelissa "Climate Change and Globalisation are Reinforcing Global Inequalities: High Time for a New Social Democratic Era" Beck kirjoitti kuinka rikkaimmat maat pystyvät suojaamaan itseään ilmastonmuutoksen haittavaikutuksilta. Vuonna 2009 Beckin kuitenkin toteaa, että ilmastonmuutos iskee myös rikkaisiin ja tasaa köyhien ja rikkaiden välistä epätasa-arvoa.

Beckin näkemystä riskien demokratisoivasta vaikutuksesta on kritisoitu laajalti. Muun muassa modernien riskien ja eriarvoisuuden suhdetta tutkiva sosiologian tohtori Dean Curran (2013) on ottanut osaa kritiikkiin:

"Beck has provided neither a single specific case that shows that the effects of reflexive modernization would be catastrophic in a unitary and global way, nor any substantive evidence to show that these risks will unfold in an even way within a given region" (Curran 2013, 49)

Curran ei jaa Beckin ajatusta ilmastonmuutoksen eriarvoisuutta vähentävästä vaikutuksesta ja syyttää Beckiä konkretian puutteesta. Curranin mukaan riskipositiot

liittyvät vahvasti luokka-asemiin ja ilmastonmuutos syventää entisestään olemassa olevia luokkaeroja. Curran esittää Beckin keskittyvän eriarvoisuuden analyysissään liikaa alueiden välisten haavoittuvuuksien vertailuun sen sijaan, että hän keskittyisi haavoittuvuuden sosiaalisiin ja eriarvoistaviin vaikutuksiin. (Curran 2013, 51.) Curran näkee Beckin tavan käsitellä ilmastonmuutosta ja haavoittuvuutta hämärtävän riskien yhteiskunnallista ja sosiaalista vaikutusta. Terveys sosiologiaan erikoistunut filosofian tohtori Merryn Ekberg (2007) kritisoi Beckiä samansuuntaisesti:

“Beck is inconsistent, or undecided, on whether exposure to risk in the risk society is egalitarian or hierarchical. ... he argues that the risk society is an egalitarian society because everyone is equally exposed to inescapable risks.” (Ekberg 2007, 361)

Ekbergin mielestä Beck ei ole johdonmukainen käsitellessään ilmatoriskien ja eriarvoistumisen suhdetta. Ekberg toteaa, etteivät globaalit riskit luo tasa-arvoista yhteiskuntaa vaan hyvin hierarkkisen jaon, jossa ongelmat kasaantuvat huono-osaisille. Ekbergin mukaan Beckin analyysi onkin väärä ja epäjohdonmukainen.

Beckille ilmastonmuutoksen vaikutukset eriarvoisuuteen ovat monimuotoinen asia. Hän tuottaa kuvaa ilmastonmuutoksesta ilmiönä, jolla on keskenään ristiriidassa olevia vaikutuksia. Tässä mielessä Beck luo kuvaa ilmastonmuutoksesta ja eriarvoisuudesta kahtiajakautuneena riippuvuussuhteena, joka voi luoda sekä hyvää että pahaa. Hän on jo aiemmin viitannut ilmastonmuutoksen positiivisiin vaikutuksiin ja tekee saman huomion nytkin. Beckille ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden yhteiskunnalliset vaikutukset ovat kaksijakoisia ja niitä leimaa sama abstraktius ja konkretian puute, mistä esitin kritiikkiä häntä kohtaan jo luvussa 3.1.

Yhteenvedon voidaan todeta tämän luvun käsitelleen Beckin näkemystä ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhteesta. Jaoin hänen näkemyksensä neljään osaan: yhteiskunnallinen haavoittuvuus, ilmastonmuutoksen tuottaman eriarvoisuuden yhteiskuntaluokkia muokkaava vaikutus, rikkaiden ja köyhien välinen globaali tasa-arvo sekä luonnon ja yhteiskunnan synteesi ilmastonmuutoksen taustalla. Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen olevan eriarvoisuuden yhteydessä suuria yhteiskunnallisia muutoksia tuottava voima ja näkee vallan liittyvän olennaisesti ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhteeseen. Valta määrittää tässä yhteydessä Beckille sitä, kuka pystyy suojautumaan ilmastonmuutoksen vaikutuksilta ja kenellä on mahdollisuuksia määrittellä ilmatoriskejä. Beck käsittelee ilmastonmuutoksen ja eriarvoisuuden suhdetta yhteiskunnallisen

haavoittuvuuden kautta. Käsitteen avulla hän hahmottaa ilmastonmuutoksen eriarvoisuutta lisäävää vaikutusta. Beckin mukaan ilmastonmuutos ei ole eriarvoisuuden alullepanija vaan syventää jo olemassa olevia sosiaalisia ongelmia.

Beck liittyy eriarvoistumiseen myös valtakamppailut. Valtakamppailujen tuloksena syntyy hänen mukaansa voittajia ja häviäjiä ja ilmastonmuutos voi muokata yhteiskuntaluokkia näiden jakojen mukaisesti. Beck näkee siis ilmastonmuutoksella olevan eriarvoisuuden yhteydessä suurta yhteiskunnallista muutosvoimaa. Beck hahmottaa ilmastonmuutosta ja eriarvoisuutta myös luonnon ja yhteiskunnan synteinä. Tämä tarkoittaa Beckille sitä, että yhteiskunnissa voidaan alkaa nähdä eriarvoisuus luonnonkatastrofien kaltaisena luonnollisena tapahtumana. Se taas häivyttäisi eriarvoisuuden poliittista ja yhteiskunnallista syntyperää. Beck löytää ilmastonmuutoksesta myös positiivista potentiaalia eriarvoisuuteen nähden. Hänen mukaansa ilmastonmuutos voi esimerkiksi jopa lievittää globaalia epätasa-arvoa. Tästä ristiriitaisesta ja häilyvästä näkemyksestä Beckiä on myös kritisoitu. Hän kokee silti ilmastonmuutoksen toimivan kahdella tavalla yhteiskunnan muokkaajana. Beck ehdottaa, että globaali tasa-arvo voisi olla ratkaisu ilmastonmuutoksen tuottamaan eriarvoisuuteen, mutta ei osoita, miten tämä käytännössä tapahtuisi.

3.3 Teema 3 - Ilmastonmuutoksen ja talouden suhde

Tässä luvussa kuvaan tapoja, joilla Beck kytkee yhteen ilmastonmuutoksen ja talouden. Esittelen, millaisena yhteiskunnallisena ilmiönä Beck näkee ilmastonmuutoksen ja talouden suhteen ja mitä käsitteitä käyttämällä hän tuottaa ilmastonmuutoksen ja talouden yhteyttä.

Ensimmäiseksi kuvaan Beckin tapaa hahmottaa ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta, että sillä olisi myönteisiä seurauksia. Jaan ilmastonmuutoksen ja talouden positiivisen suhteen tarkastelun kahteen alaosaan. Ensimmäisessä osassa kuvaan Beckin tapaa hahmottaa maailmassa tapahtuvaa ajattelutapojen muutosta. Toisessa kuvaan Beckin esittämiä pakotettuja markkinoita. Ajattelutapojen muutoksen kuvaamiseen Beck käyttää termiä "emancipatory catastrophism", jonka käännän termiksi "vapauttava katastrofi". Tällä hän kuvaa ilmastonmuutoksen synnyttämää mahdollisuutta vapautua vanhoista käyttäytymismalleista ja aloittaa jotain uutta. Tähän muutokseen liittyvät myös

ihmisten elämäntapavalinnat sekä kulutustottumukset. Toisessa alaosassa käsittelen pakotettuja markkinoita. Pakotetuilla markkinoilla Beck tarkoittaa, että ihmisten kulutusta ohjaillaan ylhäältä päin ekologisesti kestävämpään suuntaan, mikä puolestaan luo uusia markkinoita. Tämän lisäksi esitän, ettei Beck juurikaan anna konkreettisia esimerkkejä niistä positiivisista muutoksista, joita hän on kuvannut tapahtuvan.

Toiseksi kuvaan Beckin tapaa hahmottaa ilmastonmuutoksen ja talouden negatiivisia seurauksia. Beck näkee ilmastonmuutoksen johtavan finanssikriiseihin, markkinoiden romahduksiin ja yleiseen epätietoisuuteen tulevasta. Kuvaan lopussa myös ympäristöpolitiikkaan erikoistuneen Tampereen yliopiston johtamiskorkeakoulun professorin Pekka Jokisen (2008) näkemyksiä ekologisten kriisien ja markkinoiden suhteesta Beckin hahmottamaan riskiyhteiskuntaan.

Perustan analyysini tässä luvussa neljään Beckin artikkeliin (2010a, 2010b, 2014a, 2015), yhteen haastatteluun (Brown 2014c) sekä hänen kirjaansa "World at risk" (2009a).

Beck kuvaa aineistossani ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta positiivisten vaikutusten kautta esittäessään ilmastonmuutoksen tuottavan taloudellisia hyötyjä. Näillä hyödyillä hän tarkoittaa muun muassa uusia markkina-alueita, joita syntyy ilmastonmuutoksen vaikutuksesta. Current Sociology -lehdessä (2015) Beck kirjoittaa uusien markkinoiden syntymisestä:

"Climate change induces a basic sense of ethical and existential violation which creates all sorts of new developments – new norms, laws, markets, technologies, understandings of the nation and the state, and international and inter-urban cooperations." (Beck 2015, 76)

Beck ei näe ilmastonmuutoksen luovan pelkästään uusia markkinoita, mutta myös uusia normeja ja lakeja, uutta ymmärrystä kansallisvaltioiden toiminnasta sekä teknologista kehitystä. Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen vaikutusten olevan siis monitahoisia, jolloin ne eivät jää ainoastaan talouden piiriin. Hän ei kuitenkaan kuvaa tarkemmin, miten ja missä nämä uudet markkinat syntyisivät vaan sen sijaan hahmottaa ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta toisenlaisista lähtökohdista.

Ensimmäiseksi käsittelen Beckin tapaa kuvata ilmastonmuutoksen ja talouden positiivista vaikutussuhdetta hänen "vapauttava katastrofi" -terminsä avulla. Vapauttava katastrofi

tarkoittaa Beckille sitä, että ilmastonmuutoksen kaltaisen ilmiön tuhoisilla seurauksilla voi olla potentiaalia luoda jotain uutta ja samalla muokata vanhaa - eli vapauttaa menneestä. Beckin mukaan ilmastonmuutos voidaan nähdä jonain muunakin kuin vain tuhovoimana. Hän painottaa ilmastonmuutoksen positiivista vapauttavaa vaikutusta:

“The global climate risk, far from an apocalyptic catastrophe, is instead – so far! – a kind of ‘emancipatory catastrophe’” (Beck 2015, 79)

Vapauttava katastrofi on terminä ristiriitainen. Termillä Beck erottaa vapauttavan ja tuhoavan toisistaan. Hän viittaa katastrofilla suureen tuhoon luoden kuvaa negatiivisesta kehityksestä. Vapautumisella hän sen sijaan viittaa positiiviseen kehitykseen. Ristiriidasta huolimatta tällä sanaparilla on Beckille kuitenkin myönteinen merkitys. Vapautumisella hän luo kuvaa siirtymisestä jostain huonommasta johonkin parempaan.

Beck liittää vapauttavan katastrofin ilmastonmuutoksen konkreettisten vaikutusten sijaan yhteiskuntien ajattelumallien muutoksen kuvailuun. Hän näkee ajattelumallien kehityksen olevan osa suurempaa ilmastonmuutoksen synnyttämää olemassa olemisen muutosta, jossa jokin ennakoimaton tapahtuma voi tuottaa uusia tapoja ajatella, tapoja tehdä politiikkaa ja tapaa olla maailmassa. Beck hahmottaa näiden olevan ilmastonmuutoksen sivuvaikutuksia. Tämä konkretisoituu Beckin mukaan muun muassa elämäntyylien ja kulutustottumusten piirissä. Beckille vapauttava katastrofi on siis kattokäsite, joka pitää sisällään ajattelutapojen muutoksen sekä elämäntapa- ja kulutustottumusten muutokset. Beck painottaa, että vaikka ilmastonmuutoksen syiksi nähtäisiin kansainvälinen kauppa tai äärimilleen viety kapitalismi, tärkeää on kuitenkin huomioida ilmastonmuutoksen tuottama ajatustapojen muuttuminen. Tässä Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen tuottamaa ajatusmallien muutosta ja vapauttavan katastrofin ideaa:

“Climate change is not climate change; it is at once much more and something very different. It is a reformation of modes of thought, of lifestyles and consumer habits, of law, economy, science and politics. Whether presenting climate change as a transformation of human authority over nature; as an issue of climate (in)justice; as concerning the rights of future generations; or as a matter of international politics and international trade; or even as an indication of suicidal capitalism – all this is about the dramatic power of the unintended, unseen emancipatory side effects of global risk, which already have altered our being in the world, seeing the world and imagining and doing politics.” (Beck 2015, 79)

Beck näkee ilmastonmuutoksen tuottavan muutoksia monilla elämäalueilla samanaikaisesti ja hän liittää ajattelumallien muutoksen liittyvän niihin kaikkiin. Beckille tämä kehitys näyttyy positiivisena vaikka hän luokin samalla kuvaa siitä, miten ihmisen hallinta luonnosta on vähentymässä. Beck näkee ilmastonmuutoksen aiheuttaman ajattelumallien kehityksen tapahtuneen odottamatta ja ennakoimatta. Yhteiskuntien ajattelun muutos ei ole siis hänen mukaansa hallittua tai ohjattua vaan tapahtuu enemmänkin spontaanisti ja noudattaen omia sääntöjään. Beck toteaa muutoksen kohdistuvan “meidän” olemiseemme ja ajatteluamme, mutta ei tarkenna keitä “me” olemme. “Meidän” voisi tulkita tarkoittavan länsimaalaisia tai sitten koko ihmiskuntaa. Vaikka Beck tuottaa kuvaa ilmastonmuutoksen synnyttämästä positiivisesta kehityksestä, hän ei avaa niitä mekanismeja, jotka johtaisivat hänen kuvailemaansa muutokseen eikä myöskään tarkenna niitä toimijoita, joita muutos koskisi.

Development and society -lehden (2014a) artikkelissa Beck käsittelee edelleen uusien markkinoiden syntymisen ja elämäntapamuutosten teemaa. Hän esittää ilmastonmuutoksen synnyttävän uusia markkinoita ja innovaatioita, mutta myös muuttavan elämäntapoja ja kulutustottumuksia. Beck kirjoittaa:

“(Climate change risk) opens up new world markets, new innovation patterns; it changes lifestyles and consumption patterns. ... we need a new cosmopolitan outlook, in research and politics, capable of grasping the epochal transformations of economy...”
(Beck 2014a, 170)

Beck esittää ilmastonmuutoksen tuottavan uusia markkina-alueita, mutta ei tarkemmin kuvaile, miten nämä markkina-alueet käytännössä syntyisivät tai mitä ne olisivat. Hän keskittää huomionsa enemmän käännteentekevän muutoksen kuvailuun kuin ilmastonmuutoksen ja talouden suhteen tarkempaan tarkasteluun. Beckin ilmastonmuutoksen ja talouden suhteen analyysi liikkuu kahdella tasolla. Toisaalta hän esittää ilmastonmuutoksella olevan konkreettisia vaikutuksia talouteen uusien markkinoiden ja innovaatioiden muodossa ja toisaalta Beck liikkuu hyvin abstraktilla tasolla huomioiden ilmastonmuutoksen olevan sysäys talouden uudelleen järjestämiselle. Talousmaailman muutos on Beckille tosin vain yksi osa suurempaa muutosta, jonka hän ennustaa tulevan ilmastonmuutoksen myötä. Hänen analyysissään vuorottelevat uusien markkinoiden kuvailu ja suuren muutoksen hahmottaminen. Molempia kuitenkin yhdistää abstraktius siinä mielessä, ettei Beck selvitä, miten hänen kuvaamansa muutokset tapahtuisivat.

Politiikan tutkimuksen tohtori Stuart Brown haastatteli Beckiä London School of Economics and Political Science -yliopistolle (LSE) vuonna 2014. Haastattelussa Beck käsitteli ilmastonmuutokseen liittyvän katastrofin odottamista ja tämän uhkakuvan luomaa mahdollisuutta kansainväliseen yhteistyöhön, joka voisi luoda uusia markkina-alueita:

“This (anticipation of a catastrophe) opens up new markets. We have to open up to “the other” to some extent because there are no solutions at the national or local levels for climate change. We must find new ways to cooperate, even with those who seem to be our enemies. We may not necessarily overcome the fact that they are our enemies, but we still have to cooperate with them in order to survive. Therefore all kinds of positive developments can result from dealing with climate change.” (Brown 2014c, 5)

Kuvatessaan ilmatoriskien tuottamia hyötyjä Beck tekee jaon meihin ja muihin. Hän esittää, että “meidän” täytyy olla avoimempia “muille” ja tehdä yhteistyötä jopa vihollisten kanssa. Hän ei kuitenkaan avaa tarkemmin, keihin hän viittaa “meillä” ja “muilla” tai ketkä ovat “meidän” vihollisiamme. Beck hahmottaa positiivisen kehityksen ja uusien markkinoiden syntyvän vastakkaisten puolten yhteistyön tuloksena. Beckille ilmatoriskien tuottama uusien markkinoiden nousu syntyy siis vastakkainasettelujen kautta, jotka kuitenkin edellyttävät vastakkaisten osapuolten yhteistyötä. Vastakkainasettelun osapuolina toimivat Beckin kuvaamat “me” ja “muut”. Hän esittää “meidän” olevan se aktiivinen toimija, joka ottaa “muut” huomioon luoden näin edellytykset yhteistyölle. “Muut” ovat enemmän passiivisessa roolissa ja riippuvaisia “meidän” toiminnasta.

Beck käsittelee haastattelussa myös kulutusta ja elämäntyytlejä, jotka tulevat muuttamaan ilmastonmuutoksen myötä. Hänen mukaansa nyt otetaan enemmän vastuuta siitä, mitä kulutetaan ja mitkä oman elämäntyylin vaikutukset ovat muille. Näin Beck tuo ilmastonmuutoksen ja talouden suhteen henkilökohtaiselle tasolle painottaen ihmisten omia valintoja. Hän luo kuvaa yhteiskunnasta, jossa kulutuksella on muutosta aikaansaava voima. Tämän perusteella ihmiset eivät toimisi itsekkäästi vaan olisivat valmiita mukauttamaan omia elämäntyytlejään siten, että niiden negatiivinen vaikutus muihin vähenisi. Ajatus nivoutuu aiemmin käsittelemääni Beckin ajatukseen kosmopoliittisuudesta (ks. luku 3.1), jossa hän korostaa ilmastonmuutoksen luovan yhteistyötä ja välittämistä yli kansallisten rajojen. Tämä yhteistyö näkyisi Beckin mukaan ihmisten omien kulutustottumusten vaikutusten tiedostamisella. Beck luo tässäkin kuvaa suuresta muutostarinnasta hahmottaen maailmaa, jossa ihmiset olisivat valmiita muuttamaan omia

elämäntapojaan muiden hyvinvoinnin lisäämiseksi. Beck hahmottaa maailmaa, joka on ajattelutapojen muutoksen kynnyksellä, mutta nyt hän muuttaa tarkastelukulmaansa erittelevämmäksi. LSE:n haastattelussa (2014c) Beck ei puhu ajattelutapojen muutoksesta yleisesti vaan näkee sen yksilötason kysymyksenä. Tämä hieman konkretisoi hänen luomaansa kuvaa suuresta muutoksesta. Yhteistä Beckin luomalle visiolle suuresta ajattelumallien muutoksesta yleisellä tasolla ja muutoksella ihmisten elämäntyyleissä on nähdä nämä muutokset positiivisina ja toivoa luovina. Ilmastonmuutoksen ja talouden suhde voi tuottaa hänen mukaansa jotain uutta ja hyvää.

LSE:n haastattelussa Beck viittaa vielä uusiin teknologioihin ja uusiin innovaatioihin, joita voi syntyä ilmastonmuutoksen vaikutuksesta. Uudet teknologiat ja innovaatiot ovat hänelle osa markkinoita ja taloutta. Beck ennakoi uusien ilmastonmuutoksen vastaisten innovaatioiden tapahtuvan kaupungeissa ja muuttavan ihmisten elämää parempaan suuntaan. Seuraavassa hän kuvailee kaupungeissa tapahtuvaa teknologian ja innovaatioiden kehitystä:

“Cities are in many ways very interesting actors in relation to climate change, as all kinds of innovations are taking place in them. ... Climate change is driving technical and social innovation and the re-emergence of normative horizons for everyday life: making the world better, more livable, more enjoyable.” (Brown 2014c, 4)

Uusista teknologioista ja innovaatioista ja yleisesti ilmastonmuutoksen ja talouden suhteesta kirjoittaessaan Beck tuntuu pyrkivän luomaan eräänlaista voimaantumisen tunnetta. Beck käyttää diskurssia, jossa korostuu usko tulevaisuuteen ja jossa ilmastonmuutos nähdään mahdollisuutena. Hän luo kuvaa yhteiskunnista, jotka pystyvät hyödyntämään ilmastonmuutoksen synnyttämät haitat. Beck näyttää pyrkivän luomaan toivoa ja näkemään tulevaisuuden positiivisena katastrofitilanteessa, jota usein leimaa negatiivisuus.

Beck ei juuri esitä esimerkkejä ilmastonmuutoksen positiivisista vaikutuksista talouteen, mutta Global Networks -lehden (2010b) artikkelissaan hän tekee poikkeuksen. Artikkelissaan Beck antaa hieman konkretiaa kuvaillessaan, miten Venäjän talous tulisi hyötymään ilmastonmuutoksesta. Venäjä pystyisi Beckin mukaan hyötymään mittavista öljyvarannoistaan ja lämpenevä ilmasto auttaisi maanviljelyn leviämistä Siperiaan:

“Climate change can dramatically exacerbate regional vulnerability – or reduce it. Russia today already sees itself as benefiting from the future ecological crises, because it has large reserves of fossil fuels while warmer temperatures also permit an expansion of agriculture in Siberia.” (Beck 2010b, 172)

Beckin tavassa käsitellä ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta painottuu nyt käytännön vaikutusten esiin nostaminen. Lähestymistapana on tässäkin ilmastonmuutoksen myönteisten vaikutusten painottaminen vaikka hän toteaaakin samalla ilmastonmuutoksen voivan myös syventää paikallista haavoittuvuutta. Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen vaikutusten johtavan positiiviseen kehitykseen, olipa kyse sitten ajattelutapojen muutoksesta tai ilmastonmuutoksen konkreettisista vaikutuksista.

Toiseksi käsittelen ilmastonmuutoksen ja talouden positiivista suhdetta Beckin käyttämän “enforced markets” -käsitteen kautta. Olen kääntänyt käsitteen pakotetuiksi markkinoiksi. Käsitteen avulla Beck esittää, miten ilmastonmuutos voi hyödyttää taloutta. Hän tarkoittaa pakotetuilla markkinoilla valtion tapaa ohjalla kulutusta ylhäältä päin ympäristön kannalta kestävämpään suuntaan. Tällä tavalla valtio luo uusia markkinoita ja ohjailee kulutusta. Beck kuvailee World at risk -kirjassaan (2009) pakotettujen markkinoiden logiikkaa ja ilmastonmuutoksen synnyttämää tilannetta, jossa taloudellisen voiton tekeminen tulee mahdolliseksi:

“.. the global consensus on climate protection which is now within the reach is also creating new markets, “enforced markets”, as can typically occur in the context of acknowledged global risks. The economic attraction here is that safety and precautionary principles by the state enforce the (ultimately even worldwide) “consumption” of carbon dioxide-free and energy-efficient technologies. Under a regime of “green capitalism” composed of transnationally structured ecological enforced markets, ecology no longer represents a hindrance to the economy. Rather the opposite holds: ecology and climate protection could soon represent a direct route to profits” (Beck 2009a, 103)

Beck näkee ilmastonmuutoksen myötä syntyvien pakotettujen markkinoiden tuottavan positiivisia vaikutuksia talouteen. Tämä vahvistaa entisestään käsitystä siitä, että Beck kokee ilmastonmuutoksella olevan taloutta parantavia vaikutuksia. Tosin pakotettujen markkinoiden tapauksessa kulutus on ohjailtua, eivätkä markkinat syntyisi yritysten omasta aloitteesta. Muutos ei Beckin mukaan tapahdu tällä kertaa ajattelutapojen kehityksen

kautta vaan käytännön toimien ja käytännön politiikan seurauksena. Beck näkee siis ilmastonmuutoksen ja talouden positiivisen suhteen syntyvän eri tavoilla. Hän painottaa yhtäältä ajattelumallien muutoksen synnyttämää vastuunottoa omasta kulutuksesta ja toisaalta ulkoa päin asetettuja pakotteita, joilla ohjataan kulutuskäyttäytymistä.

Seuraavaksi kuvaan Beckin tapaa hahmottaa ilmastonmuutoksen ja talouden suhde negatiivisena. Hänen näkemyksensä ilmastonmuutoksen ja modernien riskien roolista yhteiskuntien muokkaajina on nyt erilainen kuin mitä olen aiemmin tässä teemassa kuvannut. Enää Beck ei näe ilmastonmuutoksen synnyttävän hyötyjä, vaan painottaa niiden negatiivisia vaikutuksia talouteen. Beck kuvaa tätä kirjassaan "Word at risk" (2009a) viitaten ilmastonmuutoksen aiheuttamiin taloudellisiin riskeihin:

"The point of the message is that climate change represents the greatest market failure ever, greater than the economic costs of two world wars and the Great Depression of the 1920s put together! This impending economic catastrophe can only be averted at great cost." (Beck 2009a, 85)

Beckin mukaan ilmastonmuutoksesta aiheutuvat taloudelliset riskit eivät ole todellisia nykyhetkessä vaan enemmänkin uhkakuvia, jotka saattavat muuttua todeksi vasta tulevaisuudessa. Nämä uhkakuvat esittäytyvät hänelle syinä luoda toimintaa tässä hetkessä, jolla pyritään ennaltaehkäisemään tulevaisuudessa odottavia riskejä.

Ilmastoriskit ovat siis Beckin mukaan toimintaan mobilisoivia vaikka niiden vaikutuksia ei olisikaan vielä mahdollista havaita. Beck hahmottaa näitä uhkakuvia käyttämällä retorista liioittelua. Hän luo kuvaa ennennäkemättömästä romahduksesta, joka on mahdollinen elleemme toimi nyt. Samalla Beck käyttää historiaa tehokeinona verratessaan tulevaa ilmastonmuutoksesta aiheutuvaa talouskriisiä menneisiin kriiseihin. Näiden esimerkkien avulla hän luo kuvaa tilanteesta, joka voi johtaa joko tuhoon tai pelastukseen. Beck näkee tulevaisuuden vastakohtien kautta. Hän ei tässä yhteydessä kuitenkaan tarkenna, kenen vastuulla päätös romahduksen estämisestä on tai miten se tapahtuisi.

Theory, culture & society -lehden (2010a) artikkelissa Beck viittaa niin kutsuttuun Sternin raporttiin (Stern 2007), joka on brittiläisen ekonomistin Nicholas Sternin selvitys ilmastonmuutoksen maailmanlaajuisista talousvaikutuksista. Beck viittaa nyt muiden tuottamaan tutkimustietoon kuvatessaan ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta. Beck

luo Sternin raportin kautta kuvaa tilanteesta, jossa maailmantalous on uhattuna, jos emme toimi heti:

“For years climate scientists have been presenting compelling reasons for why global warming must finally be met with decisive action. Stern (2007) has added the missing economic argument. The costs of taking measures against global warming today are minor, he argued, in comparison to the costs of doing nothing. In future, doing nothing could rob the global economy of 20 percent of its performance – annually.” (Beck 2010a, 255)

Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen negatiiviset vaikutukset talouteen eri tavalla kuin positiiviset vaikutukset. Beck ei käsitä ilmastonmuutoksen negatiivisia vaikutuksia suurena muutostarinana vaan esittää aiemminkin kuvaa maailmasta, jossa modernit riskit luovat talouden ja markkinoiden romahduksia sekä yleistä epävarmuutta. Tähän kehitykseen Beck ei liitä ihmisten ajattelumallien muutoksia tai elämäntapavalintoja.

Ilmastonmuutoksen ja talouden suhteen negatiiviset seuraukset syntyvät ikään kuin ihmisten vaikutusmaailman ulkopuolella, kun taas positiivisten seurausten Beck osoittaa lähtevän osaksi ihmisten henkilökohtaisista valinnoista. Aiemmin tässä teemassa olen kuvannut Beckin hahmottamaa positiivista utopiaa ilmastonmuutoksen ja talouden suhteesta. Hän kuitenkin luo kuvaa myös dystooppisesta tulevaisuudesta.

Ilmastonmuutoksen ja talouden suhde ei ole Beckille yksitahoinen ilmiö vaan hän tunnistaa niiden suhteella olevan moninainen rooli yhteiskuntien muokkaajana.

Jokinen (2008) kuvaa Futuran artikkelissaan Beckin hahmottamassa riskiyhteiskunnassa tapahtuvia finanssi- ja markkinakriisejä. Jokinen käsittelee artikkelissaan finanssikriisejä suhteessa ekologisiin uhkiin ja pitää niitä esimerkkinä siitä, miten moderni yhteiskunta vaarantaa itsensä. Hänen mukaansa finanssikriisit ja ekologiset uhat ilmentävät kamppailua riskien positiivisten ja negatiivisten vaikutusten jakamisesta. Jokisen huomio riskien jakautumisesta sivuaa myös eriarvoisuuden teemaa, jota olen käsitellyt aiemmin luvussa 3.2. Ilmastonmuutoksen kaltaiset ympäristöriskit tulevat yhteiskunnan ulkopuolelta ja niillä on konkreettisia vaikutuksia maailmaan esimerkiksi tulvien tai myrskyjen muodossa. Näiden vaikutusten seurauksena syntyy edelleen yhteiskunnallista toimintaa. Finanssikriisi taas syntyy Jokisen mukaan yhteiskuntarakenteen ytimessä ja on yleensä

välittömästi havaittavissa. Ekologisia riskejä ei sen sijaan ole välttämättä näin helppo suoraan havaita. (Jokinen 2008, 19).

Yhteenvedon voidaan todeta tämän luvun käsitelleen Beckin näkemystä ilmastonmuutoksen ja talouden suhteesta. Hän kokee ilmastonmuutoksella olevan sekä positiivisia että negatiivisia vaikutuksia talouteen. Beckin mukaan positiiviset vaikutukset ilmenevät uusien markkina-alueiden ja innovaatioiden syntyminenä. Uusia markkina-alueita voi synnyttää esimerkiksi puhtaampi ja vähäpäästöisempi teknologia, mutta myös pakotetut markkinat. Pakotetuilla markkinoilla Beck tarkoittaa, että markkinoiden kehitystä ohjataan ulkoa päin ympäristön kannalta kestävämpään suuntaan, mikä luo uudenlaista kulutusta. Beck kuvaa ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta myös suurena muutostarinaan. Tähän muutostarinaan hän liittyy ihmisten vapaaehtoisesti muokkaamat kulutustottumukset ja elämäntavat. Beck näkee kuitenkin muutoksen tapahtuvan myös ajattelutapojen muutosten tasolla, joita hän kuvaa termillä "vapauttava katastrofi". Tällä hän tarkoittaa isompaa ajattelumallien kehittymistä, johon talouskin osaltaan liittyy. Beck luo ilmastonmuutoksesta kuvaa ilmiönä, jolla on potentiaalia vaikuttaa kohentavasti ihmisten ajattelutapoihin ja toimintaan yhteiskunnassa. Ilmastonmuutos voi Beckin mukaan olla lähtöisin kapitalistisen kaupankäynnin ja kapitalistisen ideologian seurauksista. Näillä asioilla ei kuitenkaan ole suurta roolia Beckille. Ne ovat hänelle lähinnä suuren muutostarinan alatekstejä, kun taas itse päätarina kertoo ajattelumallien muutoksesta. Ilmastonmuutoksen vaikutukset talouteen ja markkinoihin eivät esittäyty Beckin diskurssissa ongelmina vaan ovat osana suurempaa muutoksen kontekstia.

Ilmastonmuutoksen ja talouden suhteen negatiivisia puolia Beck kuvaa finanssi- ja markkinakriiseillä sekä romahtavilla talouksilla. Ilmastonmuutos uhkaa tuottaa taloudellisia riskejä, jotka luovat epäuskoa tulevaan. Nämä riskit eivät Beckin mukaan ole vielä todellisia vaan hän näkee niiden tapahtuvan vasta tulevaisuudessa, mikäli niiden estämiseksi ei toimita nyt. Beck esittää ilmastonmuutoksen ja talouden keskinäisen suhteen olevan siis monitahoinen ja omaavan useita erilaisia mahdollisuuksia yhteiskuntien muokkaamiseen. Yhteistä Beckin kuvailemille positiivisille ja negatiivisille vaikutuksille onkin se, että molemmissa tapauksissa hän näkee ilmastonmuutoksen ja talouden keskinäisen suhteen muuttavan yhteiskuntia ja aiheuttaen yhteiskunnassa toimintaa. Käsitellessään ilmastonmuutosta ja taloutta, Beck ei anna konkreettisia esimerkkejä kuvaamistaan kehityskuluista. Hän luo enemmänkin kuvia mahdollisista tulevaisuuksista menemättä niiden yksityiskohtiin.

3.4 Teema 4 - Ilmastonmuutosriskien sosiaalinen rakentuminen

Tässä luvussa kuvaan tapoja, joilla Beck käsittelee ilmatoriskien sosiaalista rakentumista yhteiskunnallisena ilmiönä ja käsitteitä, joita käyttämällä hän tuottaa ilmatoriskien ja niiden sosiaalisen rakentumisen yhteyttä.

Ensimmäiseksi kuvaan Beckin tapaa käsitellä ilmastonmuutoksen rakentumista "staging" -metaforan kautta. Olen suomentanut metaforan näyttämöllepanoksi. Kuvaan Beckin tapaa käsitellä ilmastonmuutosriskin tuottamista eräänlaisena näytelmänä, johon ottaa osaa eri toimijat eli näyttelijät. Esitän ilmatoriskien näyttämöllepanon tapahtuvan Beckin mukaan pääasiassa tieteen ja median roolien kautta. Tieteen ja median tuottamien ilmatoriskien rakentuminen tapahtuu myös osaksi päällekkäin ja kamppailujen kautta, kuten esimerkiksi ilmastoskeptikoista tulee osoittamaan. Toiseksi kuvaan Beckin tapaa käsitellä ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista termin "anticipation of catastrophe" avulla. Olen kääntänyt tämän muotoon katastrofin odottaminen. Tämän termin hän liittyy siihen, että ilmastokatastrofin odottaminen luo muutosta sosiaalisen toiminnan kautta vaikka ilmatoriskit eivät olisi vielä realisoituneet todeksi. Katastrofin odottaminen luo muutosta, mutta myös Beckin mukaan legitimoitua valtaa.

Kuvaan myös, miten Deborah Lupton (2013), Harriett Bulkeley (2001), Pekka Jokinen (2008) ja Gabe Mythen (2007) ovat Beckiä kommentoineet ilmastonmuutoksen sosiaalisen rakentumisen osalta.

Perustan analyysini tässä luvussa kahteen Beckin artikkeliin (2010a, 2010b), kahteen kirjaan (1992, 2009a) sekä yhteen haastatteluun (Brown 2014c).

Ennen kuin käsittelen ilmastonmuutoksen näyttämöllepanoa ja sosiaalista rakentumista, kuvaan Beckin riski -käsitettä. Beck määrittää kirjassaan "Risk society: Towards a new modernity" (1992) riskien tarkoittavan uhkia, jotka ovat syntyneet modernisaation myötä. Riskien luonne on nyt erilainen kuin ennen. Beckin mukaan riskit ovat nyt globaaleja ja voivat uhata kaikkia elämänmuotoja maapallolla:

"...the ecological and high-tech risks that have upset the public for some years now, which will be the focus of what follows, have a new quality. In the afflictions they

produce they are no longer tied to their places of origin - the industrial plant. By their nature they endanger all forms of life on this planet.” (Beck 1992, 22.)

Modernisaation myötä syntyneestä globaalista uhasta ilmastonmuutos on hyvä esimerkki. Riskit tarkoittavat Beckille myös asioita, joita ei voida suoraan havaita ja jotka ovat tämän vuoksi alttiita erilaisille määrittelyille. Seuraavassa Beck kuvaa tapoja, joilla riskejä määritellään ja miten riskejä voidaan vähätellä tai liioitella riippuen, kuinka ne esitetään. Hän painottaa riskien sosiaalisen määrittelyn tärkeyttä riskien ymmärtämisessä:

“(Risks) induce systematic and often irreversible harm, generally remain invisible, are based on causal interpretations, and thus initially only exist in terms of the (scientific or anti-scientific) knowledge about them. They can thus be changed, magnified, dramatized or minimized within knowledge, and to that extent they are particularly open to social definitions and construction.” (Beck 1992, 23)

Ensiksi kuvaan Beckin tapaa ilmaista ilmastonmuutoksen rakentuminen staging -vertauksen avulla. Olen kääntänyt tämän näyttämöllepanoksi. Tällä vertauksellaan Beck määrittää kuvaa ilmastoriskien rakentumisesta teatterinäytöksenä, jossa sosiaaliseen rakentumiseen osallistuvat toimijat, kuten tiede ja media, näyttelevät roolejaan tuottaen samalla ilmastonmuutosta ilmiönä. Beckin käyttämä ajatus näyttämöllepanosta luo kuvaa riskiskenaarioiden tuottamisesta sosiaalisesti.

Tässä Beck käsittelee ilmastoriskien sosiaalista rakentumista konfliktien ja neuvottelujen kautta seuraavasti:

“...the release in early 2007 of the latest International Panel on Climate Change report proved to be a transformative moment in the news career of climate change ... Risks are, essentially, man-made, incalculable, uninsurable threats and catastrophes which are anticipated but which often remain invisible and therefore depend on how they become defined and contested in ‘knowledge’. As a result their ‘reality’ can be dramatized or minimized, transformed or simply denied, according to the norms which decide what is known and what is not. They are, to repeat myself, products of struggles and conflicts over definitions within the context of specific relations of definitional power and the (in varying degrees successful) results of staging.” (Beck 2010a, 261)

Beck liittyy tieteen ja median ilmastonmuutosriskinäytelmän osalliseksi. Hän tuottaa kuvaa riskien rakentumisesta osana tieteen ja median piirissä käytävää sosiaalista prosessia, johon liittyy muun muassa todellisuuden liioittelua, vähättelyä ja kiistämistä. Beckin kuvaamassa ilmastonmuutosriskinäytelmässä näyttelijät siis neuvottelevat ja kiistelevät ilmastonmuutoksesta pyrkien korostamaan omia roolejaan. Näiden neuvottelujen ja kiistojen tuloksena rakentuu ilmastonmuutos ilmiönä.

Tieteen roolia näyttämöllepanossa Beckille edustaa useista tieteilijöistä koostuva kansainvälinen ilmastopaneeli. Tiede esiintyy tässä eräänlaisena konsensus -tieteenä, jossa päätökset syntyvät monien eri toimijoiden yhteistyön ja neuvottelujen tuloksena. Tiede ei ole lavalla yksin vaan Beck liittyy tieteen roolin ja median roolin toisiinsa nähdessä näiden toimivan yhteistyössä. Media antoi Beckin mukaan vuoden 2007 ilmastoraportille suuren huomion ja oli näin osana tieteen roolin merkityksen kasvua. Aluksi tieteen rooli oli vähäinen, mutta vuoden 2007 raportin myötä sen merkitys näytelmässä kasvoi huomattavasti. Beckin kuvaamassa ilmastonäytelmässä tiede ja media toimivat siis vuorovaikutteisesti ilmastonmuutoksen rakentumisessa.

Beck luo tekstillään kuvaa ilmastonmuutoksesta ilmiönä, jonka haitat muuttuvat todeksi vasta tulevaisuudessa. Mutta se miten haittoja määritellään nyt, antaa niille konkretiaa tässä hetkessä. "World at risk" -kirjassaan Beck painottaa tieteellisten mallinnusten ja tieteellisen tiedon roolia ilmastonmuutoksen vaikutusten rakentumisessa ja kuvaa ilmastonmuutoksen havaitsemisen vaikeutta arjessa:

"When and to what extent this 'reality experience' unites or splits, however, is a function of the specific type of staging of global risks. Thus a stubborn abstractness clings to the threats and anticipated effects of climate change (in contrast to the terrorists threat), for it involves a global risk that rests on scientific models and calculations and is difficult to prove or refute on the basis of everyday experience." (Beck 2009a, 71)

Tieteen tuottamalla tiedolla voidaan Beckin mukaan hahmottaa ilmastonmuutoksen seurauksia. Hän konkretisoi tieteen tarkoittavan tieteellisiä malleja ja laskutoimituksia. Ilmastoriskit esiintyvät Beckille asiana, jotka ovat olemassa tieteellisen tiedon perusteella. Hän asettaa ilmastonmuutokseen liittyvän kokemuksellisen ja aistein havaittavissa olevan arkitiedon ja tieteellisen tiedon vastakkaisiksi osapuoliksi näytelmässä. Arkitiedolla tai arjen

kokemuksilla ei voida Beckin mukaan havaita ilmastonmuutosta vaan se vaatii tieteellistä tietoa. Näin Beck korostaa tieteen roolia ilmastonmuutoksen näyttämöllepanossa muiden roolien jäädessä vähäisemmiksi. Tämän kautta hahmottuu kuva, jossa näytelmän katsojat ovat riippuvaisia tieteestä ja tieteellisestä tiedosta ilmastonmuutoksen rakentumisen suhteen.

Konkreettisten uhkien ja abstraktin ilmastonmuutoksen eroa Beck kuvaa vertaamalla ilmastonmuutosta terroriuhkaan. Terroriuhka esiintyy Beckille esimerkkinä arkitiedolla havaittavissa olevasta riskistä, joka ei vaadi tieteellistä asiantuntemusta. Beckin mukaan ilmastonmuutos eroaa terroriuhasta, koska tiede konkretisoi ilmastonmuutosta abstrakteina malleina, joita ei arkikokemuksella voida tavoittaa.

Myös Sydneyn yliopiston sosiologian professori Deborah Lupton (2013) on käsitellyt ilmaston lämpenemisestä johtuvien seurauksien tieteellistä määrittelyä:

“...we are not able to precisely calculate risk, but rather develop ‘scenarios’ of risk with various degrees of plausibility. One example is global warming, subject to expert dispute over whether or not it is happening and how serious its ramifications are.” (Lupton 2013, 99)

Lupton painottaa Beckin tavoin asiantuntijoiden roolia ilmastoriskien rakentumisessa. Lupton näkee asiantuntijoiden luovan erilaisia skenaarioita ilmastoriskeistä. Juuri nämä hahmotetut skenaariot ovat tapoja rakenteistaa ilmasto-ongelmaa ja tehdä siitä näkyvää. Ilmastoriskinäytelmässä myös asiantuntijat siis kiistelevät keskenään. Heidän roolinsa ei Luptonin mukaan ole selkeä vaan asiantuntijoillakin on useita tapoja määrittää ilmastonmuutosta. Lupton ei näe tieteen roolin olevan yhtenäinen vaan toteaa senkin sisällä käytävän kiistoja ja neuvotteluja. Hän siis havaitsee tieteen roolin samalla tavalla kuin Beck: neuvotteluina ja kiistoina.

Bulkeley (2010) tekee Luptonin kanssa saman huomion ilmastonmuutoksen tieteen kautta tapahtuvasta sosiaalisesta rakentumisesta:

“...our understanding of the processes through which greenhouse gases affect climate systems, the modeling of future changes, and the monitoring and recording of global climate trends is dependent on scientific understanding. This reliance on scientific

mediation of risk, Eden explains, leads to the 'scientization of environmental problems: they are identified and primarily constructed through the application of scientific techniques and reasoning'” (Bulkeley 2001, 432)

Bulkeley näkee ilmastonmuutosriskien välittyvän tieteellisen tiedon kautta ja määrittävän siten ilmastoriskien tieteellistämistä. Bulkeley tuottaa Beckin tavoin kuvaa siitä, että ihmisillä ei voi arjessa olla mahdollisuutta havaita ilmastonmuutoksen vaikutuksia. Tiedeyhteisö nähdään ainoana toimijana, joka pystyy synnyttämään tietoa ilmastonmuutoksesta. Näin myös Bulkeleyn mukaan tieteellä on siis päärooli ilmastonmuutosnäytelmässä.

Toinen esimerkki, jonka avulla Beck käsittelee ilmastonmuutoksen tieteen kautta tapahtuvaa sosiaalista rakentumista liittyy jo luvussa 3.3 mainittuun Sternin raporttiin (Stern 2007). Beck kuvailee Sternin raportin tuottamaa ilmastoriskien rakentumista:

“Act now or the world as we know it will be lost forever! — this is the conclusion drawn by the Stern review, which provides very concrete and dramatic illustrations of the apocalyptic impacts of climate change. ... This report by the former World Bank economist Nicholas Stern is undoubtedly an extremely skilful piece of staging.” (Beck 2009a, 84-85)

Sternin raporttiin viitattaessa Beck antaa jälleen tieteelle pääroolin ilmastonmuutoksen sosiaalisessa rakentumisessa. Beckin mukaan Sternin ilmastoraportti on osoitus taidokkaasta näyttämöllepanosta. Esittäessään Sternin käsittelevän ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista näyttämöllepanon avulla, Beck tulee vahvistaneeksi oman näyttämöllepano -vertauksensa pätevyyttä.

Vaikka Beck osoittaakin ilmastoriskien todellisuuden olevan sosiaalisesti rakentunut, hän muotoilee riskien olevan olemassa myös riippumatta siitä, miten ne määritellään:

“Does the 'staging' of risk mean that risks do not exist at all? Of course not. Nobody can deny that the fears that an intercontinental airliner will explode as a result of a terrorist attack, that an oil tanker will run aground or that London and Tokyo will be inundated as

a result of climate change as some predict, are founded on objective realities” (Beck 2009a, 13)

Beckin lähestyminen ilmatoriskien näyttämöllepanoon on osaltaan rakenteellinen ja osaltaan objektiiviseen mitattavaan tietoon perustuvaa. Hän hahmottaa niitä yhtäältä ilmiöinä, jotka ovat olemassa vain monimutkaisten sosiaalisten määrittelyprosessien kautta. Näin tarkasteltuna ilmatoriskit ovat olemassa Beckille vain, jos ne määritellään olemassa oleviksi. Toisaalta taas hän näkee, että ilmatoriskit ovat olemassa myös objektiivisesti: Niillä on oma todellisuutensa sen ulkopuolella, miten niitä ymmärrämme ja hahmotamme. Tästä näkökulmasta ilmatoriskien havaitseminen on Beckille monimuotoinen ilmiö, johon hän ei anna vain yhtä selkeää tulkintamallia. Ilmatoriskien sosiaalisen rakentumisen vertaaminen näytelmään ei siis poista sitä tosiasiaa, että riskejä on Beckin mukaan olemassa myös objektiivisesti.

Myös Pekka Jokinen (2008) tulkitsee Beckin hahmottavan riskien olevan samaan aikaan sekä objektiivisesti todellisia että sosiaalisesti tuotettuja:

“Beck katsoo myös, että riskien todellinen leviäminen voidaan erottaa riskien kulttuurisesta ja poliittisesta tunnistamisesta. Toisaalta Beck esittää riskeistä selvästi konstruktionistisen kuvauksen, jonka mukaan ihmisten kulttuurinen havaintovalmius ja kulttuuriset normit ratkaisevat, mitä ympäristötuhoja siedetään ja mitä ei. Niinpä ympäristökonflikteissa onkin kyse kulttuurisista tosiasioista, ei ekologisista tosiasioista.” (Jokinen 2008, 21)

Jokinen asettaa näyttämölle Beckin kuvaamien tieteen ja median lisäksi myös kulttuuriset tosiasiat ja normit, joka esittävät omaa rooliaan ilmatoriskien sosiaalisessa määrittelyssä. Kulttuuristen normien vaikutus tarkoittaa, että ihmiset tulkitsevat asioita ja ilmiöitä omista lähtökohdistaan ja taustoistaan käsin. Kaikki kuuluvat johonkin kulttuuriin ja yhteisöön, joista saavat välineitä maailman rakenteistamiseen.

Beck esittää, että tieteen lisäksi medially on suuri rooli ilmastonmuutoksen näyttämöllepanossa:

“...we must attach major significance to media staging and acknowledge the potential political explosiveness of the media.” (Beck 2010a, 261)

Ilmastonmuutosnäytelmässä on kaksi pääroolia, joista ensimmäisen Beck on antanut tieteelle. Toisen pääroolin hän antaa medialle. Beckin mukaan on tärkeää ymmärtää median merkitys ilmatoriskien tuottamisessa, koska medialla on suuri vaikutus poliittiseen keskusteluun. Hän esittää median kykenevän politisoimaan ilmastonmuutoksen ja muuttamaan sen tällä tavalla näkyväksi. Beck liittyy siis median ja politiikan toisiinsa tuoden näyttämölle hetkellisesti uuden näyttelijän politiikan muodossa. Hän ei kuitenkaan anna politiikalle kovinkaan keskeistä roolia vaan käsittelee politiikkaa ainoastaan median yhteydessä. Beck ei myöskään tarkenna, mitä hän tässä yhteydessä tarkoittaa medialla tai politiikalla vaan kuvaa molempia yleisellä tasolla.

Beck kuvaa sekä tiedettä että mediaa suhteessa ilmastonmuutoksen sosiaaliseen rakentumiseen ikään kuin ylhäältä päin vaikuttavina toimijoina. Toisin sanottuna ihmisten käsitys ilmastonmuutoksesta on riippuvainen tieteestä ja mediasta, eikä ihmisillä itsellään ole roolia sen määrittelyn suhteen. Beck ei kuitenkaan tarkenna, keitä hän tarkoittaa "ihmisillä" vaan kuvaa tätä yhtenäisenä joukkona, joka osallistetaan näytelmään. Ihmiset ovat usein Beckille "me", jonka nimissä hän itsekin esiintyy. Tieteen ja median ulkopuolelle jäävät näyttäytyvät hänelle passiivisina ja mykkinä toimijoina, joilla ei ole roolia näytelmässä. Näyttämöllepano-vertauksessa ihmiset voisivatkin olla näytelmän katsojia, jotka eivät saa ottaa osaa itse näytelmään. Näytelmää kuitenkin esitetään heille ja tällä tavalla he ovat näytelmän mahdollistajia. Katsojien ja näytelmän näyttelijöiden välille hahmottuu hierarkia. Toisilla on valtaa ottaa osaa näytelmään ja toisilla ei.

Mythen (2007) kuitenkin korostaa, että vaikka Beck näkee riskimäärittelyn olevan homogeenista eli samojen tahojen tuottamaa, myös ihmisillä on silti osansa riskien määrittelyprosessissa:

"Different risks mean different things to different people. The development of risk attitudes and values will be informed by a range of social factors including class, gender, age, ethnicity and location. It is always likely that individuals rooted in specific social contexts and carrying diverse banks of life experience will interpret risk events in dissimilar ways" (Mythen 2007, 800)

Käsitellessään Beckin kuvaamia ilmaston lämpenemisen kaltaisia globaaleja riskejä, Mythen huomauttaa ihmisten näkevän riskit eri tavalla riippuen heidän sukupuolestaan, luokka-asemastaan, iästään tai asuinpaikastaan. Siinä missä Beck ei esitä ihmisillä olevan roolia riskien määrittelyssä, painottaa Mythen ihmisten ominaisuuksilla olevan merkitystä. Toisin sanottuna ihmisten taustat vaikuttavat siihen, miten he määrittävät riskejä. Mythen lisää siis näytelmään vielä yhden toimijan: joukon, joka voidaan tulkita Beckin passiiviseksi katsojiksi. Mythenin mukaan tämä passiivinen joukko omaakin aktiivisen roolin riskien sosiaalisessa määrittelyssä.

Beck jatkaa vielä median roolista ilmastonmuutoksen rakentumisessa:

“The Western news media’s spectacular visualization of climate change, presenting dramatic and symbolic scenes collected from around the world, has undoubtedly helped to establish the latter’s status as a widely recognized global challenge and serves to illuminate a third-generational modernity staged as global spectacle. Here the news media do not only function in terms of a global focusing of events; rather, the news media adopt a more performative stand, actively enacting certain issues as ‘global risks’.” (Beck 2010a, 261)

Beck ei näe median toimivan ainoastaan neutraalina uutisten välittäjänä vaan myös aktiivisena toimijana, joka panoksellaan tuottaa tietynlaista kuvaa ilmastonmuutoksesta. Median toiminnan voisi nähdä näytelmän kulissien luomisena. Media luo ilmastonmuutokselle kehyksiä, kuten “globaali riski” tai “maailmanlaajuinen speaktaakkeli”, ja sitä kautta antaa näytelmälle puitteet. Beck näkee tieteen piirissä tehdyn ilmastonmuutoksen sosiaalisen rakentumisen perustuvan enemmän puolueettomaan ja neutraaliin faktatietoon, kun taas median hän hahmottaa tuottavan ilmastonmuutosta “performatiivisemmin” eli esittävämmiin. Beck tuottaa siis kuvaa mediasta, jonka toiminta on eräänlaista kulissien luomista, jossa itse näytelmä tapahtuu. Media toimii kuitenkin tämän lisäksi myös näytelmän osapuolena tieteen rinnalla, kuten olen aiemmin tässä luvussa todennut. Tässä artikkelissa (Beck 2010a) Beck tarkentaa, mitä hän tarkoittaa mediallyä viitatessaan länsimaiseen uutismediaan. Beck ei liitä mediaa tiettyihin formaatteihin, kuten televisioon, radioon tai lehtiin, vaan jatkaa median käsittelemistä

yleisellä tasolla. Erona aiempaan hän kuitenkin tarkentaa maantieteellisesti viittaavansa länsimaiseen mediaan.

Beck hahmottaa median roolia myös kamppailujen kautta. Hän viittaa ilmastoskeptikoihin ja heidän agendaansa, jolla pyritään vähättelemään ilmastonmuutoksen vaikutuksia:

“At first climate change featured relatively infrequently in scientifically framed news reports, then it was contested by a small group of news-privileged climate change skeptics, and finally it came of age as a widely recognized ‘global risk’ demanding responses from all the world’s nations.” (Beck 2010a, 261)

Beckille median tuottama kuva ilmastonmuutoksesta ei ole yksiselitteisesti rakentuva. Päinvastoin: siihen liittyy hierarkiaa ja kamppailua siitä, kuka pääsee tekemään määrittelyjä ja kuka saa eniten näkyvyyttä. Beck kuvaa median roolin kehitystä ilmastonäytelmässä seuraavasti: ensin ilmastonmuutoksesta raportoitiin vain vähän, jonka jälkeen media antoi vallan ilmastoskeptikoille, jotka ottivat estradin itselleen ja määrittivät ilmastonmuutosta omien tarkoitusperiensä mukaisesti. Tämän jälkeen median roolissa tapahtui muutos ja se alkoi tuottamaan ilmastonmuutosta suurena riskinä, joka vaatii globaalia huomiota. Beck esittää siis median roolin olevan näytelmässä aktiivinen, koska medialla on valtaa nostaa esiin skeptikoiden kaltaisia ilmiöitä ja myöhemmin sulkea ne pois ja muuttaa suuntaa. Beck käsittelee eri medioita yhtenä yksimielisenä joukkona, eikä huomio mahdollisia eroja siinä, miten ilmastonmuutosta eri medioissa rakennetaan.

Beck liittää yhteen tieteen piirissä käydyn kamppailun ilmastotieteilijöiden ja ilmastoskeptikoiden välillä ja esittää nämä toimijat kamppailun osapuolina mediassa. Beckin näyttämöllepanossa tieteen ja median roolit eivät ole toisistaan erillään vaan ne sekoittuvat keskenään. Hän luo näin kuvaa sosiaalisen rakentumisen monimuotoisuudesta ja siinä vaikuttavien toimijoiden keskinäisestä vuorovaikutuksesta. Näytelmän osapuolten roolit näyttäytyvät Beckille siis vuorovaikutteisina eivätkä niiden roolien rajat ole selkeät.

Toisena Beckin tapana hahmottaa ilmastoriskien sosiaalista rakentumista käsittelen hänen käyttämänsä termiä “anticipation of catastrophe”. Olen kääntänyt tämän katastrofin odottamiseksi. Beck tarkoittaa katastrofin odottamisella, että ilmastonmuutoksen kaltaiset riskit ovat olemassa vain ennusteina ja oletuksina. Ne ovat vasta tulossa todeksi sen sijaan, että olisivat jo totta. Beckin mukaan odotammekin koko ajan katastrofien realisoitumista. Beck kuvailee ilmastoriskien ja ilmastokatastrofin keskinäistä suhdetta ja katastrofin odottamista seuraavasti:

“Climate risks are not identical with climate catastrophes. Climate risks are the anticipation of future catastrophes in the present. This ‘present future’ of climate risks is real, the ‘future future’ of climate catastrophes on the other hand (still) unreal. Yet even the anticipation of climate change sets a fundamental transformation in motion in the here and now.” (Beck 2010b, 176)

Beck määrittää katastrofin riskinä, joka ei ole vielä tapahtunut. Katastrofi on olemassa vasta ennusteissa ja laskelmissa. Suurin ero riskin ja katastrofin välillä on Beckille siis se, että tapahtumat ja asiat, jotka hän luokittelee riskeiksi, voidaan objektiivisesti havaita tai mitata. Tällaisia havaittavia ja mitattavia riskejä ovat esimerkiksi ydinonnettomuus tai radioaktiivisuus. Katastrofi on sen sijaan jotain, mikä ei ole vielä tapahtunut, mutta mikä voi tapahtua myöhemmin. Katastrofi tulee näkyväksi Beckin mukaan siinä, että sen odottaminen tuottaa toimintaa.

Beck kirjoittaa ilmastokatastrofin odottamisen mobilisoivasta vaikutuksesta:

“Climate change is not only a catastrophe — it is the anticipation of catastrophe, and it is this anticipation which forces people to take action. It is the anticipation of catastrophe that empowers the mobilisation of people and resources. In this sense, it is a mobilising force and a source for the legitimization of political power.” (Brown 2014c, 2)

Beck luo kuvaa yhteiskunnista, joissa ilmastonmuutos ja sen odottaminen ei näyttäydy vain passiivisena tapahtumana vaan aktiivisena sosiaalista muutosta ajavana voimana. Ilmastonmuutoksella on potentiaalia aiheuttaa muutoksia, vaikka sen suorat vaikutukset eivät olisikaan vielä havaittavissa. Beck painottaa myös ilmastokatastrofin odottamisen poliittista luonnetta esittämällä sen oikeuttavan voimassa olevaa valtaa. Beck kuvaa ilmastokatastrofin odottamisen luovan toimintaa kahdella tavalla: yhtäältä se voimaannuttaa ihmisiä suoraan toimintaan ja toisaalta se vaikuttaa poliittisen vallan oikeutukseen.

Beckille politiikan rooli ilmastonäytelmässä vaikuttaa olevan ikään kuin piilossa. Vaikka politiikka ja valta ovat osa ilmastonmuutoksen tuottamaa sosiaalista toimintaa, viittaa Beck ilmastonmuutoksen poliittisuuteen vain joissain yhteyksissä eikä tuo politiikkaa kunnolla näyttämölle. Katastrofin odottamisen yhteydessä hän antaa politiikalle passiivisen roolin, jolla ei ole suoraa vaikutusta ilmastonmuutoksen sosiaaliseen rakentumiseen. Beck näkee

politiikan saavan toimijuutta ainoastaan osana ihmisten toimintaa, eikä näin ollen anna sille itsenäistä roolia näytelmässä.

Yhteenvetona voidaan todeta tämän luvun käsitelleen Beckin tapaa ymmärtää ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista. Ensiksi käsitelin Beckin kuvaamaa ilmastonmuutoksen rakentumista näyttämöllepanon vertauksen kautta. Vertauksessa ilmastonmuutoksen määrittelyyn osaa ottavat toimijat ovat ikään kuin näyttelijöitä näytelmässä. Beckin ilmastonmuutosnäytelmässä päärooleja esittävät tiede ja media, joiden toiminnan kautta ilmastonmuutosta tuotetaan ilmiönä ja tehdään näkyväksi. Tiede esiintyy Beckille yhtäältä tarkemmin määrittelemättömänä toimijana, mutta toisaalta hän antaa sille myös tarkempia rajauksia, kuten ilmastotiede tai taloustiede. Tiede tuottaa omassa roolissaan tietoa ilmastonmuutoksen vaikutuksista ennusteiden muodossa ja tekee ilmastonmuutosta siten ymmärrettäväksi. Media vuorostaan tuottaa omassa roolissaan ilmastonmuutosta antaen sille tietynlaisia määreitä, kuten ”globaali riski”. Median Beck näkee performatiivisena toimijana, joka luo ilmastonmuutoksesta isoja tarinoita. Median rooli näytelmässä on Beckille moninainen. Media luo näytelmän kulisseja, mutta on siinä myös tieteen ohella toisessa pääroolissa. Beck liittää median roolin myös kamppailuihin siitä, kuka saa eniten näkyvyyttä. Beck antaa ymmärtää median ja tieteen ulkopuolella toimivien ihmisten olevan passiivisia, koska heillä ei ole mahdollisuutta vaikuttaa ilmastonmuutoksen sosiaaliseen rakentumiseen. Hän ei käsittele kansalaisten roolia näytelmässä. Ihmiset esiintyvätkin näytelmän mykkänä yleisönä. Näin Beck tulee luoneeksi kuvan hierarkiasta, joka perustuu siihen, kenellä on mahdollisuus ottaa osaa näytelmään.

Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen rakentumista myös termin ”katastrofin odottaminen” avulla. Tällä hän tarkoittaa, että tieto mahdollisesta katastrofista luo sosiaalista toimintaa tässä hetkessä. Ilmastoriskien ei siis tarvitse Beckin mukaan olla vielä havaittavissa, jotta ne synnyttäisivät muutosta. Beckin mukaan toiminta ei kuitenkaan ulotu poliittiseen muutokseen vaan hän näkee aiemminkin katastrofin odottamisen legitimoivan valtaa.

4. BECK AIKALAISANALYYTIKKONA JA TIETEIDEN VÄLISTEN YHTEYKSIEN LUOJANA

Työssäni olen käsitellyt tapoja, joilla yhteiskuntatieteilijä luo yhteyksiä luonnontieteisiin. Olen analysoinut, miten Ulrich Beck sosiologina tematisoi ja tuottaa teksteissään ilmastonmuutosta sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Lisäksi olen kuvannut yhteiskuntatieteiden sisällä käytyä keskustelua, jossa käsiteltiin sosiologisella kentällä löytyvää puutetta. Puute liittyi yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välisen vuorovaikutuksen vähyyteen. Analysoin Beckin osaltaan vastaavan tähän puutteeseen ilmastonmuutosta sosiologisesti käsittelevillä kirjoituksillaan. Kuvaamassani keskustelussa Beckin ansioksi sosiologialle nähdään tapa, jolla hän on luonut yhteyksiä yhteiskuntatieteen ja luonnontieteen välille. Keskustelussa ei kuitenkaan olla analysoitu sitä, miten ja mitä käsitteitä käyttämällä hän on tieteiden välisiä yhteyksiä luonut. Tähän tehtävään olen työssäni tarttunut.

Työssäni olen analysoinut myös, mitä käsitteitä käyttäen yhteiskuntatieteilijä tuottaa teksteissään luonnontieteelliseksi ensisijaisesti määriteltyä ilmiötä. Tätä olen hahmottanut käyttämällä esimerkkinä Beckin tapaa käsitellä ilmastonmuutosta yhteiskuntatieteellisesti.

Jaoin aineistossani Beckin tavat käsitellä ilmastonmuutosta neljään teemaan. Nämä teemat nousivat esiin perehtyessäni hänen ilmastonmuutosta käsitteleviin teksteihinsä.

Tässä osiossa kokoon analyysissäni tekemiä löydöksiä ja käsittelen niiden kautta, millainen kuva Beckistä muodostuu aikalaisanalyytikkona. Hahmotan myös, millainen oli Beckin tapa luoda yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille.

Kosmopoliittisuutta käsittelevässä analyysini teemassa tulee esiin selkeitä piirteitä Beckistä analyytikkona. Totesin, että Beckin tapa kuvata ilmastonmuutosta on monipuolinen. Se on monipuolinen siinä mielessä, että hän hahmottaa ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhdetta myönteisiä ja kielteisiä asioita synnyttäväksi. Toisin sanoen hän ei tarkastele kosmopoliittisuutta ja ilmastonmuutosta vain yhdestä näkökulmasta. Toisaalta voisi perustellusti myös väittää Beckin ajattelevan yksinkertaistettujen ääripäiden kautta, sillä hän hahmottaa ilmastonmuutoksen vaikutuksia

lähinnä myönteinen-kielteinen -akselin lävitse ilman syvempää analyysiä siitä, mitä akselin välimaastossa voisi potentiaalisesti olla.

Beck keskittyy aineistoni kosmopoliittisuutta käsittelevissä teksteissään selkeästi ilmastonmuutoksen myönteisten puolien painottamiseen jättäen negatiivisten seurausten analysoimisen vähemmälle. Aineistossani Beck käsittelee ilmastonmuutoksen myönteisiä puolia visionäärisesti ja ohjelmallisesti. Beck maalaa tulevaisuudenkuvia siitä, minkälainen maailma voisi olla, jos asiat menisivät hänen visioidensa mukaisesti. Hän on kirjoittanut ihmisten välisestä yhteistyöstä ja rajojen häviämisestä ja muista positiivisista kehityskuluista, joihin ilmastonmuutos voisi johtaa. Tulkitsen Beckin pyrkivän luomaan tällä diskurssilla yhteishenkeä ja valamaan uskoa tulevaisuuteen, sillä yleensä ilmastonmuutoksesta puhuttaessa keskitytään lähinnä sen elämänlaatua heikentäviin vaikutuksiin. Kuvaa Beckin tavasta luoda positiivista ja ohjelmallista visiota vahvistaa edelleen se, että kosmopoliittisuuden ja ilmastonmuutoksen suhteen tarkastelussa hän ei käytä konkreettisia esimerkkejä vaan analyysi jää abstraktiksi.

Olen analyysissäni esittänyt, ettei Beck anna esimerkkejä siitä, miten hänen kuvailemansa muutokset käytännössä tapahtuisivat. Konkretian puutteesta Beckiä on kritisoitu myös muualla, kuten olen aiemmin työssäni osoittanut. Konkretian puute ei sinällään ole ongelma, mutta kuvastaa hyvin niitä tapoja, joilla Beck rakentaa analyysiään. Hän ei yritäkään pohjata empiiriseen tutkimukseen, vaan lähestyy ilmastonmuutoksen ja kosmopoliittisuuden suhdetta abstraktimmin ja kuvailevammin.

Olen tehnyt saman tyyppisiä huomioita Beckistä aikalaisanalyytikkona esitellessäni hänen tapansa hahmottaa eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhdetta. Olen esittänyt Beckin käsitelleen eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhdetta monipuolisesti eri näkökulmista, mutta myös analyttisesti rikkaasti. Hän käyttää eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhteen kuvailuun sosiaalisen haavoittuvuuden käsitettä ja luokka-analyysiä. Globaalia tasa-arvoa käsitellessään hän sen sijaan keskittyy valta-analyysiin ja yhteiskunnan ja luonnon synteesiä käsitellessään hän kirjoittaa luonnon ja yhteiskunnan suhteesta. Globaalin tasa-arvon ajatusta käsitellessään Beckin tekstistä löytyy yhtymäkohtia hänen analyysiinsä kosmopoliittisuuden ja ilmastonmuutoksen suhteen. Myös globaalia tasa-arvoa hahmottaessaan Beck kirjoittaa visionäärisesti ja ohjelmallisesti, eikä juurikaan käytä konkretiaa. Kuten yllä jo totesin, konkretian puute ei kuitenkaan tee Beckin huomioista huonompia tai vähemmän arvokkaita. Sen sijaan se luo Beckistä kuvaa

enemmänkin aikalaisanalytikkona kuin empiiriseen tutkimukseen pohjautuvana yhteiskuntatutkijana.

Beck on saanut osakseen kritiikkiä myös tavastaan kuvailla eriarvoisuuden ja ilmastonmuutoksen suhdetta. Esimerkiksi hänen tapansa nähdä ilmastonmuutos eriarvoisuutta vähentävänä tekijänä on ollut kritiikin kohteena. Kritiikkiä ovat esittäneet muun muassa Curran (2013) ja Ekberg (2007). Beckiä voisi tämän perusteella pitää ristiriitaisena tai epäjohtonmukaisena analytikkona; osoittaahan hän yhtäällä ilmastonmuutoksen tuottavan eriarvoisuutta ja toisaalla vähentävän sitä. Beckin tapaa kuvata ilmastonmuutoksen eriarvoisuutta lisäävää ja vähentävää vaikutusta voi toki pitää ristiriitaisena ja sen kritisointi on perusteltua, mutta toisaalta ristiriidat myös kuvaavat hänen tyyliään käsitellä ilmastonmuutosta yhteiskunnallisena ilmiönä. Beck ei välttämättä tee kausaalisia johtopäätöksiä vaan esittää ilmiöillä olevan jopa vastakkaisia vaikutuksia. Näin hän onnistuu muodostamaan rikkaan kuvan ilmastonmuutoksen yhteiskunnallisista vaikutuksista, riskeistä ja seurauksista, jotka eivät ole yksinkertaisia vaan kompleksisia suhteessa toisiinsa. Beckin tekstien sisältämistä ristiriidoista huolimatta hänen analyysiään voi pitää sisäisesti koherenttina, sillä hän käsittelee ilmastonmuutosta samoilla tavoilla eri yhteyksissä.

Ilmastonmuutoksen ja talouden suhdetta käsittelevässä osassa korostuu Beckin tapaa kuvata ilmastonmuutosta myönteinen/kielteinen -vastaparien kautta. Olen jo aiemmin todennut hänen kuvanneen ilmastonmuutoksen luovan uusia markkina-alueita ja synnyttävän ihmisissä ajattelutapojen muutosta. Negatiiviset seuraukset liittyvät markkinakriiseihin ja talouksien romahtamisiin. Ihmisten ajattelutapojen muutosta käsitellessään tulkiten hänen turvautuvan jo aiemmin mainittuun visionäärisyteen: Beck tuottaa kuvaa tulevaisuudesta, jossa ihmiset itse luovat muutosta omilla elämäntavoillaan ja kulutustottumuksillaan. Näin Beck piirtää kuvaa suuresta muutostarinatesta. Hän tuntuu usein käsittelevän ilmastonmuutoksen yhteiskunnallisia seurauksia edellä kuvatun kaltaisten suurien muutostarinoitten kautta, liittyvätpä tarinat sitten ihmisten ajattelutapojen muutoksiin tai ihmisten yhdistymisiin yhteisen uhan edessä, jota olen luvussa 3.1 käsitellyt. Tiivistettynä voisi todeta Beckin tuottavan usein ilmastonmuutosta yhteiskunnallisena ilmiönä suurten muutosten kautta, jotka yleensä odottavat tapahtumistaan tulevaisuudessa. Tämä taas vahvistaa Beckistä tekemääni luonnehdintaa aikalaisanalytikkona empiriaan pohjaavan yhteiskuntatutkijan sijaan.

Beckin kuvaamaa ilmastonmuutoksen ja talouden välistä suhdetta voi tarkastella kahtena erilaisena juonimallina. Toisessa mallissa Beck näkee muutosten tapahtuvan huomaamatta astettain ja toisessa sen sijaan radikaalimpana romahduksena. Beckin teksteissä asteittaista muutosta edustavat ihmisten ajattelun ja kulutuksen muutokset ja radikaalia muutosta talouden romahtamiset. Beck luo näillä toisistaan poikkeavilla kertomuksilla kuvan kahdesta erilaisesta tulevaisuudesta, vaikka ne paradoksaalisesti voivatkin olla toisiaan poissulkevia. Myös tässä tulkinnassa painottuu Beckin tyyli luoda erilaisia tarinoita, joiden avulla hän yhteiskunnallistaa ilmastonmuutosta.

Neljännessä analyysini osassa olen käsitellyt Beckin tapaa hahmottaa ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista. Sosiaalisella rakentumisella tarkoitan työni kontekstissa sitä, miten ilmastonmuutosta luodaan ja määritellään ilmiönä ja mitkä tahot pääsevät osallistumaan tähän määrittelykamppailuun. Ilmastonmuutoksen sosiaalisen rakentumisen tarkastelu eroaa tyyliään niistä lähestymistavoista, joita olen aiemmin kuvannut, mutta piirtää silti osaksi samantyyppistä kuvaa Beckistä analyytikkona. Ilmastonmuutoksen sosiaalisen rakentumisen yhteydessä olen esittänyt Beckin käyttävän näyttämöllepanon vertausta. Näyttämöllepanoon liittyvät näyttämö ja näyttelijät, joiden yhteisvaikutuksesta muodostuu eräänlainen juoni tai tarina. Beck käyttää siis jälleen kerran tarinan muotoa ilmastonmuutosta hahmottaessaan. Tosin tällä kertaa tarinamuoto on aiempaa konkreettisempi, koska Beck itse käyttää näyttämöllepanon vertausta. Näyttämöllepano -vertauksen käytön voi nähdä olevan Beckiltä uudenlainen avaus ilmastonmuutoksen käsitteellistämiseen ja häntä voisikin tällä perusteella pitää luovana analyytikkona. Hänen luovuuteensa liittyy kuitenkin tietty kaavamaisuus, mikä tulee esiin kahdella tavalla: Ensinnäkin Beck on aiemminkin implisiittisesti hahmottanut ilmastonmuutoksen vaikutuksia suurina tarinoina, ja toisekseen kuvatessaan ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista, Beck antaa näytelmän osapuolille yksinkertaistetut roolit. Toisella osapuolella on hänen mukaansa valtaa ja toisella ei. Tästä piirtyy kaavamainen kuva yhteiskunnasta ja vallan luonteesta. Tuttua on myös tyyli, jolla Beck hahmottaa ilmastonmuutoksen sosiaalisen rakentumisen toimijoita vastakkaisten ääripäiden kautta. Olen jo aiemmin kuvannut Beckin tapaa hahmottaa ilmastonmuutosta käyttämällä ääripäitä positiivinen/negatiivinen. Sosiaalisen rakentumisen yhteydessä ääripäät ovat aktiivinen/passiivinen.

Katastrofin odottaminen -käsitteen yhteydessä olen kertonut Beckin kuvanneen, miten tieto ilmastonmuutoksen riskeistä aiheuttaa ihmisissä toimintaa jo ennen riskien realisoitumista. Katastrofin odottamisen käsitteen voi nähdä liittyvän ihmisten ajattelun vaikutuksiin sosiaaliseen todellisuuteen. Ihmisten voi nähdä ajattelevan ilmastonmuutosriskien olevan totta ja toimivan parhaalla kokemallaan tavalla estääkseen uhkakuvien toteutumisen. Eli se, miten ihmiset ajattelevat, vaikuttaa heidän käyttäytymiseensä ja päätöksiinsä. Beck ei siis tule käsitelleeksi tässä pelkästään ilmastonmuutoksen sosiaalista rakentumista vaan ylipäätään sosiaalisen todellisuuden muokkautumisen prosesseja. Näin hän koskettaa perisosiologista kysymystä ihmisen ja yhteiskunnan suhteesta.

Yhteenvetona voidaan analyysini perusteella todeta Beckin tematisoineen ilmastonmuutosta yhteiskuntatieteellisesti monipuolisesti, mutta abstraktisti. Hän on lähestynyt ilmastonmuutosta useista eri lähtökohdista, mutta käsitellyt näitä näkökulmia yleensä ilman suurempaa konkretiaa. Beck onkin saanut konkretian puutteesta kritiikkiä (ks. esim. Curran 2013). Mutta kuten olen aiemmin todennut, ei konkretian puute ole välttämättä syy arvottaa Beckin analyysiä vaan kyse voi olla enemmän tyyli- tai lähestymissuuntauksen valinnasta. Beck on hahmottanut ilmastonmuutosta usein suurena muutostarinana ja nähnyt ilmastonmuutoksen yhteiskunnallisia vaikutuksia yksinkertaistettujen ääripäiden kautta. Kuten todettu, voidaan Beckiä siis analyysini perusteella kuvata enemmänkin aikalaisanalyytikkona kuin empiriaan pohjaavana teoreetikkona.

Arto Noro (2000) on todennut, että aikalaisdiagnoosille on ominaista näkemyksellisyys, oivallus ja visio. Hänen mukaansa aikalaisdiagnoosi voi parhaimmillaan tuoda uuden näkökulman tuttuun aiheeseen ja olla lisäksi poliittinen ja kantaaottava. Aikalaisdiagnoosi ei hänen mukaansa liity suoraan empiiriseen evidenssiin vaan siinä on aiemminkin kyse ajan hengen kuvailusta ja käytännöllisestä viisaudesta kuin kestävästä teoriasta. (Noro 2000, 321-325.) Näen Beckin annin aikalaisanalyytikkona olevan siinä, että hän on asettanut kysymyksiä ilmastonmuutoksesta uudella tavalla ja avannut uusia kenttiä ja näkökulmia ilmastonmuutoksen yhteiskunnallistamiseen. Beckiä voi kaikesta kritiikistä huolimatta pitää laaja-alaisena aikalaisanalyytikkona, jolla on ollut suuri vaikutus varsinkin oman tieteenalansa parissa, mutta myös muiden tieteiden piirissä ja yleisesti yhteiskunnassa.

Entä minkälaisena aineistossani hahmottui Beckin tekstien tieteidenvälisyys ja millä tavalla hän on luonut yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille? Tietysti jo se, että sosiologi ylipäänsä ottaa osaa keskusteluun luonnontieteelliseksi määritellystä ilmiöstä, luo sinänsä tieteiden välistä yhteyttä. Beck siis luo yhteyksiä pelkästään sillä, että hän yhteiskuntatieteilijänä kirjoittaa ilmastonmuutoksesta. Analyysissäni onkin tullut esiin se, että Beck käsittelee ilmastonmuutosta nimenomaan sosiologina ja asettaa siten ilmastonmuutoksesta kirjoittaessaan sosiologisia kysymyksiä. Beckin teksteistä löytämäni teemat kuuluvat kaikki yhteiskuntatieteelliseen tutkimuskenttään. Hänen strategianaan on ollut hahmottaa ilmastonmuutosta yhteiskuntatieteellisiksi nähtyjen ongelmien kautta. Tämä ei tietenkään ole sinänsä yllätys, koska Beck on yhteiskuntatieteilijä, mutta kertoo kuitenkin siitä, miten hän itse asemoi itsensä.

Tiivistäen voisi kuvailla Beckin ikään kuin katsovan toisen tieteenalan puolelle ja luovan yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välisiä yhteyksiä. Beck kuitenkin tekee sen yhteiskuntatieteiden ehdoilla. Mikkeli ja Pakkasvirta toteavat, että tieteidenväliseen tutkimusprosessiin kuuluvat usean eri tieteenalan käsitteiden, teorioiden ja menetelmien käyttö (Mikkeli & Pakkasvirta 2007, 65). Analyysini perusteella Beck ei toteuta tämänyyppistä tieteidenvälisyyttä. Hän ei käytä luonnontieteellisiä käsitteitä tai teorioita vaan lähestyy ilmastonmuutosta ainoastaan sosiologisesti. Beck ei myöskään viittaa hyvin harvoja poikkeuksia lukuunottamatta ilmastotieteeseen eikä keskustele ilmastoasiantuntijoiden kanssa. Beck haasta keskusteluun ilmastonmuutoksesta ensisijaisesti yhteiskuntatieteilijöitä ilmastotieteilijöiden sijaan. Hän ei siis suoraan ota kontaktia luonnontieteisiin. Tätä voi selittää sillä, että Beck ei tee empiiristä tutkimusta eikä tästä syystä joudu neuvottelemaan käsitteistä tai ottamaan muutenkaan suoraa yhteyttä luonnontieteilijöihin.

Beck perustaa analyysinsä lähinnä omiin havaintoihinsa ja omiin näkemyksiinsä yhteiskuntatieteilijänä. Beckin tekstien tieteidenvälisyys tulee esiin eniten siinä, että hän on valinnut kohteekseen luonnontieteelliseksi nähdyn ilmiön. Hän ei itse tee hyppyä luonnontieteiden puolelle tavoilla, joita Mikkeli ja Pakkasvirta ovat kuvanneet tieteidenvälisyyteen kuuluvan. Beckin tieteidenvälisyyden voi siis tulkita olevan yksipuolista. Hän ei tuo luonnontieteistä yhteiskuntatieteiden puolelle muuta kuin tarkastelun kohteena olevan ilmastonmuutoksen. Beck ei myöskään anna luonnontieteille mitään takaisin, koska kohdentaa ilmastonmuutoksesta tekemänsä analyysin lähinnä yhteiskuntatieteelliselle kentälle.

Beckin tekstien tieteidenvälisyyttä voi lähestyä myös yhdistämällä aiemmin esittelemääni tieteidenvälisyyttä käsittelevää kirjallisuutta (ks. luku 1.2) analyysini tuloksiin ja sen kautta pohtia, miten tieteidenvälisyys ilmenee hänen teksteissään. Olen pohtinut Beckin tekstejä analysoidessani, kuvaisiko hänen tekstiensä tieteidenvälisyyttä parhaiten rajojen ja käsitteiden rikkominen, tieteiden yhdistyminen, keskinäisen vuorovaikutuksen ja ymmärryksen korostaminen vai rajojen ylittäminen. Yksikään näistä kielikuvista ei tavoita sitä, miten koin Beckin tieteidenvälisyyden määrittyvän. Mikkelin ja Pakkasvirran (2007) hahmottama rajojen murtaminen tuntuu liian rajulta ja käänteentekevältä eivätkä tutkimusten yhdistäminen tai vuorovaikutuksen lisääminenkin tunnu sopivilta. En näe Beckin tuoneen teksteissään tieteenaloja lähemmäksi tosiaan tai lisänneen tieteiden välistä vuorovaikutusta. Tulkitsenkin Beckin käsitelleen ilmastonmuutosta puhtaasti sosiologisesti enkä koe hänen edes pyrkineen tieteiden molemminpuoliseen kanssakäymiseen. Yljoen (1998) kuvaama keskustelu kahdesta tiedekulttuurista ja tieteiden välisestä ymmärryksestä ja vuorovaikutuksesta ei myöskään tavoita hahmottamaani Beckin tieteidenvälisyyttä. Beckin teksteissä ei tulkintani mukaan ole kyse kahden kulttuurin kuvaamisesta ja niiden kohtaamisen analyysistä, eikä tieteiden välisen ymmärryksen lisäämisestä. Kleinin (1996) esittämä rajojen läpäiseminen tai rajojen ylittäminen on jo vähän lähempänä sitä, miten olen tulkinnut Beckin tieteidenvälisyyden ilmentyvän. Beckin tapaa käsitellä ilmastonmuutosta voisi melkein pitää eräänlaisena tieteiden välisten rajojen tai siltojen ylittämisenä tai sillan luomisena. Sillan luomisen kielikuva synnyttää kuitenkin ajatuksen siitä, että kyse olisi tarkoituksellisesta toiminnasta. Tällaista tarkoituksellista tieteiden välisten siltojen rakentamista en Beckin teksteissä kuitenkaan tulkinnut olevan.

Päädyin näiden kielikuvien sijaan käyttämään yhteyksien luomisen kielikuvaa. Tulkitsen Beckin tieteidenvälisyyden ilmenevän siten, että hän luo yhteyksiä yhteiskuntatieteiden ja luonnontieteiden välille. Yhteyksien luomisen kielikuva ei omaa siltojen rakentamiseen liittyvää oletusta tieteiden välisestä hankkeesta, jossa erikseen pyrittäisiin tekemään siltaa tieteiden välille eikä myöskään pyrkimyksestä yhteistyöhön muiden tieteiden kanssa. En näe Mikkeliä ja Pakkasvirtaa (2007) mukailleen Beckin myöskään hämärtävän tieteiden välisiä rajoja, sillä hän ei ota suoraa kontaktia luonnontieteisiin. Yhteyksien luomisen

kielikuva ei myöskään edellytä tulkintaa tieteiden välisestä vuorovaikutuksesta tai tieteiden rajojen rikkomisesta.

Analyysini perusteella Beckistä muotoutuu kuva aikalaisanalyytikkona, joka on luonut yhteyksiä yhteiskunta- ja luonnontieteiden välille. Samalla hän on onnistunut tuomaan esille ympäristökysymysten kompleksisuutta käsitellessään ympäristöasioita yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta. Beckin ilmastonmuutosta käsittelevät tekstit eivät ole tärkeitä sosiologialle vain sen vuoksi, että ne luovat yhteyksiä tieteiden välille vaan myös siitä syystä, että hän on täyttänyt niillä sosiologiassa havaittua puutetta. Käsittelemällä ilmastonmuutosta sosiologisesti Beck on onnistunut vahvistamaan ympäristöasioiden roolia sosiologisella kentällä.

LÄHDELUETTELO

Beck, Ulrich. (2000). The Cosmopolitan perspective: sociology of the second age of modernity. *British journal of sociology*. 51 (1), 79-105

Beck, Ulrich. (2002). The Cosmopolitan society and its enemies. *Theory, culture & society*. 19 (1-2), 17-44

Beck, Ulrich. (2004). Cosmopolitan realism: on the distinction between cosmopolitanism in philosophy and the social sciences. *Global networks*. 4 (2), 131-156

Blok, Anders. (2015). Towards cosmopolitan middle-range theorizing: A metamorphosis in the practice of social theory?. *Current sociology*. 63 (1), 110-114

Bosco, Esteva Ño; Di Giulio, Gabriela Marques. (2015). Ulrich Beck: Considerations and challenges to the studies in environment and society. *Ambiente & Sociedade*. 18 (2), 145-156

Bulkeley, Harriet. 2001. Governing climate change: the politics of risk society?. *Transactions of the institute of British geographers*. vol. 26. 2001. 26 (4), 430-447

Curran, Dean. (2013). Risk society and the distribution of bads: theorizing class in the risk society. *British journal of sociology*. 64 (1), 44-62

Elliott, Anthony. (2002). Beck's sociology of risk. *Sociology*. 36 (2), 293-315

Eskola, Jari; Suoranta, Juha. (2000). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Vastapaino. Tampere.

Ekberg, Merryn. (2007). The parameters of the risk society. A review and exploration. *Current sociology*. 55 (3), 343-366

Haila, Yrjö; Lähde, Ville. (2003). Luonnon poliittisuus: Mikä on uutta?. Teoksessa Haila, Yrjö & Lähde, Ville. (toim.) Luonnon politiikka. Vastapaino, Tampere, 7-36

Hulme, Mike. (2010). Cosmopolitan climates. Hybridity, foresight and meaning. *Theory, culture & society*. 27 (2-3), 267-276

Irwin, Alan. (2001). *Sociology and the environment, a critical introduction to sociology, nature and knowledge*. Polity Press, Cambridge.

Jarvis, Darryl S.L. (2007). Risk, globalisation and the state: A critical appraisal of Ulrich Beck and the world risk society thesis. *Global society*. 21 (1), 23-46

Jokinen, Arja; Juhila, Kirsi; Suoninen, Eero. (1999). *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino. Tampere.

Jokinen, Pekka. (2008). Riskiyhteiskunta nyt? Neljännesvuosisata Beckin aikalaisdiagnoosia. *Futura*. 4, 17-25

Klein, Julie Thompson. (1996). *University press of Virginia*. Charlottesville and London.

Lacy, Mark J. (2002). Deconstructing society. *Environmental politics*. 11 (4), 42-62

Leahy, Terry. (2008). Discussions of global warming and sociology. *Current sociology*. 56 (3), 475-484

Lever-Tracy, Constance. (2008). Global warming and sociology. *Current sociology*. 56 (3), 445-466

Litmanen, Tapio. (2010). Riski ympäristösosiologian käsitteenä. Teoksessa Valkonen, Jarno (toim.) *Ympäristösosiologia*. WSOY, Helsinki. (s. 167-182)

Lupton, Deborah. (2013). *Risk - second edition*. Routledge, New York.

Massa, Ilmo. (1998). *Toinen ympäristötiede*. Gaudeamus, Tampere.

Massa, Ilmo. (2009). Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen paradigmat ja keskeisimmät suuntaukset. Teoksessa Massa, Ilmo. (toim.) Vihreä teoria - Ympäristö yhteiskuntateorioissa. Gaudeamus, Helsinki, 9-44

Massa, Ilmo. (2014). Yhteiskuntatieteellisen ympäristötutkimuksen lähtökohtia. Teoksessa Massa, Ilmo (toim.) Polkuja yhteiskuntatieteelliseen ympäristötutkimukseen. Gaudeamus, Helsinki, 11-32

Mikkeli, Heikki; Pakkasvirta, Jussi. (2007). Tieteiden välissä. WSOY, Helsinki.

Mythen, Gabe. (2007). Reappraising the risk society thesis. *Current sociology*. 55 (6), 793-813

Noro, Arto. (2000). Aikalaisdiagnoosi sosiologisen teorian kolmantena lajityyppinä. *Sociologia*. 4, 321-329

Pietikäinen, Sari; Mäntynen, Anne. (2009). Kurssi kohti diskurssia. Vastapaino. Tampere.

Rasborg, Klaus. (2012). "(World) risk society" or "new rationalities of risk"? A critical discussion of Ulrich Beck's theory of reflexive modernity. *Thesis eleven*. 108 (1), 3-25

Stern, Nicholas. (2007). *Stern review: The Economics of climate change*. Cambridge University Press, Cambridge, UK.

Sutton, Philip W. (2004). *Nature, environment and society*. Palgrave Macmillan. New York.

Szerszynski, Bronislaw; Urry, John. (2010). Changing climates: Introduction. *Theory, Culture & Society*. 27 (2-3), 1-8

Urry, John. (2013). *Ilmastonmuutos ja yhteiskunta*. Vastapaino, Tampere.

Valkonen, Jarno; Saaristo, Kimmo. (2010). Luonto ja yhteiskunta - ympäristösosiologian lähtökohdat. Teoksessa Valkonen, Jarno (toim.) Ympäristösosiologia. WSOY, Helsinki, 7-28

Ylijoki, Oili-Helena. (1998). Akateemiset heimokulttuurit ja noviisien sosialisatio. Vastapaino. Tampere.

Ylönen, Marja; Litmanen, Tapio. (2010). Sosiologisia lähestymistapoja yhteiskunnan ympäristösuhteeseen. Teoksessa Valkonen, Jarno (toim.) Ympäristösosiologia. WSOY, Helsinki, 51-82

LIITE

Analyysissä käyttämäni aineiston sanallinen kuvailu:

Constellations: Critical Theory of World Risk Society: A Cosmopolitan Vision (2009b)

Constellations on kansainvälinen julkaisu, joka keskittyy nykyaikaiseen kriittiseen ja demokraattiseen teoriaan (contemporary critical and democratic theory). Lehden päämääränä on edistää luovaa ajattelua eri aloilla kuten filosofiassa, politiikassa ja sosiaalitieteissä (social theory) ja se pyrkii myös laajentamaan mahdollisuuksia radikaalin politiikan ja sosiaalisen kritiikin (social criticism) kentillä. Lehden ote on siis kriittinen ja monitieteellinen.

Current Sociology: Emancipatory catastrophism: What does it mean to climate change and risk society? (2015)

Current sociology on kansainvälinen julkaisu, jossa käsitellään kriittisesti sosiologisen kentän sisäisiä debatteja.

Development and society: How Climate Change Might Save the World (2014a)

Kyseinen artikkeli on sen ensimmäinen versio, jonka Beck esitteli Potsdamissa pidetyssä workshopissa 2013. Lehti on keskittynyt sosiologiaan, sosiaalitutkimukseen ja sosiaalipolitiikkaan.

Economy and society: "Living in the world risk society" (2006) - A Hobhouse Memorial Public Lecture given on Wednesday 15 February 2006 at the London School of Economics

Economy and society on lehti, jossa yhdistyy eri tieteenaloja. Lehdessä on artikkeleita liittyen muun muassa antropologiaan, taloustieteeseen, filosofiaan ja sosiologiaan. Lehti

pyrkii edistämään yhteiskuntatieteellisten keskustelujen ja debattien esiintuomista. Käyttämäni Beckin artikkeli pohjaa hänen pitämäänsä julkiseen (public lecture) luentoön London School of Economics -yliopistolla. Tämä luento on osa laajaa LSE -yliopiston luentosarjaa, jonka tarkoituksena on edistää yhteiskuntatieteiden asemaa sosio-ekonomisten ongelmien tutkimisessa ja ratkaisemisessa.

Frankfuter Allgemeine Zeitung: "Interview Ulrich Beck & Bruno Latour" 15.4.2014. (2014b)

http://www.bruno-latour.fr/sites/default/files/downloads/14-BECK-Interview_Latour_SUS-BL.pdf

Frankfuter Allgemeine Zeitung (F.A.Z.) on saksalainen uutislehti, jolla on laajin levikki ulkomailla kaikista saksalaisista uutislehdistä. Poliittisesti lehti on keskusta-oikeistolainen ja liberaali-konservatiivi. Yhteishaastattelussaan Beck ja Latour käsittelevät ilmastonmuutosta. Haastattelu löytyy Latourin kotisivuilta. Haastattelijana Sabine Selchow.

Globalizations: Climate Change and Globalisation are Reinforcing Global Inequalities: High Time for a New Social Democratic Era (2008)

Globalizations käsittelee globalisaatiota useista näkökulmista ja pyrkii tuomaan siihen uutta ymmärrystä. Lehden monitieteelliseen lähestymistapaan kuuluvat muun muassa ympäristöasiat kuten ilmastonmuutos sekä sukupuoli, kulttuuri, etiikka ja talous.

Global Networks: Remapping social inequalities in an age of climate change: for a cosmopolitan renewal of sociology (2010b)

Tämä artikkeli on muokattu versio Beckin pitämästä avajaisluennosta Saksan sosiologikonfrensissa Jenassa 6.10.2008. Global Networks julkaisee artikkeleita, jotka käsittelevät globalisaatiota ja eri maiden välistä vuorovaikutusta. Lehdessä pyritään kuvaamaan sitä tulevaisuutta, johon maailma on menossa. Julkaistujen artikkeleiden kirjoittajien tausta on laaja, heihin kuuluu niin sosiologeja, historioitsijoita, politiikan tutkijoita, kansainvälisten suhteiden tutkijoita kuin kulttuurintutkijoitakin.

London School of Economics and Political Science (LSE) haastattelu sivulla European Politics and Policy (EUROPP): Five minutes with Ulrich Beck: “All kinds of positive developments can result from climate change” 4.3.2014 (2014c)

<http://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2014/02/26/five-minutes-with-ulrich-beck-all-kinds-of-positive-developments-can-result-from-climate-change/>

Beckin haastattelu on julkaistu LSE:n alaisuuteen kuuluvan European Politics and Policy (EUROPP) nettisivuilla. Tämän sivun tarkoituksena on edistää ymmärrystä Euroopan politiikasta ja menettelytavoista. Sivulla saavat äänen lähinnä sosiaalitieteisiin erikoistuneet akateemikot ja tutkijat. Tämä Beckin haastattelu on osa “Five minutes with Ulrich Beck” -sarjaa, johon kuuluu useampia haastatteluja eri aiheista Beckin kanssa. Haastattelijana Stuart Brown.

Risk society: Towards a new modernity (1992) Risk society on käännös Beckin kirjasta, jossa hän kuvailee luonnon ja teknistyvän ja tieteellistyvän maailman suhdetta. Alkuperäinen teos: “Risikogesellschaft. Auf dem Weg in eine andere Moderne” (1986)

Theory, culture, society: Climate for Change, or How to Create a Green Modernity? (2010a)

Theory, culture, society -lehdessä painottuu kulttuurin ja yhteiskunnan kriittinen tarkastelu. Siinä yhdistyy sosiologia, kulttuurintutkimus, sosiaalitieteet ja humanistiset tieteet. Theory, culture, society -lehti on siis myös monitieteellinen julkaisu.

World at risk (2009a). World at risk -kirjassaan Beck käsittelee moderneja riskejä, jotka uhkaavat maapalloa ja jotka voivat johtaa maailmanpolitiikan muuttumiseen. Ilmastonmuutos on yksi uhkista, joita Beck analysoi. Osa kirjasta perustuu Beckin aiemmin julkaistuihin artikkeleihin.